34

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Β΄
28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1902

ΑΥΓΗ ΜΑΡΤΙΑΤΙΚΗ

Ἀπόψε ὁ Μάρτις ἔκλαψε, τώρα γελάει, σὰν ἕνα
Ροδάτο βρέφος, ποῦ συχνὰ
Μὲ ὡραῖο χαμόγελο ξυπνᾷ
καὶ μάτια δακρυσμένα.

Κύττα! — στὰ φύλλα, πῶχουνε τὴν ὀμορφιὰ καὶ πάστρα
Τοῦ κλαυτογέλαστου καιροῦ,
Στάλαις ἀπείραχτου νεροῦ
σπιθοβολοῦν σὰν ἄστρα.

Τὰ οὐράνια φῶτα θἄλεγες ποῦ, μὲ τὰ θεῖα τους πλούτη,
Ἐκοντοζύγωσαν τὴ γῆ,
Νὰ καμαρώσουν μίαν αὐγή,
μία μέρα, ὡς εἶναι τούτη.

34

Ὁ τόπος, ποῦ ποτίστηκε, ποῦ ἀχτίδαις τώρα πίνει,
Γλυκὰ γλυκὰ στὸν οὐρανό,
Σὰ μοσχολίβανου καπνό,
σκορπάει μ' εὐγνωμοσύνη.

Γιατί ἀπ' τὸν πόνο γλήγορα καὶ ὁ νοῦς δὲν ξαστερόνει,
Τὸν ἔρμο ἀφίνοντας θνητὸ
Ἕνα λιβάνι σὰν αὐτὸ
στὸν Πλάστη νὰ σηκώνῃ;

Πόνε, διωγμένε ἀρχάγγελε, τ' οὐράνιου κόσμου ἀντάρτη,
Μ' ἄκακου γέλοιου ἀνακωχαίς,
Αφησε ναῦρουν ἡ ψυχαὶς
ἕναν αἰώνιο Μάρτι.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Εἰς πολίχνην, ὅπως ἦσαν αἱ Ἀθῆναι προτοῦ καταστῶσι ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἀναγεννωμένου Βασιλείου, καὶ εἰς ἣν τὰ κυριώτερα δημόσια κτίρια, ἦσαν ὁ Μενδρεσές, τὸ τζαμὶ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἐπηρεασθῶσιν οἱ ἀρχιτέκτονες ἀπὸ τὴν αἴγλην τῆς τέχνης τῶν ἐρειπίων τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐπηρείας ταύτης εὑρισκόμενοι οἱ ἀρχιτέκτονες τῶν δημοσίων κτιρίων τῆς πρωτευούσης, ἐπενόησαν σύστημα ὅπερ ἐκλήθη νεοελληνικόν. Τὸν ρυθμὸν τοῦτον ἠκολούθησαν καὶ πάντες σχεδὸν οἱ ἀρχιτέκτονες εἰς τὰ ἰδιωτικὰ κτίρια· σήμερον δὲ κατήντησε νὰ βλέπωμεν πάσας σχεδὸν τὰς οἰκίας τῆς πόλεώς μας ἐκτισμένας κατὰ τὸν ρυθμὸν τοῦτον. Ἕκαστος ἀρχιτέκτων ὅστις θέλει νὰ δώσῃ σημασίαν εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ κλασικότητα εἰς τὸ ἔργον του, θεωρεῖ ἀπαραίτητον νὰ στολίσῃ τὸ οἰκοδόμημά του μὲ ἀέτωμα τοὐλάχιστον. Ἕνεκα τῆς τάσεως ταύτης ἐπῆλθε μεγάλη κατάχρησις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἀετώματος, καὶ τοιαύτη μάλιστα. ὥστε καὶ εἰς τὰ γεῖσα τῶν παραθύρων καὶ εἰς τὰ ἀνώφλια τῶν αὐλαίων θυρῶν ἀκόμη νὰ ὑπερτίθεται τὸ ἀέτωμα.

Διὰ τῆς καταχρήσεως ταύτης ἐγεννήθη ἴδιος ρυθμὸς ὅστις ἐκλήθη, ὡς εἴπομεν, νεοελληνικός, ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ τὸ σύστημα, τόσας μεταβολὰς ὑπέστη καὶ παρανοήσεις ὁ ἀρχικὸς ρυθμὸς ὥστε δικαίως γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: ἡ νεοελληνικὴ ἀρχιτεκτονικὴ εἶναι ἀπαύγασμα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς; Ὁ νέος ρυθμὸς θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ φέρῃ τὸν μεγαλοπρεπῆ τοῦτον τίτλον, ἂν ἦτο ἀπόρροια τοῦ πνεύματος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης, ἐφηρμοσμένη εἰς τὰς σημερινὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας Διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ βλέπωμεν ἁπλῶς ἀρχιτεκτονικόν τι σύστημα διὰ νὰ σχηματίσωμεν τὸ παράγωγον αὐτοῦ. Ἀπαιτεῖται νὰ μελετηθῇ καλῶς τὸ πνεῦμα τοῦ συστήματος τούτου καὶ ἀφ' οὗ νοηθῇ καλῶς, νὰ δημιουργηθῇ ὁ νέος, ὅστις διατηρῶν πάντοτε τὸ πνεῦμα τὸ ἐξ οὗ παρήχθη, νὰ δεικνύῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐξάρτησίν του.

Τοιοῦτο τι ὅμως δὲν συμβαίνει εἰς τὸν νεοελληνικὸν ρυθμὸν ὡς θέλομεν προσπαθήσει ν' ἀποδείξωμεν κατωτέρω. Πλὴν δὲ τούτου, οὐδ' ἡ ἰδέα τοῦ παραγώγου εἶναι ἀκριβής, διότι εἰς τὸν νέον ρυθμόν, μόνον τὰ διακρίνοντα στοιχεῖα ἀπ' ἀλλήλων τοὺς ἀρχαίους ρυθμοὺς διετηρήθησαν, χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει πάντες οἱ ἄλλοι παράγοντες οἵτινες ἀνήγαγον τὴν ἑλληνικὴν τέχνην εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῆς καλαισθησίας, εἰς ὃ καὶ μετὰ πάροδον τόσων αἰώνων, οὐδεὶς ἄλλος ἀρχιτεκτονικὸς ρυθμὸς ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ.

Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς ρυθμὸς δὲν χαρακτηρίζεται μόνον ἐκ τῶν ἀναλογιῶν τῶν μερῶν, τοῦ σχήματος τῶν γραμμῶν κτλ. ἀλλ' εἶναι προσηρμοσμένος ἢ μᾶλλον εἶναι κατάλληλος πρὸς τὸ εἶδος τῶν κτιρίων. Δὲν γνωρίζομεν ἄν, οἱ ἀρχαῖοι, προκειμένου περὶ κτιρίων ἄλλης χρήσεως καὶ ἀνάγκης, θὰ ἄφινον τοὺς διαφόρους ρυθμοὺς εἰς τὸ σημεῖον εἰς ὃ μᾶς τοὺς παρέδωκεν ὁ χρόνος. Ἀγνοοῦμεν ἂν προκειμένου περὶ πολυόρόφου δημοσίου κτιρίου θὰ ἐφήρμοζον τὸ αὐτὸ σύστημα, ἢ ἂν ὑπείκοντες εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκιακῆς χρήσεως, ἤθελον μεταβάλει τὰς ἀναλογίας τοῦ ρυθμοῦ, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὸ ὕψος τῶν κιόνων ὡς πρὸς τὸ μῆκος τοῦ κτιρίου, τὸ μεσοστήλιον, τὰ ὕψη τῶν διαφόρων στοιχείων κτλ. Οὔτε εἴμεθα βέβαιοι ἂν εἰς πολυόροφον κτίριον ἤθελον μεταχειρισθῆ εἰς ἕκαστον ὄροφον ἀλλοῖον ρυθμόν, ὅπως συμβαίνει σήμερον, συμφώνως πρὸς τὴν συνταγὴν τοῦ Βιτρουβίου νομίζω, ὅστις θέλει ἵνα ὁ βαρύτερος ρυθμὸς τοποθετεῖται κάτω καὶ ὁ ἐλαφρότερος πρὸς τὰ ἄνω.

Ἐκ τῆς παρανοήσεως τοῦ πνεύματος τῶν διαφόρων ρυθμῶν, ἤχθησαν οἱ νεώτεροι ἀρ-

χιτέκτονες νὰ μεταχειρίζωνται τοὺς ἑλληνικοὺς ρυθμοὺς εἰς τὰς ἰδιωτικὰς οἰκοδομάς, εἴτε διὰ νὰ ὑποβαστάξωσι μαρμάρινον ἐξώστην, ἢ νὰ στολίσωσι τὴν κυρίαν εἴσοδον τοῦ κτιρίου. Ἐτοποθέτησαν κίονας ὕψους δυσαναλόγου πρὸς τὸ κτίριον καὶ μετὰ μεσοστηλίου, ἐν οὐδεμιᾷ σχέσει εὑρισκομένου πρὸς τὰς διαστάσεις τοῦ κίονος. Ἀνέμιξαν τοὺς διαφόρους ρυθμοὺς εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κτίριον καὶ κατήντησεν οὕτω νὰ μὴ ἔχῃ ρυθμὸν τὸ οἰκοδόμημα

Ἡ ἀνάμιξις αὕτη τῶν ρυθμῶν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κτίριον, εἶναι οὐσιώδης ἔνδειξις, ὅτι δὲν κατενοήθη τὸ πνεῦμα τῶν ἑλληνικῶν ρυθμῶν, διότι ἀποδεικνύει ὅτι οἱ μεταχειριζόμενοι ταύτην ἀρχιτέκτονες δὲν αἰσθάνονται τί εἶναι ἁρμονία ρυθμοῦ. Τὸ ἐλάττωμα τῆς ἀναμίξεως ταύτης καταφαίνεται πλειότερον ἂν ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ κτιρίου ἔχοντος πλείονας τῶν πέντε ὀρόφους. Διότι διὰ μὲν τοὺς τρεῖς ὀρόφους, ὁ ἀκολουθῶν τὴν συνταγὴν τοῦ Βιτρουβίου θέλει μεταχειρισθῇ τοὺς τρεῖς ἑλληνικοὺς ρυθμούς, διὰ τοὺς δύο ἑτέρους τὸν σύνθετον καὶ τὸν τοσκανικόν, διὰ δὲ τοὺς ἐπὶ πλέον ὀρόφους δὲν θὰ ἔχῃ ρυθμούς, ἐκτὸς ἐὰν μεταχειρισθῇ τὸν ἀραβικὸν ἢ τὸν γοτθικὸν καὶ ἐν ἀνάγκῃ προσφύγῃ εἰς τὰς παγόδας τῶν Ἰνδιῶν ἢ τοὺς ναοὺς τῶν Αἰγυπτίων, διότι σήμερον αἱ κοινωνικαὶ ἀνάγκαι ηὔξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀρόφων, οἵτινες ἔφθασαν ἤδη μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ δεκατέσσαρα.

Εἰς ἑτέραν παρανόησιν ὑπέπεσαν οἱ νεώτεροι ἀρχιτέκτονες μεταβάλλοντες ἑκάστοτε κατὰ τὸ δοκοῦν τὰς διαστάσεις τῶν ρυθμῶν διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν νεοελληνικῶν ρυθμῶν. Οἱ ἀρχαῖοι ὅμως ρυθμοὶ εἶναι αὐτοτελεῖς καὶ μόνον ἐξέλιξιν ὑπέστησαν κατὰ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου, οὐχὶ δὲ πλήρεις μεταμορφώσεις, ὡς νῦν συνέβη. Οἱ ἀρχαῖοι δηλονότι προσεπάθησαν μόνον νὰ τελειοποιῶσι, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς αἰσθητικῆς προόδου τῆς ἐποχῆς, τὸν ρυθμόν, οὐδέποτε ὅμως ἐτροποποίουν τοῦτον ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ ἀπολεσθῇ ἡ ἀρχικὴ ἐξάρτησις. Καὶ οὕτω ὅταν ὁ Ἰκτῖνος, μετὰ τὴν περαίωσιν τοῦ Παρθενῶνος, ἐκλήθη νὰ οἰκοδομήσῃ ἕτερον ναόν, τὸν ἐν Φιγαλείᾳ, ἐπειδὴ εἶχεν ἐξαντλήσει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δημιουργικὴν ἔμπνευσιν, ἀναφορικῶς πρὸς τὸν δωρικὸν ρυθμόν, εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ Παρθενῶνος, δὲν ἐσκέφθη νὰ παραγάγῃ νέον ρυθμόν, ἀλλ' ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ ἕτερον καὶ πράγματι μετεχειρίσθη τὸν ἰωνικὸν ρυθμόν.

Μόνον οἱ Ρωμαῖοι, θέλοντες νὰ νεωτερίσωσι καὶ μὴ ὄντες ἱκανοὶ νὰ ἐπινοήσωσι νέον σύστημα ἀρχιτεκτονικῆς, ἐγέννησαν τὸν Σύνθετον ρυθμὸν, ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι ἤδη τὴν νεοελληνικὴν ἀρχιτεκτονικήν. Ἀλλὰ τὰ ἔργα τῶν Ρωμαίων δὲν διακρίνονται διὰ τὸ κάλλος καὶ δὲν δύνανται νὰ ὑποστῶσι οὐδὲ πόρρωθεν τὴν σύγκρισιν μετὰ τῶν ἔργων τοῦ Ἰκτίνου. Ἔχουσι δὲ σχέσιν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοιαύτην ὥστε, ἂν ἐχάνοντο τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας ἡμῶν τέχνης, νὰ μὴ εἶναι ἱκανοὶ ἐκεῖνοι, ν' ἀποδώσωσιν οὐδ' ἀμυδρῶς τὸ ὕψος τῆς τέχνης τῶν ἔργων, δι' ὧν κυρίως ἐστολίσθη ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις δι' αὐτῶν κατέστη καὶ ἡ Ἀκρόπολις τῆς ἀνθρωπίνης ἀρχιτεκτονικῆς μεγαλοφυΐας. Θὰ ἐξακολουθοῦμεν οὕτω νὰ παθαίνωμεν ὅτι ἔπαθεν ἐπὶ αἰῶνας ἡ τέχνη ἀπὸ τὸν Βιτρούβιον, ὅστις μηδέποτε ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχιτεκτονικὴν μελετήσας εἰς τὰ κτίρια τῆς Ρώμης καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, σφαλερὰν μετέδωκε τὴν τέχνην τοῦ Ἰκτίνου εἰς τὰς μεταγενεστέρας γενεὰς καὶ ἔπρεπε νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ μικρὰ αὕτη γωνία τῆς ἑλληνικῆς γῆς διὰ νὰ ἴδωσι οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου πόσον ἐσφάλλοντο ἐκλαμβάνοντες ὡς ἑλληνικὴν τὴν τέχνην ἐκείνην ἥτις ἦτο ἁπλῶς ρωμαϊκὴ ἀρχιτεκτονική.

Δὲν ἀνήκομεν, βεβαίως, εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνων οἵτινες πρεσβεύουσι ὅτι «πᾶν μὴ Ἑλληνικὸν βάρβαρον»· θεωροῦμεν ὅμως ὅτι ἕκαστον σύστημα πρέπει νὰ μένῃ αὐτοτελὲς καὶ ἀμιγές. Τοιοῦτο δὲ δὲν εἶναι οὔτε ὁ ρωμαϊκὸς ρυθμός, οὔτε ἡ νεοελληνικὴ ἀρχιτεκτονική.

Ἐννοοῦμεν τὸν βυζαντινὸν ρυθμόν, τὸν ἀραβικόν, τὸν γοτθικὸν καὶ οἱονδήποτε ἄλλον καὶ εὑρίσκομεν εἰς αὐτοὺς μεγαλοφυΐαν καὶ ἔμπνευσιν, ἀλλ' οἱ ρυθμοὶ οὗτοι εἶναι αὐτοτελεῖς μὴ ὄντες κρᾶμα ἄλλων ρυθμῶν ἢ παρανόησις αὐτῶν.

Μετὰ τὰ ἐν εἴδει προλόγου ὀλίγα ταῦτα προβαίνομεν εἰς σύντομον ἀνάλυσιν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν κυριωτέρων δημοσίων οἰκοδομημάτων, συγκρίνοντες ταυτοχρόνως αὐτὰ μὲ τὰ περισωθέντα πρότυπα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Μία βεβαίως ἀπὸ τὰς πρώτας ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρξε πάντοτε καὶ ἡ στέγασις αὐτοῦ ἀπὸ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐπηρείας· αἱ δὲ πρῶται καλύβαι αὐτὸν καὶ μόνον κυρίως εἶχον τὸν σκοπόν. Βραδύτερον, ὅταν αἱ καλύβαι ἐμεγεθύνθησαν ἢ μετεβλήθησαν εἰς οἰκίας καὶ ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία ἔλαβε τὴν ἀνάγκην κοινῶν κτιρίων, διὰ τοὺς ναούς των καὶ δι' ἄλλας ὑπηρεσίας, ἐγεννήθη ἡ Ἀρχιτεκτονική.

Ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη συνδέεται οὐσιωδῶς μὲ τὸν ἀρχικὸν τύπον ὃν ἡ ἀνάγκη τῆς στεγάσεως ἐπέβαλε εἰς τὰ κτίρια, διατηροῦσα ἀκόμη καὶ τὴν μορφὴν τῶν ὑλικῶν, ὧν κατ' ἀρχὰς ἐγένετο χρῆσις εἰς τὴν οἰκοδομικήν.

Διότι ἂν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ναῶν, ὧν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν κυρίως ἔχομεν ὑπ' ὄψει, ἀχθῇ εἰς τὴν ἁπλουστέραν αὐτῆς μορφὴν βλέπομεν ὅτι αὕτη συνίσταται ἀπὸ στέγην μετὰ δύο ροῶν, ὑποβασταζομένην ὑπὸ σειρᾶς ξυλίνων κιόνων. Ἡ ἀνάλυσις αὕτη εἶναι οὐσιώδης διότι δι' αὐτῆς ἐξηγεῖται ὁ ρυθμὸς τῶν ἑλληνικῶν ναῶν καὶ χρησιμεύει πρὸς τούτοις ὡς κύριος γνώμων εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν διαφόρων στοιχείων τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτῶν. Ἐὰν δὲ εἰς τὴν ἀνάλυσιν ταύτην προσθέσωμεν ὅτι οἱ ἕλληνες ἀρχιτέκτονες προσεπάθουν νὰ παριστῶσι πάντοτε τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αὐτήν, ἔχομεν τὰ δύο κύρια νοήματα τῆς τέχνης αὐτῶν. Ἀνάγκη καὶ Ἀλήθεια ἰδοὺ οἱ δύο νόμοι, ἀπὸ τῶν ὁποίων οἱ μεγάλοι τῆς ἀρχαιότητος καλλιτέχναι οὐδέποτε ἀπεμακρύνθησαν. Ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἀλήθεια δίδουσι τὸν κύριον χαρακτῆρα τῶν ἑλληνικῶν ναῶν. Καὶ αὗται μὲν εἶναι αἱ ἀρχαὶ αἱ διέπουσαι τὸ οἰκοδομικὸν μέρος καὶ μέχρι τινὸς καὶ τὸν ρυθμόν, διὰ τὴν κόσμησιν δὲ τοῦ κτιρίου ἐχρησιμοποίουν κυρίως τὴν ἀντίθεσιν τῆς σκιᾶς καὶ τοῦ φωτός.

Τὰ δύο κύρια στοιχεῖα τῆς κοσμήσεως ἦσαν ἡ γραμμὴ καὶ ἡ ἐπιφάνεια καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων αἱ γλυφαί, αἵτινες ἐχρησίμευον ὅπως διακρίνωσι εἴτε τὰς γραμμὰς μεταξύ των ἢ τὰς ἐπιφανείας μεταξύ των ἢ τὰς γραμμὰς ἀπὸ τὰς ἐπιφανείας. Οὕτω δὲ τὰς γλυφὰς δὲν ἐχάραττον διὰ νὰ ἔχωσι σχέδια ἁπλῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχωσι ἐξεχούσας ἐπιφανείας καὶ γραμμὰς φωτεινὰς αἵτινες διὰ τοῦ μήκους καὶ βάθους τῶν σκιῶν των ἐποίκιλλον τὴν ὄψιν τοῦ κτιρίου.

Καὶ συνεπῶς ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο τούτων ἀντιθέσεων, τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σκιᾶς τῶν φωτιζομένων ἀντικειμένων μετὰ τῆς μεγάλης κλίμακος τῶν διαφόρων προκυπτουσῶν χρωματιστικῶν ἀποχρώσεων, ἀπετέλει τὸ κύριον κόσμημα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τὰ αὐλάκια καὶ αἱ ραβδώσεις τῶν κιόνων, αἱ γλυφαὶ καὶ τὰ ἀβάκια τοῦ κιονοκράνου, τὰ τρίγλυφα καὶ αἱ κορωνίδες τοῦ ἐπιστηλίου, ἄλλον σκοπὸν δὲν ἔχουσι ἢ νὰ παρουσιάσωσι ἐναλλὰξ φωτεινὰς καὶ σκοτεινὰς ἐπιφανείας. Τὸ σχῆμα τῶν καμπύλων ἐπιφανειῶν ἐχαράσσετο τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ φωτισθῶσι καθ' ὡρισμένον τρόπον αἱ ἐπιφάνειαι αὗται καὶ οὕτω διὰ μόνης τῆς φωτοσκιάσεως εἶχον χαρακτηριστικὴν ἐπιφάνειαν, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι γίνεται σήμερον, ὅτε πρὸς διάκρισιν ἐπιφανείας τινὸς ἀπὸ ἑτέρας ἢ πρὸς ἔνδειξιν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιφανείας, ποικίλλεται ἑκάστη ἐπιφάνεια διὰ ἰδιαιτέρων ποικιλμάτων ὅπως ἐπιτευχθῇ ἡ διαφορὰ αὕτη, ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἕλληνες ἀρχιτέκτονες ἁπλούστερον διὰ τῆς ἁπλῆς φωτοσκιάσεως θαυμασίως ἐπετύγχανον.

Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διακοσμήσεως τῶν ἑλληνικῶν ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων εἶναι τόσον οὐσιώδης ὥστε ταῦτα νὰ μὴ εἶναι ὡραῖα εἰμὴ εἰς τόπους, ὅπου ὁ οὐρανὸς εἶναι διαρκῶς διαυγής. Μεταφέρετε τὴν ἑλληνικὴν ἀρχιτεκτονικὴν εἰς βόρεια κλίματα καὶ ἀμέσως θὰ ἴδετε τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀρχῆς ταύτης, καὶ θὰ ἐνοήσετε διατί, πλὴν ἄλλων, ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῆς Madeleine ἐν Παρισίοις, δὲν κάμνει τὴν ἐντύπωσιν ἣν κάμνει ἐδῶ καὶ αὐτὴ ἡ Βαλλιάνειος Βιβλιοθήκη. Τοῦτο δὲ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν γλυπτικὴν, καὶ ἀναμφισβητήτως ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου θὰ ἐθαυμάζετο πλειότερον ἐδῶ παρὰ εἰς τὴν τετράγωνον καὶ σχετικῶς σκοτεινὴν αἴθουσαν τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ αἰτία ἐν μέρει τῆς καταπτώσεως τῆς ρωμαϊκῆς τέχνης, διότι οἱ ρωμαῖοι γλύπται ἴσως δὲ καὶ οἱ ἐν Ρώμῃ Ἕλληνες γλύπται, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀποδώσωσι εἰς τὰ ἀγάλματά των τὴν ἐντύπωσιν ἣν ἔκαμνον ταῦτα εἰς τὴν Ἑλλάδα, προσεπάθησαν νὰ ἐπιτύχωσι ὅμοιον ἀποτέλεσμα διὰ τῆς ἐκτελέσεως πλειοτέρων λεπτομερειῶν. Οἱ δὲ ἀρχιτέκτονες πρὸς ἀντιστάθμισιν τοῦ μειονεκτήματος ὃ ἔχουσι τὰ κτίρια τὰ ἐκτιθέμενα εἰς συνήθως νεφελώδη οὐρανὸν ἢ ἀσθενοῦς φωτιστικῆς δυνάμεως ἡλιακὸν φῶς, ἀναγκάζονται νὰ ποικίλλωσι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς διαφόρους ἐπιφανείας τῶν κτιρίων διὰ γλυφῶν, αἵτινες εἶναι κατὰ τοσοῦτο λεπτότεραι ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς βορρᾶν. Ἀπόδειξις δὲ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Notre Dame τῶν Παρισίων, ἥτις κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν παρομοίωσιν γάλλου συγγραφέως, ὁμοιάζει πρὸς τὸ σῶμα ἐντόμου.

Ἕπεται συνέχεια.

ΒΙΚΤΩΡ ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΚΝΩΣΟΥ

Τὴν 28 Νοεμβρίου 1876 ὁ Σλήμαν ἀπέστειλε ἐκ Μυκηνῶν πρὸς τὸν βασιλέα Γεώργιον τῆς Ἑλλάδος τὸ ἑξῆς θριαμβευτικὸν τηλεγράφημα. «Ἀγγέλλω μεθ' ὑψίστης χαρᾶς εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ὅτι ἀνεῦρον τοὺς τάφους, τοὺς ὁποίους ἡ παράδοσις, ἣν ὁ Παυσανίας μᾶς μετέδωκεν, ὥριζεν ὡς τάφους τοῦ Ἀγαμέμνονος, τῆς Κασσάνδρας, τοῦ Εὐρυμέδοντος καὶ τῶν συντρόφων των, οἱ ὁποῖοι ἐφονεύθησαν διαρκοῦντος τοῦ γεύματος ὑπὸ τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ ἐραστοῦ της Αἰγίσθου. Εἰς τοὺς τάφους αὐτοὺς εὗρον ἀμυθήτους θησαυροὺς οἱ ὁποῖοι μόνοι θὰ ἤρκουν εἰς πλήρωσιν μεγάλου μουσείου, τὸ ὁποῖον θὰ εἶνε τὸ μεγαλείτερον τοῦ κόσμου καὶ τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας θὰ προσελκύῃ ἑκατομμύρια περιηγητῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἴθε οἱ θησαυροὶ οὗτοι νὰ καταστοῦν ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος μεγάλου ἐθνικοῦ πλούτου».

Τὸ αὐτὸ τηλεγράφημα μὲ τὴν αὐτὴν γραμμένον ὑπερηφάνειαν θὰ ἠδύνατο πρὸ δύο ἐτῶν νὰ στείλῃ ὁ Ἀρθοῦρος Ἔβανς ἀνευρίσκων καὶ αὐτὸς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μίνωος.

Τωόντι αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Κρήτης ὅσον καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Μυκηνῶν ἔχουν κάτι τι τὸ θαυματουργὸν καὶ τὸ ἀπρόοπτον διότι δὲν μᾶς φωτίζουν μίαν ἐποχὴν πιθανὴν τῆς ἱστορίας, δὲν μᾶς ἀποκαλύπτουν ἁπλῶς μνημεῖα τῆς τέχνης ἢ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν πατέρων μας, ἀλλὰ διαπερῶσαι τὸ σκότος τῶν μύθων, ἐπαληθεύουσαι παραδόσεις ἀπιθάνους, καὶ αὐτόχρημα μυθιστορικὰς μᾶς ἀποκαλύπτουν αὐτὴν τὴν ἠὼ τῆς Ἑλλάδος, αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας, αὐτὰ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ Σλῆμαν ἀποκαλύπτων τοὺς ὑποτιθεμένους τάφους τοῦ Ἀγαμέμνονος ἔθεσε τὴν σφραγῖδα τῆς ἀληθείας καὶ τῆς αὐθεντίας ἐπὶ τοῦ θαυμασίου ἔπους τοῦ Ὁμήρου καὶ μᾶς ἔκαμε νὰ ψαύσωμεν μὲ τὰς χεῖρας μας τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ μᾶς ἔκαμε νὰ ἐνατενίσωμεν τὸν βασιλέα αὐτὸν τῶν βασιλέων, ὅστις νικήσας τοὺς Τρῶας, ταπεινώσας τὸν Ἀχιλλέα, εὗρε ἔπειτα θάνατον οἰκτρὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας μιᾶς γυναικός. Αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Ἔβανς ἐξ ἄλλου, βαίνουσαι ἀκόμη ἀπωτέρω, μᾶς καθιστοῦν ἀληθῆ ὄχι πλέον τὴν ἐποχὴν τὴν σύγχρονον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ἡ ὁποία εἰς τὸν καιρὸν ἤδη τοῦ Ἀγαμέμνονος ἦτο μυθική,— τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων βασιλέων τῆς νήσου, τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων ἀποικιῶν τῆς Κρήτης, ὅταν ὁ Μίνως θαλασσοκράτωρ καὶ κυρίαρχος κατασιγάσας τὰς πειρατείας, ἐκκαθαρίσας τὴν θάλασσαν, ἐβασίλευε παντοδύναμος ἐπὶ ἑνὸς πολιτισμοῦ καὶ μιᾶς δυναστείας.

Ἡ τύχη τοῦ Ἀρθούρου Ἔβανς ὑπῆρξε ἀληθῶς ἐξαιρετικὴ ἂν ἀναλογισθῇ κανεὶς τί εἰς ὀλίγον χρόνον ἀνεκάλυψεν ἐντὸς τῆς μεγαλονήσου αὐτῆς, ἡ ὁποία, ἀφοῦ ὑπῆρξε θησαυρὸς ἡρωϊσμοῦ, δεικνύεται τώρα καὶ θησαυρὸς κειμηλίων καὶ ἀρχαιοτήτων.

Ἀνασκάψας κατὰ τὰ δύο τρίτα τὸ ἀνάκτορον τοῦ Μίνωος ὁ Ἔβανς, εὗρε ἤδη ὄχι μόνον τὴν αἴθουσαν τοῦ θρόνου, ὄχι μόνον τὰ-

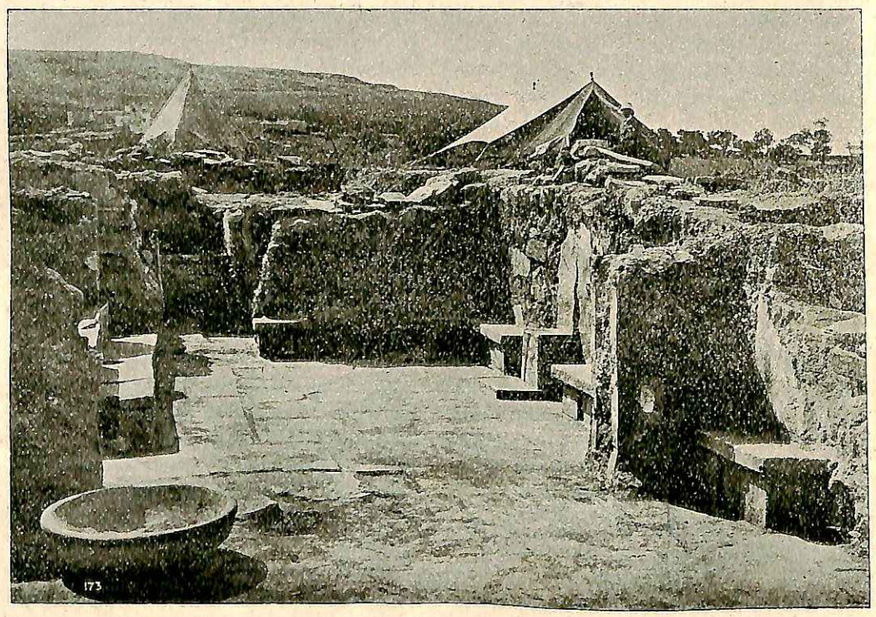

Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Κνωσοῦ. — Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου.

Πίναξ γραφῆς γραμικῆς. — Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Κνωσοῦ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΜΑΥΣΩΛΕΙΟΝ ΠΑΤΑΡΑ

μεγάλας αἰθούσας καὶ τὰ ἐξαρτήματα τῶν ἀνακτόρων, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρα κιβώτια ἐγγράφων, ὁλοκλήρους σειρᾶς τοιχογραφιῶν, διάφορα ἀγγεῖα, διαφόρους γλυπτοὺς λίθους, πλεῖστα ἔργα τέχνης καί τινα ἀγάλματα. Καὶ ἐνῷ ἀκόμη ἔχει τὸ καλλίτερον μέρος τοῦ ἀνακτόρου ἄσκαφον, ἐνῷ εὑρίσκεται ἐπὶ θύρας νέων εὑρημάτων, μᾶς δεικνύει ἤδη τὸν κρητικὸν πολιτισμὸν ἐν ὅλη του τῇ λαμπρότητι, μᾶς ἀποκαλύπτει τὰς ἀρχάς του καὶ ρίπτει ἄπλετον φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν του.

Βεβαίως εἴμεθα ἀκόμη ὀλίγον ἀμαθεῖς πρὸ τῶν θησαυρῶν αὐτῶν. Ἡ μία ἔκπληξις τῶν ἀρχαιολόγων διαδέχεται τὴν ἄλλην πρὸ τῶν εὑρημάτων καὶ ἡ μία ἀπορία ἐπακολουθεῖ μίαν ἄλλην ἀπορίαν. Ὁ κ. Ἔβανς εὗρε σειρὰν ὁλόκληρον, βιβλιοθήκην ὁλόκληρον ἐγγράφων, διασωθεῖσαν ἐπὶ ἀπεξηραμένων ὠμῶν πλίνθων. Ὁλόκληρος αὕτη ἡ βιβλιοθήκη, ἡ ὁποία εὑρίσκετο εἰς κιβώτια εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ βασιλείου, περιεῖχε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ ἀρχεῖα τοῦ βασιλείου, καὶ ἐπειδὴ ὁ κ. Ἔβανς ἀνεγνώρισεν ὅτι οἱ πλίνθοι αὐτοὶ πλημμυροῦν ἀπὸ ἀριθμούς, ἐβεβαίωσε σχεδὸν ὅτι εὑρισκόμεθα πρὸ τῶν λογαριασμῶν τοῦ Μίνως, πρὸ τῶν οἰκονομικῶν ἀρχείων τοῦ κράτους. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἡ κρητικὴ γλῶσσα, ἡ πρωτογενὴς αὐτὴ ἑλληνική, μᾶς ἀπομένει αἰνιγματώδης καὶ περιμένει καὶ αὐτὴ τοὺς ἐξηγητὰς καὶ τοὺς ἀναγνώστας της. Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς Κρήτης εὑρίσκεται πρὸ ἡμῶν καὶ μολαταῦτα οὔτε μίαν λεπτομέρειαν αὐτῆς δὲν δυνάμεθα ἀκόμη νὰ διΐδωμεν.

Τὸ αὐτὸ μυστήριον περικαλύπτει τὰς τοιχογραφίας μὲ τὰ ὡραῖα συμπλέγματα τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνδεδυμέναι μὲ θαυμασίας μόδας τὰς ὁποίας θὰ ἐξελάμβανε κανεὶς ὡς σημερινάς, μὲ κομμώσεις περιτέχνους, μὲ ἐσθῆτας εὐρείας, μὲ κομψὰ περικόρμια, ἀτενίζουν τὴν θάλασσαν καὶ συνομιλοῦν μεταξύ των. Ἡ αὐτὴ ἄγνοια ἀποδόσεως μᾶς συμβαίνει μὲ τὸ ἀνάγλυφον ἐκεῖνο ἐκ σ τ ο ύ κ ο υ τὸ ὁποῖον ὁ Ἔβανς εὗρε ἐστεμμένον ἀλλ' ἄνευ κεφαλῆς. Ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα μᾶς ἀπομένουν ἀκόμη ἀνεξήγητα, κρατοῦν ἕνα γοητευτικὸν μυστήριον καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι ὑποθέσεις μόνον διακινδυνεύουν ἐπ' αὐτῶν χωρὶς τίποτε νὰ δύνανται νὰ βεβαιώσουν.

Ὅπως δήποτε αἱ ὑποθέσεις ἀφθονοῦν καὶ πολλαὶ ἀπὸ αὐτὰς φαίνονται ἰδιαιτέρως βάσιμοι. Ὁ κ. Ἔβανς ὅστις μετὰ βεβαιότητος πλέον ἀπέδωκε τὸν μῦθον τοῦ Μινωταύρου εἰς τὸ πολυδαίδαλον αὐτὸ μέγαρον, τὸ ὁποῖον ἀνέσκαψε, εὗρε συγχρόνως εἰς τοὺς δακτυλιολίθους τῆς Κνωσοῦ καὶ εἰς τὰς τοιχογραφίας, πολλὰ τεκμήρια ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγει ὅτι ἐτελοῦντο ταυρομαχίαι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Εἰς γλυπτοὺς λίθους τῆς Κνωσοῦ εὑρέθησαν τρόντι παραστάσεις ταυρομάχων εἰς τὰς ὁποίας καὶ νεάνιδες μάλιστα παλαίουσαι μὲ ταύρους ἀπαντῶνται. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ κ. Ἔβανς ἀπέδωσεν εὐλόγως τὸν μῦθον τῶν ἑπτὰ παρθένων καὶ τῶν ἑπτὰ νέων, οἱ ὁποῖοι ἐξ Ἀθηνῶν ἀπεστέλλοντο πρὸς βωρὰν τοῦ Μινωταύρου, εἰς τὰς ταυρομαχίας αὐτάς, καὶ ἡ ἐξήγησίς του μολονότι δὲν φέρει τὴν πλήρη σφραγῖδα τῆς βεβαιότητος, εἶνε ἑλκυστικὴ καὶ δυνάμεθα ἀπὸ σήμερον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὅλος ὁ τερατώδης αὐτὸς μῦθος τοῦ θηρίου τῆς Κρήτης, ὁ ὁποῖος ἐτρόμαζε γενεὰς Ἑλλήνων, ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν ταυρομαχιῶν αὐτῶν αἱ ὁποῖαι διεσκέδαζον αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ τὸν Μίνωα καὶ τοὺς ὑπηκόους του.

Ὁπωσδήποτε ἐνόσῳ ἡ περίεργος γραφὴ τὴν ὁποίαν εἰς τόσα ἄφθονα ἔγγραφα ἀνεῦρεν ὁ κ. Ἔβανς καὶ τῆς ὁποίας ἓν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα δείγματα παρέχομεν εἰς εἰκόνα δὲν ἀναγνωσθῇ, ἐνόσῳ ὅλα τὰ δοκουμέντα τὰ εὑρεθέντα καὶ τὰ ἀνευρεθησόμενα δὲν διαλευκανθῶσι, πολὺ σκότος καὶ πολλὴ ἀμφιβολία θὰ περικαλύπτῃ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὴν ἀπωτάτην τοῦ Μίνως.

Ὁπωσδήποτε αἱ σπουδαιόταται καὶ θαυματουργαὶ ἀνασκαφαὶ τῆς Κνωσοῦ φωτίζουν ἀρκετὰ εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς τὴν ἀπωτάτην ἱστορίαν τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ μᾶς ἀποκαλύπτουν ὅτι πολὺ πρὶν τῆς ἀκμῆς τῶν Μυκηνῶν, πολὺ πρὶν τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ μυθολογουμένου Τρωϊκοῦ πολέμου ὑπῆρχε καὶ ἄλλος πολιτισμός, κέντρον ἔχων τὴν Κνωσόν, ὅστις ἔχαιρε ἀκμῆς ἴσης καὶ ἀνωτέρας πιθανῶς τοῦ Μυκηναίου. Εἰς τὸν πολιτισμὸν αὐτὸν ἡ γραφὴ ἦτο γνωστὴ μολονότι ὁ Κάδμος δὲν εἶχε γεννηθῆ ἀκόμη. Εἰς τὸν πολιτισμὸν αὐτὸν ἡ τέχνη εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀκμὴν καὶ παρεῖχε δείγματα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς μὴ στερούμενα ποιᾶς τινὸς τελειότητος. Αἱ τοιχογραφίαι τῆς Κνωσοῦ, τὸ ἀνευρεθὲν ἀπὸ τὸν κ. Ἔβανς ἄγαλμα, οἱ γλυπτοὶ λίθοι μᾶς δεικνύουσι μίαν τεχνοτροπίαν ὁμοιάζουσαν πολὺ μὲ τὴν Μυκηναϊκὴν, καὶ μαρτυροῦσαν ὅτι οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ἀγαμέμνονος εἶχον ὁρισμένως μαθητεύσει ὑπὸ τοὺς ὑπηκόους τοῦ Μίνως. Ὁ κ. Ἔβανς μάλιστα, προχωρῶν ἀπωτέρω, ἰσχυρίζεται ὅτι τὰ ἀγγεῖα τοῦ Βαφειοῦ, τὰ θαυμάσια αὐτὰ δείγματα τῆς τέχνης τῶν Μυκηναίων, κατεσκευάσθησαν εἰς ἐργοστάσιον τῆς Κνωσοῦ καὶ ὀφείλονται εἰς Κρῆτας καλλιτέχνας.

Ἕνα λοιπὸν πολιτισμὸν ἀνεπτυγμένον, περιστοιχιζόμενον ἀπὸ πολυτέλειαν, ἔχοντα πολλὰ κοσμήματα τέχνης, ἓν βασίλειον διοικούμενον μὲ ἀκρίβειαν ἰδιαιτέραν, μὴ στερούμενον πλούτου καὶ χλιδῆς, ἓν βασίλειον εἰς τὸ ὁποῖον αἱ γυναῖκες ἐνεδύοντο πολυτελῶς, οἱ βασιλεῖς ἐφόρουν στέμματα μὲ ἄνθη κρίνου καὶ ἐκράτουν ἀρχεῖα καὶ προϋπολογισμοὺς— αὐτὰ τὰ ἀπρόοπτα μᾶς ἀποκαλύπτουν αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Κνωσοῦ.

Καὶ τόρα εἰς ποίαν ἐποχὴν νὰ ἀναγάγῃ κανεὶς τὸν πολιτισμὸν αὐτὸν καὶ πῶς νὰ χρονολογήσῃ τὰ βασίλεια τοῦ Μίνως;

Καὶ τὸ αἴνιγμα αὐτὸ χάρις εἰς τὰ αἰγυπτιακὰ μνήματα, τὰ ὁποῖα εὗρε ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ὁ κ. Ἔβανς, καὶ τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς ἕνα βασιλέα τῆς δωδεκάτης δυναστείας, διαλευκαίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.

Κατὰ τὰς ὑποθέσεις καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ κ. Ἔβανς, δύναται κανεὶς νὰ ἀναγάγῃ τὴν πηγὴν τοῦ κρητικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν δωδεκάτην δυναστείαν τῆς Αἰγύπτου, τρεῖς χιλιάδας ἔτη περίπου πρὸ Χριστοῦ, τὴν δὲ ἀκμὴν τῶν βασιλείων τοῦ Μίνως καὶ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἀνακτόρου εἰς τὰς εἰσβολὰς τῶν Ἴξως ἢ ποιμένων βασιλέων ἑξακόσια δηλαδὴ ἔτη βραδύτερον καὶ τετρακόσια περίπου πρὸ τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἴχνη πυρκαϊᾶς, δηώσεως καὶ βιαιοτήτων δεικνύουν ὅτι καὶ τὰ ἀνάκτορα τῆς Κρήτης, ὅπως καὶ τὰ τῶν Μυκηνῶν, κατεστράφησαν τραγικῶς, καὶ ὅτι μία πυρκαϊὰ ἐφώτισε τὸ τέλος τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Μίνως καὶ τὸ τέλος τῆς ἀκμῆς τῆς Κνωσοῦ. Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ νικητής, ποῖος ὑπῆρξεν ὁ καταστροφεὺς πρὸ τοῦ ὁποίου ἡ κοσμοκράτειρα μεγαλόνησος ἔκυψε τὸν αὐχένα, δὲν γνωρίζομεν, δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν καὶ δὲν θὰ μάθωμεν ἴσως ποτέ.

ΝΙΚΙΑΣ Ο ΕΞ ΥΑΚΙΝΘΩΝ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΙΛΩΝ ΚΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΕΡΑΝΤΑΝ

ΟΠΩΣ ΑΓΑΠΑΤΕ

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΗ Ε

Εἰσέρχονται ὁ **Σίλβιος** *καὶ ἡ* **Φοίβη** *εἰς τὸ δάσος.*

ΣΙΛΒΙΟΣ

Μὴν περιπαίζῃς,
Φοίβη μου γλυκειά.
Πὲς κάλλιο πῶς δὲν μ' ἀγαπᾷς
Μὰ μὴν τὸ λὲς μὲ πίκρα.
Κἰ' οἱ δήμιοι ἀκόμα αὐτοὶ
— Τὸ ξέρεις πῶς οἱ θάνατοι
Σκληραίνουν τὴν καρδιά τους —
Πάντα ζητοῦν συγχώρησι
Πρὶν πέσῃ τὸ λεπίδι·
Εἶσαι σκληρότερη ἐσὺ
Ἀκόμη κι' ἀπ' ἐκείνους
Ὅπου πεθαίνουν καὶ ποῦ ζοῦν
Ἀναμεσῆς στὸ αἷμα;

Εἰσέρχονται ἡ **Ροζαλίνδα**, *μεταμφιεσμένη εἰς ἄνδρα, ἡ* **Κελία** *καὶ ὁ* **Κορίνος**, *ὄπισθεν.*

ΦΟΙΒΗ

Δὲν θελω δήμιός σου νὰ γενῶ,
Κι' ὅλο καὶ φεύγω μακρυὰ
Κακὸ νὰ μὴ σοῦ κάμω.
Τὰ μάτια μου, πῶς σφάζουνε
Ἀδιάκοπα μοῦ λές.
Ἰδέα εἶνε νόστιμη,
Κι' ἀληθινὰ σωστή,
Τὸ πρᾶγμα τὸ ἁβρότατο
Κι' ὁλόγλυκο, τὸ μάτι,
Ποῦ καὶ στὴ σκόνη ἀκόμα μπρὸς
Τὰ βλέφαρά του κλείνει,
Νὰ τὸ καλοῦνε τύραννο,
Δήμιο, φονιᾶ.
Ματιὲς σοῦ ρίχνω ἄγριες,
Μὲ τὴν καρδιά μου ὅλη.
Ἂν ἴσως καὶ τὰ μάτια μου
Μποροῦνε νὰ πληγώσουν,
Ἂς σὲ σκοτώσουν τώρα.
Γιὰ κάμε πῶς λιποθυμεῖς,
Κάμε πῶς πέφτεις χάμου.
Ἢ κι' ἂν δὲν ἠμπορῇς,
Γιὰ τοῦ Θεοῦ τὴ χάρι!
Μὴν ψεύδεσαι, καὶ κοπανᾷς,
Τὰ μάτια μου πῶς σφάζουν.
Δεῖξε μου τώρα τὴν πληγὴ
Ποῦ σοῦκαμαν τὰ μάτια.
Μὲ τὴ βελόνα κι' ἂν ξυσθῇς,
Κάποια πληγὴ θὰ μείνῃ.
Σὲ βοῦρλα πάνω ἂν ξαπλωθῇς
Τὰ βοῦρλα τὴν εἰκόνα των
Στὸ χέρι σου θ' ἀφήσουν.
Μὰ νά, τὰ μάτια τώρα
Ἐπάνω σου τὰ κάρφωσα
Καί μήτε — εἶμαι βέβαιη —
Τὰ μάτια ἔχουν δύναμι
Πληγὲς νὰ προξενοῦνε.

ΣΙΛΒΙΟΣ

Ἀγαπητή μου Φοίβη, ἐὰν ποτέ,
— Καὶ τὸ ποτὲ ἴσως κοντὰ νὰ εἶνε —
Σὲ μάγουλο ὁλόδροσο
Τὸν ἔρωτ' ἀντικρύσῃς,
Θὰ καταλάβῃς τότε
Πόσες πληγὲς ἀφίνουνε
Τ' ἀθώρητά του βέλη.

ΦΟΙΒΗ

Ἀλλ' ὅσο νἄρθῃ ὁ καιρός,
Κοντὰ ἐσὺ νὰ βρίσκεσαι
Καμμιὰ δὲν εἶνε ἀνάγκη.
Κἰ' ὅταν θὲ νἄρθῃ πάλι,
Περίπαιζέ με ἀδιάκοπα.
Μὴ λυπηθῇς καθόλου,
Ὅπως κι' ἐγὼ
Δὲν σὲ λυποῦμαι τώρα.

ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ

Μὰ καὶ γιατί, παρακαλῶ;
Μητέρα ποιὰ νὰ σ' ἔκαμε
Ποῦ τόση δείχνεις περηφάνια
Καὶ τόση περιφρόνησι
Σ' αὐτὸν τὸν δυστυχῆ;
Κι' ἂν ἔχῃς κἄποια εὐμορφιὰ
— Δὲν βλέπω δὰ καὶ τόση,
Ποῦ νὰ μπορῇς καὶ δίχως φῶς
Νὰ πᾷς νὰ κοιμηθῇς —
Πρέπει γἰ αὐτὸ περήφανη
Καὶ ἄσπλαχνη τάχα νὰ εἶσαι;
Ἀ! τί σημαίνουν ὅλ' αὐτά;
Τί μὲ κυττάζεις ἔτσι;
Δὲν βλέπω τίποτε σ' ἐσὲ
Πλειότερο νἆνε, ἀπ' ὅ,τι
Ἡ φύσις δίνει στὰ κοινὰ
Κατασκευάσματά της.
Πήγαινε πίσω, Σατανᾶ.
Νομίζεις κι' ἔβαλε σκοπὸ
Κι' ἐμὲ νὰ σαγηνέψῃ.
Περήφανη κυρία μου,
Αὐτὸ μὴν τὸ ἐλπίζῃς.
Ὅσο κι' ἂν ἔχῃς μαῦρα
Τὰ φρύδια τὰ κατάμαυρα,
Τὰ μάγουλά σου κρέμα,
Μετάξι φίνο τὰ μαλλιὰ
Καὶ κρύσταλλα ὁλόμαυρα
Αὐτὰ τὰ μαῦρα μάτια,
Δὲν εἶνε γιὰ τὰ βρόχια σου
Ὁ ἔρωτάς μου, ὄχι·
Βοσκὲ ἐσύ, λιγόμυαλε,
Γιατὶ αὐτὴν ν' ἀκολουθῇς
Σὰν τῆς νοτιᾶς τὸ σύννεφο
Ποῦ τρέχει μὲ τὸν ἄνεμο
Καὶ φέρνει τὴ βροχή;
Ὡσὰν ἐσὲ κουτοὶ
Τὸν κόσμον ἐγεμίσανε
Μὲ ἄσχημα παιδιά.

Ἐσὺ τὴν κολακεύεις,
Καὶ ὄχι ὁ καθρέφτης της,
Καὶ ἐξ αἰτίας ἀπὸ σὲ
Τὸν ἑαυτό της βλέπει
Πολὺ πειὸ εὐμορφότερο
Παρ' ὅσον εἶνε ἀλήθεια.
Περήφανη κυρία μου,
Ἔλα στὰ σύγκαλά σου,
Γονάτισε, πὲς φχαριστῶ
Πῶς ἄνθρωπος εὑρέθηκε
Καλός, νὰ σ' ἀγαπήσῃ.
Γιατί, σὰν φίλη,
Σοῦ τὸ λέω στ' αὐτί σου μυστικά,
Πούλησε, τὴν περίστασι σὰν ἠῦρες.
Δὲν εἶσαι νὰ σὲ τριγυρνοῦν
Εἰς τὰ παζάρια μέσα.
Ζήτησε καὶ συγχώρησι,
Ἀγάπησ' τον,
Τὴν προσφορά του δέξου,
Γιατὶ ἡ περηφάνια,
Ὅπου δὲν εἶνε εὐμορφιά,
Εἶνε μεγάλο λοῦσο.
Δική σου πάρε την, βοσκέ,
Καὶ χαίρετε κι' οἱ δυό.

ΦΟΙΒΗ

Νέε μου γλυκέ,
Γιὰ χρόνια μάλωνέ με.
Μ' ἀρέσουν περισσότερο
Καὶ τὰ μαλώματά σου.
Ἀπὸ τὰ λόγια τὰ γλυκὰ
Αὐτοῦ ἐδῶ τ' ἀνθρώπου.

ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ

— Αὐτὸς ἐρωτεύθηκε μὲ τὴν ἀσχημιά σου, καὶ αὐτὴ μὲ τὸν ἰδικό μου τὸ θυμό. Ἐὰν εἶνε ἔτσι, ἐνόσῳ ποῦ ἀπαντᾷ μὲ ἄγριες ματιές, θὰ τὸν κάνω καὶ ἐγὼ τ' ἁλατιοῦ μὲ τὰ λόγια μου. Τί μὲ κυττάζεις ἔτσι;

ΦΟΙΒΗ

Κακὸ κανένα δὲ σοῦ θέλω.

ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ

Παρακαλῶ, μ' ἐμὲ
Νὰ μὴν ἐρωτευθῇς.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Εἶμαι πιστὴ ἐγώ,
Σὰν ὅρκος μεθυσμένου.
Ἔπειτα δὲν σὲ ἀγαπῶ.
Τὸ σπίτι μου — ἂν θέλῃς νὰ γνωρίσῃς —
Εἶνε ἐδῶ κοντά,
Σ' ἐκεῖνες μέσα τῆς ἐλῆές.
Θέλεις νὰ ἔλθῃς, ἀδελφή;
Βοσκέ, τὰ δυνατά σου βάλε.
Ἔλ' ἀδελφή,
Καὶ σύ, ὦ βοσκοποῦλα,
Κύταχ' τον πειὸ γλυκά.
Περήφανη μὴν εἶσαι.
Ὁ κόσμος ὅλος ἂν σὲ δῇ,
Κανένας δὲν θὰ γελαστῇ
Ὅσον αὐτός, στὰ μάτια.
Ἔλα, στὰ πρόβατά μας πᾶμε.

Εξέρχονται ἡ **Ροζαλίνδα,** *ἡ* **Κελία** *καὶ ὁ* **Κορίνος.**

ΦΟΙΒΗ

Ὦ νεαρέ μου ποιητή,
Μεγάλο λόγο εἶπες.
«Ποιὸς τάχα ἀγάπησε ποτέ,
Ἀγάπη ἂν δὲν ἔνοιωσεν
Ἀπ' τὴ ματιὰ τὴν πρώτη;»

ΣΙΒΛΙΟΣ

Φοίβη γλυκειά.

ΦΟΙΒΗ

Σίλβιε, τί λές;

ΣΙΛΒΙΟΣ

Φοίβη γλυκειά, λυπήσου με.

ΦΟΙΒΗ

Τὴ λύπη μου, τὴν ἔχεις.

ΣΙΛΒΙΟΣ

Ὅπου εἶνε λύπη, καὶ παρηγοριά.
Κι' ἂν ἴσως καὶ λυπήθηκες
Τὸν πόνο τῆς ἀγάπης,
Ἀγάπη δόσε μοναχά,
Καὶ νά, ἀμέσως σβύσθηκε
Κι' ὁ πόνος καὶ ἡ λύπη.

ΦΟΙΒΗ

Τὴν ἔχεις τὴν ἀγάπη μου,
Τί, δέ σοῦ φθάνει αὐτό;

ΣΙΛΒΙΟΣ

Ἐσένα θέλω νἄχω.

ΦΟΙΒΗ

Αὐτὸ πολὺ σοῦ πέφτει.
Ἤτανε, Σίλβιε, καιρὸς
Ἐσένα ποῦ μισοῦσα,
Κι' εἶναι ὁ καιρὸς τοῦ ἔρωτος
Ἀκόμη μακρυά.
Μὰ ἀφοῦ τὰ λὲς τόσο γλυκὰ
Τὰ λόγια τῆς ἀγάπης,
Ἔλα κοντά μου κάθισε,
Θὰ σοῦ ζητήσω κάτι.
Μὴν θέλῃς ὅμως πληρωμὴ
Νὰ πάρῃς περισσότερη
Ἀπ' τὴ χαρὰ ποῦ σοῦδωκα
Νὰ σοῦ ζητήσω κάτι.

ΣΑΙΞΠΗΡ

Μετάφρασις ΚΙΜΩΝΟΣ ΠΡΙΝΑΡΗ

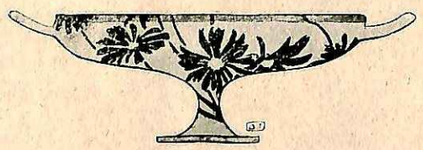

ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟΝ

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ κατηγόρουν πλὴν τῶν ἄλλων τοὺς εἰδωλολάτρας ἡμῶν προγόνους, ὅτι οὐδ' αὐτὸν τὸν θάνατον κατώρθωσαν νὰ παραστήσωσι φοβερὸν ἢ τοὐλάχιστον σοβαρόν, ἀλλ' εἰκόνισαν αὐτὸν ὑπὸ τὴν μορφὴν κοιμωμένου ἐφήβου, ἀδελφοῦ τοῦ Ὕπνου καὶ πρωτεξαδέλφου τοῦ Ἀδώνιδος καὶ τοῦ Ναρκίσσου. Δὲν δύναμαι νὰ εἴπω ἂν ᾖναι ἡ μομφὴ δικαία, ἀλλὰ παρατηρῶ μόνον ὅτι τοὺς Ἕλληνας ἐμιμήθη κατὰ τοῦτο ἡ ἔνδοξος πλειὰς τῶν χριστιανῶν τεχνιτῶν τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ μετ' αὐτὴν ὁ πολὺς Κανόβας, τοῦ ὁποίου τὰ ἐπιτάφια μάρμαρα ἐμπνέουσιν αἴσθημα οὐχὶ βεβαίως πένθιμον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὁμοιάζον τὸ κατέχον τὸν Πυγμαλίωνα, ὅτε ἠγωνίζετο νὰ μεταβάλῃ εἰς ζῶσαν σάρκα τὸν λίθον τῆς ὑπ' αὐτοῦ φιλοτεχνηθείσης Ἀφροδίτης. Τὸ δὲ περιεργότατον εἶναι, ὅτι κατ' αὐτοὺς τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας, ὅτε πολὺ περισσότεροι ἦσαν οἱ συνδέοντες τὸν θάνατον πρὸς ἰδέας, ἱκανὰς νὰ ὀρθώσωσι τὰς τρίχας, οὐχὶ πρὸς ὕπνον. ἀνάπαυσιν ἢ γῆν ἐλαφράν, ἀλλὰ πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον φοβεροῦ δικαστηρίου καταδικάζοντος τὰ ἐννέα τοὐλάχιστον δέκατα τῶν κρινομένων εἰς αἰώνιον κλαυθμὸν καὶ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων ἐν τόπῳ «ὅπου εἶναι ἄσβεστον τὸ πῦρ καὶ ἀτελεύτητος ὁ σκώληξ», οὐδὲ τότε κατωρθώθη νὰ ἐξεικονισθῇ ὁ θάνατος ὡς πράγματι φοβερός, ἀλλὰ μόνον ὥς τι ἀπαίσιον, ἀλλόκοτον, μυσαρὸν ἀλλὰ συγχρόνως καὶ κἄπως γελοῖον. Τὸ φαλακρὸν κρανίον, αἱ κεναὶ κόγχαι τῶν ὀφθαλμῶν, οἱ μακροὶ ὀδόντες, ἡ στάσις καὶ αἱ χειρονομίαι τοῦ δρεπανηφόρου μεσαιωνικοῦ σκελετοῦ, δὲν στεροῦνται καὶ δυνάμεως τινὸς κωμικῆς, ἥτις πολὺ καταφανεστέρα ἢ τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἀνάγλυφα ἦτο εἰς τὰ λαϊκὰ ψαλμωδήματα, τὰς παρατάξεις καὶ τὰς τελετὰς κατὰ τὰ μνημόσυνα τῶν νεκρῶν. Ταῦτα, ὅσον δήποτε καὶ ἂν ἐνθυμίζωσι τὴν ἀνέκκλητον πάντων ἡμῶν εἰς θάνατον καταδίκην, οὔτε σήμερον οὔτε ἄλλοτε, οὔτε παρ' ἡμῖν οὔτε ἀλλαχοῦ φαίνονται ὑπάρξαντα καθ' ὑπερβολὴν θρηνώδη. Πάντες βεβαίως φοβοῦνται τὸν θάνατον ἢ καὶ τὰ μετ' αὐτόν, ἀλλὰ κατὰ παράδοξον ἀντίφασιν τὸ φοβερὸν τοῦτο φάντασμα δὲν φαίνεται συνειθίζον νὰ ἐνοχλῇ ἡμᾶς κατὰ τὴν ἐνιαύσιον ἡμῶν ἐν σώματι μετάβασιν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν νεκρῶν.

Ὑπὸ τοιούτων κατειχόμην σκέψεων ἀνερχόμενος τὸ τελευταῖον Ψυχοσάββατον τὸν ἀνήφορον τὸν ἄγοντα εἰς τὴν κατοικίαν τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἑορταζόντων. Ὁ καιρὸς ἦτο ὡραῖος καὶ οἱ προσκυνηταὶ ἀπηλλαγμένοι καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα συνήθη ἀθηναϊκὰ βασανιστήρια, τὴν κόνιν, τὸν βόρβορον, τὸν ἀδυσώπητον ἥλιον καὶ τὸν παγερὸν βορρᾶν. Νεφύδρια γαλακτόχροα ἐταξείδευον εἰς τὸν γαλανὸν αἰθέρα καὶ ἡ πρώτη τοῦ ἔτους χλόη ἐπρασίνιζεν ἤδη τοὺς λόφους καὶ τοὺς ἀγρούς. Ταῦτα συνετέλουν βεβαίως νὰ καταστήσωσι τὴν πανήγυριν φαιδροτέραν. Πανήγυρις τῷ ὄντι καὶ οὐδὲν ἄλλο ἦτο τὸ προσκύνημα ἐκεῖνο τῶν νεκρῶν. Ἔλειπον μὲν τὰ ν τ α ο ύ λ ι α καὶ οἱ χοροί, ἀλλ' οὔτε ἡ συνώθησις, οὔτε ἡ ζωηρότης, οὔτε ὁ γέλως, οὔτε τὰ ἐπὶ τοῦ χόρτου φαγοπότια, οὔτε πρὸ πάντων τὰ στολίδια. Σπανίως ἔτυχε νὰ συναντήσω εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης πλουσιωτέραν ἔκθεσιν ἑορτασίμων φουστανίων. Πολλαὶ προτρέχουσαι ἴσως τῆς ἐποχῆς εἶχον θεωρήσει πρέπον νὰ ἐπιδείξωσι τὰς ἐαρινὰς αὐτῶν στολάς, πρὸ πάντων τὰς διακρινομένας διὰ τὴν ζωηρότητα τοῦ χρώματος, καὶ τοὺς πίλους αὐτῶν νὰ μεταβάλωσιν εἰς κήπους ἀνθοβριθεῖς. Ὅπως δὲ μὴ ὑστερῶσι κατὰ τὴν ἀνθηρότητα καὶ αἱ παρειαί, ἔλαβον αἱ πλεῖσται τὴν πρόνοιαν νὰ καταστήσωσι καὶ ταύτας ἐφαμίλλους πρὸς τὴν πορφύραν τῆς παπαρούνας. Ὑπῆρχον μὲν ἴσως ἐν τῷ πλήθει καί τινες μαυροφοροῦσαι, ἀλλ' αὗται ἐν μέσῳ τῶν χρωμάτων τῆς ἴριδος παρήρχοντο ἀόρατοι ὡς αἱ κηλῖδες τοῦ ἡλίου.

Ἡλιόλουστος καὶ πανηγυρικὴ ἦτο καὶ τοῦ νεκροταφείου ἡ ὄψις. Καὶ αὗται αἱ κυπάρισσοι σειόμεναι ὑπὸ ἐλαφροῦ φυσήματος, ἔκυπτον ἐπιχαρίτως πρὸς ἀλλήλας ὡσεὶ ἐκρυφομίλουν. Ἀνεμιγνύετο μὲν ἐνίοτε μετὰ τοῦ ἀρώματος τῶν ἐπιταφίων ἀνθοδεσμῶν καὶ ἐλαφρὰ ὑπόνοια λιβάνου, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια μὲ ἀναγκά-

ζει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι περὶ τοὺς γυναικείους ὁμίλους, ἂν μάλιστα ὑπῆρχον μεταξὺ αὐτῶν καὶ κομψαί τινες φεσοφόροι, ἐπεκράτει ὅπως εἰς τοὺς δημοσίους χοροὺς καὶ εἰς τὰς ἁμάξας τοῦ τροχιοδρόμου κατὰ τὰς Κυριακάς, ἡ βαρεῖα ὀσμὴ τοῦ προστύχου γερμανικοῦ μόσχου. Ἀναλόγου ποιότητος μοὶ ἐφάνησαν καὶ τὰ μετὰ τῶν περιστοιχούντων τὰς κυρίας ἐργολάβων ἀνταλλασσόμενα μειδιάματα, τρυφερὰ βλέμματα καὶ γλυκοσαλιάσματα. Κρίνων τις ἐκ τῆς φυσιογνωμίας καὶ τοῦ ἠχηροῦ γέλωτος, ἔκλινε νὰ πιστεύσῃ, ὅτι οἱ διάλογοι αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ἀνάμνησις καὶ συνέχεια τῶν πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Variétés φιλοφρονήσεων. Ἀλλὰ καὶ ὑπερβολικὴ ἀπαίτησις θὰ ἦτο ν' ἀλλάξωσι τόσον ταχέως κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ ἡμερολογίου τῶν ἀνθρώπων αἱ διαθέσεις καὶ ὀρέξεις. Προχθὲς ἀκόμη ἐν δείπνοις, χοροῖς καὶ μουσικοῖς ὀργάνοις ἔψαλλον ὕμνους εἰς πάσαν ἐπίγειον ἀπόλαυσιν καὶ ἡδυπάθειαν καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος, ὅπως μὴ ἐξακολουθήσωσι κατεχόμενοι ὑπὸ τῶν αὐτῶν πόθων καὶ ὑπὸ τὰς κυπαρίσσους τοῦ νεκροταφείου, ἀλλ' ἀπεναντίας πρόσθετος λόγος ὅπως ἀναλογιζόμενοι τὴν βραχύτητα τοῦ βίου ἀνακράζωσι μετὰ τοῦ ἐκκλησιαστοῦ: «Φάγωμεν, πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.»

Πρὸ ἱκανῶν ἐτῶν ἔτυχε νὰ παρευρεθῶ κατὰ τὸ Ψυχοσάββατον ἢ τὴν Fête des morts, ὡς λέγεται ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἡμέρας μετάβασις τοῦ λαοῦ εἰς ἐπίσκεψιν τῶν νεκρῶν. Μέγα πλῆθος Παρισινῶν συνωθεῖτο εἰς τὸ ἀπέραντον νεκροταφεῖον τοῦ Père Lachaise οἱ δὲ ὅμιλοι, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἦσαν πολὺ πυκνότεροι περὶ τὰ μνημεῖα τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν ἢ καὶ γυναικῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων μ' ἐξέπληξεν ἡ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ποικιλία τῶν μέσων, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἐκεῖ ἡ παρατεινομένη καὶ πέραν τοῦ τάφου προσέλκυσις τῆς προσοχῆς καὶ τῆς εὐνοίας τοῦ πλήθους. Ἐνῷ παρ' ἡμῖν ἡ δημοτικότης εἶναι ἀποκλειστικὸν νόμημα μόνων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ ἰδίως τῶν πρωθυπουργῶν, ἐν Γαλλίᾳ διανέμεται μετ' ἰσότητος μεταξὺ πάντων τῶν κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης ὑπεροχῆς, οὐδενὸς ἀδικουμένου. Οὐχὶ ἀραιότεροι οὐδ' ὀλιγώτερον θερμοὶ τῶν παρὰ τοὺς τάφους τῶν ἐξόχων πολιτευτῶν ἦσαν οἱ εὐχόμενοι πρὸ τοῦ μνήματος τῶν εἰς τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας ἢ τὰς τέχνας διακριθέντων, τοῦ Βελλίνη, τοῦ Chopin, τοῦ Richat, τοῦ Gericault, τοῦ Γιροδέ, τοῦ Καζιμὶρ Delavigne, τοῦ Chénier καὶ τῶν ἄλλων. Οὐδὲ παρεβλέποντο οἱ ἥρωες τῆς σκηνῆς, ὁ Τάλμας, ἡ Duchesnois καὶ ἡ κυρία Mars. Ἐν τοῖς παραπλεύρως κειμένοις τάφοις τοῦ Ροσχὶλδ καὶ τῆς Ραχὶλ συνωθεῖτο περισσότερος κόσμος, καὶ πλείονες ἐσωρεύοντο ἀνθοδέσμαι παρὰ τὸν τῆς μεγάλης τραγῳδοῦ. Ἀλλ' ἐκ τῶν διαγκωνιζομένων κατὰ τὸ Ψυχοσάββατον ἐν τῷ ἡμετέρῳ νεκροταφείῳ, ὀλίγιστοι, πιστεύω, ἐγνώριζον ποῦ ἀναπαύονται ὁ Ἀσώπιος, ὁ Κουμανούδης, ὁ Ζαλακώστας, οἱ Σοῦτσοι ἢ ὁ Παράσχος. Οἱ μόνοι ἀξιούμενοι τῆς προσοχῆς τοῦ κοινοῦ τάφοι εἶναι οἱ τῶν πρωθυπουργῶν καὶ δύο ἢ τριῶν βαθυπλούτων τραπεζιτῶν. Οὐδόλως ἀμφισβητῶ τὰς πρὸς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίας τῶν πολιτικῶν ἡμῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ὁ κυριώτατος λόγος τῆς δημοτικότητος αὐτῶν ὀλίγον ἴσως διαφέρει τοῦ τῶν χρηματιστῶν. Ὅπως οἱ τραπεζῖται οὕτω καὶ οἱ πρόεδροι τῶν κυβερνήσεων ἑλκύουσι τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρον ὡς ἔχοντες τὴν ἐντολὴν τῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας διανομῆς ἑκατὸν κατ' ἔτος ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Ε. ΡΟΪΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΡΟΠΙΚΟΥΣ

Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου μου, κατὰ τὸν μακρὸν εἰς Ἀμερικὴν ἐκπαιδευτικὸν πλοῦν τοῦ «Μιαούλη» ἀποσπῶ ὀλίγας σελίδας, ἀφορώσας δύο ὡραίας νήσους τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τὴν Μαρτινίκαν καὶ τὸν Ἅγιον Θωμᾶν.

Αἱ νῆσοι αὗται εὑρίσκονται ἐν τῇ βορείᾳ ζώνῃ τῶν τροπικῶν καὶ ἀποτελοῦν μέρος τῶν Μικρῶν Ἀντιλλῶν ἢ ἄλλως καλουμένων Δυτικῶν Ἰνδιῶν. Ἡ φύσις ἐπροίκισε μὲ ὅλην τὴν καλλονήν της τοὺς μαγευτικοὺς αὐτοὺς τόπους. Ἡ βλάστησις εἶναι τόσον πλουσία ὥστε ἡ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐντύπωσις δὲν διαφέρει τῆς ἐντυπώσεως πυκνοτάτου καὶ καταπρασίνου δάσους.

Ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς των θέσεως εἶναι ἀφετηρία ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἑκάστη τῶν Μικρῶν καὶ Μεγάλων Ἀντιλλῶν ἐστοίχισεν ὄχι ὀλίγον αἷμα καὶ χρῆμα εἰς τὰς Δυνάμεις εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν σήμερον.

Ἡ ζώνη τῶν τροπικῶν εἰς τὴν ὁποίαν κεῖνται, διαπνέεται καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἐν τῷ Ἀτλανικῷ μῆκος της ὑπὸ τῶν ἀληγῶν ἀνέμων, οἵτινες μὲ σταθερὰν περίπου δύναμιν καὶ διεύθυνσιν φέρονται ἀπὸ τῶν ἀφρικανικῶν παραλίων πρὸς τὰ ἀμερικανικά. Μεγάλη ἀστασία τοῦ καιροῦ δὲν παρατηρεῖται καὶ μόνον ἀπὸ τὸν Ἰούλιον μέχρι Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου λαμβάνουν χώραν ἀτμοσφαιρικαὶ καὶ κλιματολογικαὶ μεταβολαὶ ἐπικίνδυνοι.

Κατὰ τοὺς μῆνας τούτους οἱ ἐχθροὶ τῶν Ἀντιλλῶν εἶναι κυρίως ὁ κίτρινος πυρετὸς καὶ οἱ κυκλῶνες. Καὶ ὁ μὲν κίτρινος πυρετὸς ἐκλέγει τὰ θύματά του μεταξὺ τῶν λευκῶν μᾶλλον παρὰ μεταξὺ τῶν μαύρων· οἱ κυκλῶνες ὅμως δὲν κάμνουν βεβαίως διάκρισιν.

Ὅταν τὸ σῆμα τῆς μεγάλης κακοκαιρίας ἐπαρθῇ ἐπὶ τῆς κεραίας τῶν σηματοφόρων καὶ τὸ βαρόμετρον μὲ τὸ ἀπαίσιον προμήνυμά του δεικνύῃ τὴν προσέγγισιν τοῦ τυφῶνος, ὅπως τὸν ὀνομάζουν, οἱ κάτοικοι τῶν Ἀντιλλῶν παρασκευάζονται πρὸς ὑποδοχήν του καὶ λαμβάνουν ἔκτακτα μέτρα τὰ ὁποῖα τοὺς ἐδίδαξεν ἡ πεῖρα τοῦ παρελθόντος. Οἱ πρόσθετοι μοχλοὶ τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν τίθενται εἰς ἐνέργειαν, οἱ κάτοικοι κλείονται εἰς τὰς οἰκίας των καὶ αἱ ὁδοὶ ἐρημοῦνται. Τὰ ἠγκυροβολημένα εἰς τὸν λιμένα πλοῖα παρασκευάζονται διὰ τὴν ἐσχάτην πάλην ποντίζοντα τὰς ἐφέδρους ἀγκύρας καὶ ἔχοντα τὰς μηχανὰς ἑτοίμους πρὸς κίνησιν. Τὰ ἱστιοφόρα ἐὰν δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι τοῦ λιμένος ἀφίνονται εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, περιοριζόμενα ν' ἀπογυμνώσωσι κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν ἐξαρτίαν καὶ νὰ ποντίσωσι πάσας τὰς ἀγκύρας των. Τὸ φορερὸν μετέωρον μὲ μεγίστην μεταβατικὴν καὶ περιστροφικὴν ταχύτητα διερχόμενον, παρασύρει πᾶν τὸ προστυχόν, κρημνίζει οἰκίας, καταστρέφει δένδρα, ἀνατρέπει πολλάκις τοὺς τυχὸν εὑρισκομένους ἀνθρώπους εἰς τὰς ὁδούς. Τὰ κύματα ἐξαγριοῦνται μέγιστα καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ξηρᾶς μὴ δυνάμενοι νὰ προσφέρουν βοήθειαν εἰς τὰ ἐλλιμενισμένα πλοῖα περιορίζονται ἀπὸ τὸ βάθος τῶν οἰ

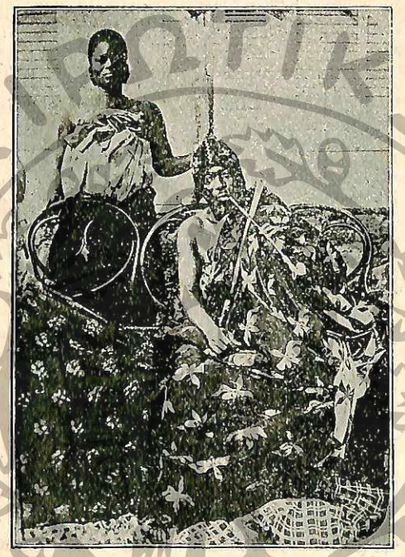

Ο Βασιλεὺς Βεχανζὲν

Μαῦροι Αντιλλῶν

κιῶν νὰ παρακολουθοῦν τὸν ἀπαίσιον συριγμὸν τοῦ ἀνέμου καὶ τὸν μηκυθμὸν τῆς θαλάσσης ἀναμένοντες τὸ πέρας τῆς θεομηνίας διὰ νὰ τολμήσουν νὰ ἐξέλθουν τῶν καταφυγίων των καὶ ἀντιληφθῶσι τὸ μέγεθος τῆς προξενηθείσης καταστροφῆς ὑπὸ τῆς διαβάσεως τοῦ τυφῶνος.

Οἱ λευκοὶ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων κατ' ἀνάγκην ἐξοικειοῦνται πρὸς τὰς μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις καὶ μετὰ προσοχῆς παρακολουθοῦν τοὺς σχηματισμοὺς τῶν νεφῶν καὶ τὰς βαρομετρικὰς ἐνδείξεις. Τὰ δὲ εἰς τοὺς λιμένας ἠγκυροβολημένα πλοῖα ἔχουν τὴν προσοχήν των πρὸς τὸν σηματοφόρον, ἐπὶ τῆς κεραίας τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν πρόγνωσιν μεγάλης κακοκαιρίας, ἐπαίρονται δύο σήματα μέλανα ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐπάνω εἶναι τετράγωνον καὶ φέρει εἰς τὸ κέντρον ἐρυθροῦν τετραγωνίδιον καὶ τὸ κάτω τρίγωνον. Κατὰ τὴν νύκτα ὅμως οὐδεμία πληροφορία μεταδίδεται ἐκ τῶν μετεωρολογικῶν σταθμῶν εἰς τὰ ἐλλιμενισμένα σκάφη.

Κατὰ τὸ τέλος ἑκάστης ἑβδομάδος ἐκδίδεται δελτίον ἐμφαῖνον τὴν πορείαν τοῦ βαρομέτρου, τοὺς σχηματισμοὺς τῶν νεφῶν, τοὺς βαθμοὺς τῆς ὑγρασίας, τὰς διευθύνσεις καὶ δυνάμεις τῶν ἀνέμων, τὰς καταστάσεις τῆς θαλάσσης καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ἀναγκαιοῦντα στοιχεῖα διὰ τὴν μετεωρολογικὴν σπουδὴν τῶν ναυτιλλομένων.

Τῇ 18 Αὐγούστου 1900, μετὰ ἑνδεκαήμερον πλοῦν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, νήσου ἐκ τῶν τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, προερχόμενοι, ἠγκυροβολήσαμεν ἐν τῷ ὅρμῳ τῆς Fort-de-France, πρωτευούσης τῆς Μαρτινίκας, νήσου γαλλικῆς.

Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως εἰς τὸν ὁρίζοντα δὲν παρουσιάζει ἡ νῆσος αὕτη τὸ γυμνὸν καὶ ἀπότομον, τὸ ὁποῖον συνήθως παρατηρεῖται ἀπὸ μεγάλης ἀποστάσεως εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς προσγειώσεις. Ἡ Μαρτινίκα φαίνεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καταπράσινος καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ναυτιλλομένου, ὁ πλήρης ἀπαιτήσεων ἀπὸ τὸ μονότονον τῆς μακρᾶς θαλασσοπλοΐας, οὐδὲν εὑρίσκει τὸ ἐπίψογον. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ Μαρτινίκα εἶναι ὄνειρον.

Ἡ πόλις Fort-de-France εἰς τὸν λιμένα τῆς ὁποίας ἠγκυροβολήσαμεν, στρατιωτικὴ πόλις τῆς νήσου καὶ σταθμὸς τῆς γαλλικῆς Μοίρας τῶν Ἀντιλλῶν, εἶναι τύπος τῶν τροπικῶν χωρῶν. Ὡς πόλις εἶναι ἀρκετὰ κομψή. Οἱ κάτοικοι ἐν γένει λευκοί, μιγάδες καὶ μαῦροι ὁμιλοῦν γαλλικὰ καὶ εἶναι εὐγενεῖς τοὺς τρόπους, ὅλως τὸ ἀντίθετον τῶν ἀφιλοξένων κατοίκων τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου. Ἐν Μαρτινίκᾳ πάντες ἀποκρίνονται ἔχοντες τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη. Εἰς τὴν κεντρικὴν πλατεῖαν τῆς Fort-de-France καλουμένην Σαβάναν — λέξις σημαίνουσα τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας τῆς Ἀμερικῆς — ὑπάρχει ὡραῖον ἄγαλμα τῆς πρώ-

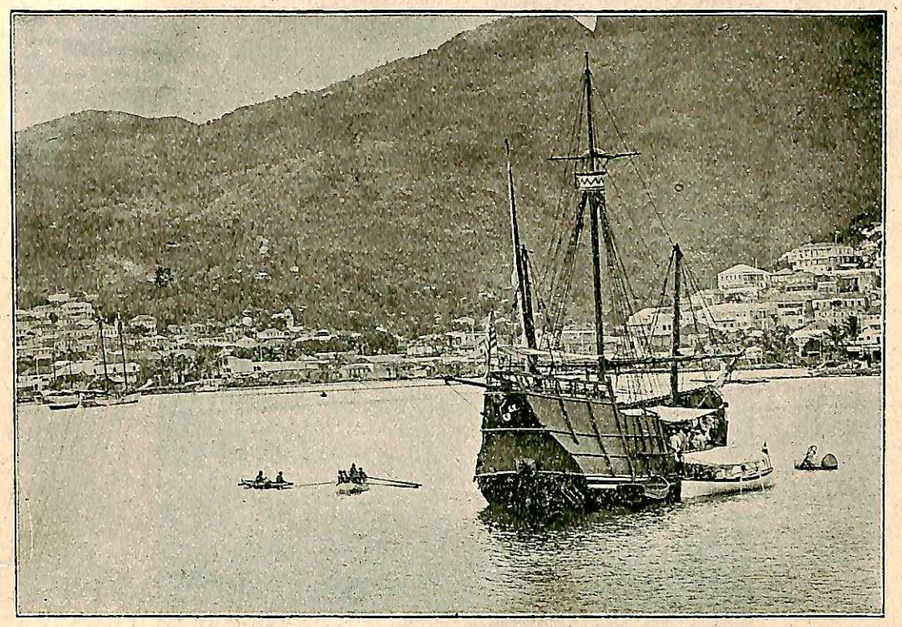

Τὸ πλοῖον τοῦ Κολόμβου

της συζύγου τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, αὐτοκρατείρας Ἰωσηφίνης, ἥτις κατήγετο ἐκεῖθεν. Ποταμὸς δὲ διασχίζων τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Fort-de-France δίδει μαγευτικὴν ὄψιν εἰς τὴν πόλιν.

Ὡραιότατος καὶ καταπράσινος λόφος, πρὸς δυσμὰς τοῦ ἐν λόγῳ ποταμοῦ, εἶνε ἡ περιοχὴ μικρᾶς ἐξοχικῆς οἰκίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐνδιαιτᾶται οἰκογένεια βασιλική.

Ἀπὸ τῆς ἐξωθύρας ὑποδέχονται τοὺς ἐπισκέπτας δύο ἢ τρεῖς ἐκ τῶν ὑυγατέρων τοῦ βασιλέως μὲ γυμνοὺς τοὺς ὤμους καὶ τοὺς πόδας καὶ τοὺς ὁδηγοῦν εἰς τὸν ἐξώστην ὅπου μετ' ὀλίγον παρουσιάζεται ὁ βασιλεὺς φέρων τὴν ἐπίσημον στολήν του.

Χλαμὺς μεγάλη βαθέος κυανοῦ χρώματος μὲ ψευδῆ χρυσᾶ κοσμήματα· κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος· ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου ἀνηρτημένος πέλεκυς μὲ ἀργυρᾶν λαβήν· μακρὰ καπνοσύριγξ φέρουσα εἰς τὴν ἄκραν σιγάρον· πέδιλα ἀφίνοντα νὰ φαίνωνται γυμνοὶ οἱ πόδες, ἰδοὺ ἡ περιβολὴ μὲ τὴν ὁποίαν παρουσιάσθη πρὸ ἡμῶν ὁ βασιλεὺς τῆς Δαχομέης Βεχανζέν.

Ἀνάστημα κλῖνον πρὸς τὸ ὑψηλόν· γένειον κομμένον βαθέως· μῦς μεγάλης δυνάμεως· βλέμμα ὀξύ· πρόσωπον ἄγριον. Ἰδοὺ τὸ σύνολον τοῦ Βεχανζέν.

Εἰς τοὺς ἐπισκέπτας μειδιᾷ μὲ μεγάλην εὐπροσηγορίαν καὶ δέχεται κατ' ἀρχὴν τὰ προσφερόμενα σιγάρα κινῶν τὴν κεφαλὴν ἐν εἴδει εὐχαριστίας.

Ἀριστερόθεν τοῦ βασιλέως μία τῶν τεσσάρων συζύγων του κρατεῖ εἰς χεῖρας πτυελοδοχεῖον εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ κανονικώτατα διαλείμματα πτύει ὁ Βεχανζὲν ἐκ τοῦ πλαγίου.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πρὸ ἡμῶν ἐμφανίσεώς του ἐπρόφερε μόνον τὴν λέξιν bonjour καὶ οὐδὲν ἄλλο, καθόσον ἀγνοεῖ τὴν γαλλικήν.

Ἡ κωμικὴ αὕτη συμπεριφορὰ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ ὑπομειδιῶν πρόσωπόν του ἐστοίχισαν ἐν τούτοις ἀρκετὰ εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀπεγνωσμένως ἄλλοτε ἐπάλαισε διὰ τὴν Δαχομέην. Σήμερον ἀρκεῖται νὰ ἐμφανίζεται περὶ τὴν 4 μ. μ. μὲ τὴν ἄνω περιβολὴν εἰς τοὺς περιέργους. Ὁ ἐπισκέπτης αἰσθάνεται πρὸ τοῦ Βεχανζὲν ὅλον τὸ πεπτωκὸς μεγαλεῖον καὶ φεύγει χωρὶς νὰ γελάσῃ.

Πρὸ ἑξαετίας εὑρίσκεται ἐξόριστος εἰς Μαρτινίκαν ὁ Βεχανζὲν καὶ ἐπιμένει πιστεύων ὅτι ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην θὰ τοῦ ἀποδώσουν οἱ Γάλλοι τὴν Δαχομέην, μολονότι ὁ ἐν Saint-Pierre δαπάναις τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως σπουδάζων υἱός του βεβαιοῖ περὶ τοῦ ἐναντίου.

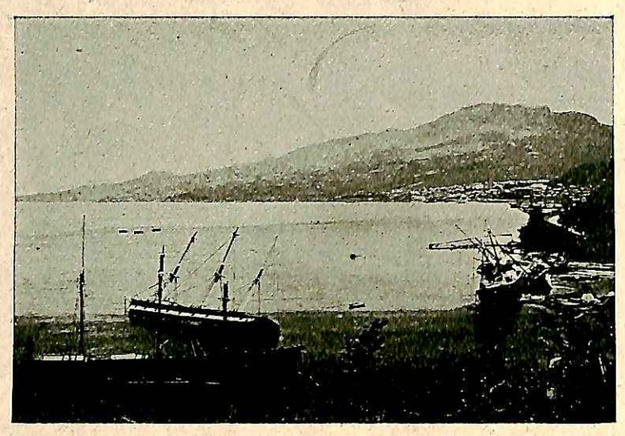

Μετὰ τὸν κυκλῶνα

Ἡ Μαρτινίκα ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Κατῳκεῖτο ἀρχικῶς παρὰ τῶν Καραίβων καὶ οἱ Γάλλοι μόνον ἀπὸ τοῦ 1635 ἐγκατεστάθησαν. Ἡ ἀποικία συντόμως κατέστη καλὴ καὶ ὑπέστη ἐπανειλημμένας ἀλλὰ καὶ ἀγόνους ἐπιθέσεις Ἄγγλων καὶ Ὁλλανδῶν. Ἔπεσεν ἐν τούτοις εἰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τοῦ 1762—1763 καὶ κατὰ τὸ 1794 παρὰ τὰς προσπαθείας τοῦ Bochambeau τὴν κατέκτησαν οἱ Ἄγγλοι καὶ τὴν ἐκράτησαν ἐπὶ ὀκταετίαν. Τῷ 1089 τὴν ἐκυρίευσαν καὶ πάλιν καὶ τὴν ἀφῆκαν τῷ 1814. Ἔκτοτε ἡ Μαρτινίκα εἶναι γαλλική.

Αἱ κύριαι πόλεις τῆς νήσου εἶναι ἡ Fort-de-France πρωτεύουσα καὶ διαμονὴ τοῦ διοικητοῦ καὶ τὸ Saint-Pierre ἐμπορικὴ πόλις. Ὑπάρχουν ὡσαύτως καὶ 19 χωρία ἐν Μαρτινίκᾳ. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1885 ὁ πληθυσμὸς ἀνήρχετο εἰς 170,000 ἐκ τῶν ὁποίων 20,000 ἐργάται Ἰνδοί, Σῖναι, Ἀμερικανοί. Μόνον 5,000 λευκοὶ κατῴκουν τότε τὴν νῆσον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπισκέψεώς μας 15,000 τακτικοῦ στρατοῦ, ὡς ἐκ τῆς φορᾶς τῶν δικαιολογεῖ τὸ ὄνομά της εἰμὴ ἐν συγκρίσει πολιτικῶν πραγμάτων, ἀπετέλουν τὴν φρουρὰν τῆς νήσου.

Τὸ ἔτος διαιρεῖται ἐν Μαρτινίκᾳ εἰς δύο ἐποχὰς ἀνίσου διαρκείας. Τὴν ξηρὰν ἐποχὴν ἀπὸ Νοεμβρίου εἰς Ἰούλιον, καὶ τὴν ὑγρὰν ἐποχὴν ἢ τὸν χειμῶνα ἀπὸ Ἰουλίου εἰς Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον. Ἡ ξηρὰ ἐποχὴ δὲν πρὸς τὴν ὑγρὰν ἐποχήν, διότι ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος τὸ ὁποῖον πίπτει εἰς τὴν νῆσον κατὰ τὴν ξηρὰν ἐποχὴν εἶναι πολὺ πλέον ἀξιοσημείωτον ἢ τὸ πῖπτον εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους. Αἱ βροχαὶ δὲν εἶναι μεγάλης διαρκείας ἀλλὰ συχναὶ καὶ ἄφθονοι. Οἱ χειμερινοὶ μῆνες παρουσιάζουσι πολυαρίθμους καὶ ἀμέσους μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαιρικῆς καταστάσεως καὶ αἱ βροχαὶ εἶναι μεγάλης δυνάμεως.

Τῇ 25 Αὐγούστου 1900 ἠγκυροβολήσαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Gharlotte-Amelia πρωτευούσης τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, δανικῆς ἀποικίας. Ἡ νῆσος τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ἀνεκαλύφθη κατὰ τὸ 1493 ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Ἀποικίσθη τῷ 1671 ὑπὸ δανικῆς ἐμπορικῆς ἑταιρίας καὶ τῷ 1755 ἐπωλήθη ὑπ' αὐτῆς εἰς τὴν δανικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις ἐκτὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, τὴν κατέχει μέχρι σήμερον.

Ἡ θερμότης τοῦ κλίματος κατὰ μέγα μέρος καταπίπτει ὑπὸ τῶν ἀληγῶν ἀνέμων καὶ οἱ θερμότεροι μῆνες εἶναι ὁ Ἰούλιος, Αὔγουστος καὶ Σεπτέμβριος. Οἱ ψυχρότεροι εἶνε ὁ Δεκέμβριος, Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος.

Κατὰ τὸ 1867 διῆλθε διὰ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ κυκλὼν ἐκ τῶν φοβερωτέρων κατὰ τὸν ὁποῖον 70 πλοῖα ἐβυθίσθησαν ἐν τῷ λιμένι· μέρος τῆς πόλεως κατεστράφη· αἱ πεδιάδες ἠρημώθησαν καὶ 500 ἄνθρωποι ἐφονεύθησαν ἢ ἐπνίγησαν.

Ἡ πρωτεύουσα Gharlotte-Amelia εἶναι γραφικωτάτη πόλις κτισμένη ἐπὶ τριῶν λόφων καὶ κατοικουμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ μαύρων λαλούντων τὴν δανικὴν καὶ ἀγγλικὴν γλῶσσαν, εὐγενεστάτων τοὺς τρόπους καὶ κοσμίων. Ἰδίως ἡ ἄκρα καθαριότης τῆς πόλεως ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἐπισκέπτην καὶ δεικνύει ὅτι διοικεῖται ὁ τόπος ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ Βορρᾶ.

Ὁ λιμὴν τῆς πρωτευούσης συχνάζεται ὑπὸ πολλῶν ἐμπορικῶν πλοίων καθόσον εἶναι σταθμὸς γαιανθράκων.

Ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν ἡ νῆσος εἶναι ὡραιοτάτη καὶ μάλιστα ἡ θέα τῆς πόλεως Charlotte-Amelia ἀπὸ τῶν ἠγκυροβολημένων εἰς τὸν λιμένα της πλοίων εἶναι λίαν γραφική.

Οἱ κάτοικοι λίαν φιλόξενοι.

Κατὰ τὰς προσευχὰς τῆς ἑσπέρας αἱ ἐκκλησίαι εἶναι πλήρεις ἀπὸ Μαύρας, αἵτινες ψάλλουν τεχνικώτατα ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους τῇ συνοδείᾳ ὀργάνου.

Γ. Ε. ΔΡΥΣΚΟΣ

ΘΑΪΣ*

Μυθιστόρημα ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ. — Μετάφρασις Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ

Καὶ ὅταν ἡ νὺξ ἐπήρχετο, παντοῦ ἠνάπτοντο φῶτα, δᾷδες, λαμπάδες, καὶ παντοῦ παρήρχοντο ἐρυθραὶ σκιαὶ καὶ μελαναὶ μορφαί. Ὄρθιος ἐν μέσῳ κύκλου συνεσπειρωμένων ἀκροατῶν, μὲ τὸ πρόσωπον φωτιζόμενον ὑπὸ καπνιζούσης δᾳδός, ἕνας γέρων διηγεῖτο πῶς ἄλλοτε ὁ Βιτίων τοῦ ἐγοήτευσε τὴν καρδίαν, τὴν ἀπέσπασε τοῦ στήθους, τὴν ἐτοποθέτησε ἐντὸς ἀκακίας καὶ μετεβλήθη καὶ αὐτὸς εἰς δένδρον. Καὶ ἐσυνόδευε μὲ μεγάλα σχήματα τὰς λέξεις καὶ ἡ σκιά του ἀπεδίδετο μὲ παραδόξους δυσμορφίας καὶ γοητευμένον τὸ ἀκροατήριον ἄφινε θαυμασμοῦ κραυγήν. Εἰς τὰ οἰνοπωλεῖα ἐξηπλωμένοι ἐπὶ ἀνακλίντρων οἱ οἰνοπόται ἐζήτουν οἶνον καὶ ζῦθον. Αἱ ὀρχηστρίδες μὲ βαμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ γυμνὴν τὴν γαστέρα ἐχόρευον ἔμπροσθέν του θρησκευτικοὺς καὶ ἡδονικοὺς χορούς. Οἱ νέοι ἔπαιζον εἰς τὰς γωνίας, οἱ δὲ γέροντες εἰς τὴν σκιὰν παρηκολούθουν τὰς ἑταίρας. Μόνος ἄνωθεν ὅλων τῶν κινουμένων αὐτῶν μορφῶν ὑψοῦτο ὁ ἀκλόνητος στῦλος. Ἡ κερασφόρος κορυφή του ἠτένιζεν ἐν τῇ σκιᾷ καὶ ὑπεράνω αὐτῆς ὁ Παφνούτιος ἠγρύπνει μεταξὺ γῆς καὶ οὐρανοῦ. Αἴφνης ὅμως ἡ σελήνη ἠγείρετο ἐπὶ τοῦ Νείλου ὁμοία μὲ γυμνὸν ὦμον θεᾶς, οἱ λόφοι ἐπλημμύρουν φωτὸς καὶ σαπφύρου, καὶ ὁ Παφνούτιος ἐνόμιζε ὅτι ἔβλεπε τὴν σάρκα τῆς Θαΐδος νὰ λάμπῃ εἰς τὸ σελάγισμα τῶν ὑδάτων ἐν μέσῳ τῆς κυανῆς νυκτός. Αἱ ἡμέραι διέρρεον καὶ ὁ ἅγιος παρέμενεν εἰς τὸν στῦλον του. Ὅταν ὁ καιρὸς τῶν βροχῶν ἐπῆλθε, τὸ ὕδωρ τοῦ οὐρανοῦ διερχόμενον τῆς στήλης ἔβρεχε τὸ σῶμα του καὶ βαρέα τὰ μέλη του δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ κινηθοῦν. Τὸ δέρμα του καιόμενον ἀπὸ τὸν ἥλιον, ἐρυθρούμενον ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν ἐσχίζετο, μεγάλα ἕλκη κατέτρωγον τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς πόδας του, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία τῆς Θαΐδος ἐσωτερικῶς τὸν ἐσπάρασσε Καὶ ἀνέκραζε.

— Δὲν εἶνε ἀρκετὸν ἀκόμη τὸ μαρτύριόν μου, παντοδύναμε Θεέ; Πρὸς τί καὶ ἄλλοι πειρασμοὶ καὶ ἄλλαι ἀκάθαρτοι σκέψεις καὶ ἄλλαι

*Ἴδε ἀριθ. 293.

τερατώδεις ἐπιθυμίαι; Ἐναπόθεσον ἐν ἐμοί, Κύριε, ὅλην τὴν λαγνείαν τῶν ἀνθρώπων ὥστε νὰ τὴν ἀποτίσω ὁκόκληρον. Ἤκουσα ἄλλοτε ἕνα χαλκευτὴν ψευδῶν νὰ λέγῃ ὅτι ἡ κύων τοῦ Ἄργους ἀνέλαβεν ἐπ' αὐτῆς τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Καὶ ἀναγνωρίζω τώρα ὅτι ὁ μῦθος αὐτὸς περικλείει μίαν ἔννοιαν ἀκριβῆ Αἱ ἁμαρτίαι τῶν λαῶν εἰσέρχονται τρόντι εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἁγίων ὅπως ἀποπνιγοῦν ἐκεῖ ὡς ἐν φρέατι. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων μολύνονται ἀπὸ περισσότερον βόρβορον παρ' ὅσον περικλείει ἁμαρτωλοῦ ψυχή Καὶ σὲ δοξάζω, Θεέ μου, διότι ἐποίησάς με ὀχετὸν τοῦ σύμπαντος.

Αἴφνης ὅμως μίαν ἡμέραν μεγάλη βοὴ ἀντήχησεν εἰς τὴν «θείαν πόλιν» καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ ἀσκητοῦ. Ἕνα μεγάλον ὑποκείμενον, ὁ διοικητὴς τῆς ἀλεξανδρινῆς μοίρας Λούκιος Αὐρήλιος Κόττας κατέφθανεν.

Ἡ εἴδησις ἦτο ἀκριβής. Ὁ γηραιὸς Κόττας εὑρισκόμενος εἰς ταξείδιον ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τὰς διώρυγας καὶ τὰ πλοῖα τοῦ Νείλου, εἶχεν ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τὸν Στυλίτην καὶ τὴν νέαν αὐτὴν πόλιν τὴν ὁποίαν ὠνόμαζον Στυλούπολιν.

Μίαν πρωΐαν οἱ Στυλουπολῖται εἶδον τὸν ποταμὸν πλημμυρήσαντα ἐξ ἱστίων, καὶ ἐπὶ τῆς χρυσῆς τριήρους, τῆς στολισμένης διὰ πορφύρας, ἐνεφανίσθη ὁ Κόττας ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς μοίρας. Ἀπεβιβάσθη ἀμέσως καὶ ἐπροχώρησε συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν γραμματέα του τὸν φέροντα καὶ πινακίδας καὶ τὸν ἰατρόν του ἀριστερά, μὲ τὸν ὁποῖον ἠρέσκετο νὰ ὁμιλῇ.

Πολυάριθμος συνοδεία τὸν ἠκολούθει καὶ ἡ ὄχθη ἐκαλύφθη ὁλόκληρος ἀπὸ στολάς. Εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κίονος ὁ Κόττας ἐσταμάτησε καὶ ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ τὸν Στυλίτην, σπογγίζων τὸ μέτωπον διὰ τῆς ἄκρας τῆς τηβέννου του. Περίεργος καὶ ἐρευνητικὸς τὸ πνεῦμα εἶχε πολλὰ πράγματα παρατηρήσει κατὰ τὸ ταξείδιόν του. Ἐσκέπτετο δὲ νὰ γράψῃ μετὰ τὴν καρχηδονικὴν ἱστορίαν ἓν βιβλίον περὶ τῶν ἀξιοπερίεργων τὰ ὁποῖα εἶχε παρατηρήσει. Τὸ θέαμα τὸ ὁποῖον ἔβλεπε τώρα ἔμπροσθέν του τὸν ἐνδιέφερεν ἰδιαιτέρως.

— Πολύ, πολὺ παράξενον! ἔλεγε ἱδρώνων καὶ ἀσθμαίνων. Κατὰ περίεργον σύμπτωσιν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐξενίσθη παρ' ἐμοί. Ναί, τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ μοναχὸς αὐτὸς ἐγευμάτισεν εἰς τὸν οἶκον μου καὶ ἔφυγεν ἔπειτα ἀπάγων μίαν κωμωδόν.

Καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν γραμματέα του:

— Σημείωσε ὅλα αὐτὰ ἐπὶ τῶν πινακίδων καὶ μὴ λησμονήσῃς τὰς διαστάσεις τοῦ κίονος καὶ τὸ σχῆμα τοῦ κιονοκράνου.

Ἔπειτα σπογγίζων πάλιν τὸ μέτωπον:

— Πολλοὶ ἀξιόπιστοι ἄνθρωποι μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι πρὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους ὁ μοναχός μας δὲν ἐγκατέλειψε τὸν στῦλον. Εἶνε τοῦτο δυνατόν, Ἀρισταῖε;

— Δι' ἕνα τρελλόν, δι' ἕνα ἀσθενῆ, τὸ πρᾶγμα εἶνε δυνατόν, ἀπήντησεν ὁ Ἀρισταῖος. Θὰ ἦτο δὲ ἀδύνατον δι' ἕνα ἄνθρωπον ὑγιᾶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. Ἀγνοεῖς λοιπόν, Λούκιε, ὅτι αἱ σωματικαὶ καὶ αἱ πνευματικαὶ ἀσθένειαι μεταδίδουν εἰς τοὺς πάσχοντας δυνάμεις τὰς ὁποίας δὲν κατέχουν οἱ ὑγιεῖς. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ μολαταῦτα, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀσθένεια καὶ ὑγεία ἀλλ' ἁπλῶς διαφορετικαὶ τῶν ὀργάνων καταστάσεις. Μελετῶν τώρα πρὸ πολλοῦ τὰς λεγομένας ἀσθενείας, κατήντησε νὰ τὰς θεωρῶ ὡς ἀναγκαίας μορφὰς τῆς ζωῆς, καὶ διασκεδάζω περισσότερον εἰς τὴν μελέτην παρὰ εἰς τὴν καταπολέμησίν των. Ὑπάρχουν ἀσθένειαι τὰς ὁποίας εἶνε ἀδύνατον κανεὶς νὰ μὴ θαυμάσῃ καὶ αἱ ὁποῖαι ὑπὸ φαινομενικὴν ἀταξίαν ἐγκρύπτουν βαθυτάτας ἁρμονίας. Δὲν εἶνε τάχα ὡραιότατον πρᾶγμα ἕνας τεταρταῖος πυρετός; Κάποιαι σωματικαὶ παθήσεις αὐξάνουν εἰς μέγαν βαθμὸν τὰς πνευματικὰς λειτουργίας. Γνωρίζεις τὸν Κρέωνα. Εἶχε γεννηθῆ ψευδὸς καὶ ἠλίθιος. Πίπτων ὅμως ἀπὸ τὴν κλίμακα κάποτε, ἔθραυσε τὸ κρανίον του καὶ ἔκτοτε ἔγινεν ὁ θαυμάσιος δικηγόρος τὸν ὁποῖον γνωρίζεις. Βεβαίως ὁ μοναχὸς αὐτὸς θὰ ἔχῃ κάποιον ὄργανον προσβεβλημένον. Ἄλλως τε ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ζωῆς δὲν εἶναι τόσον μοναδικὸς ὅπως νομίζεις, Λούκιε. Λησμονεῖς λοιπὸν τοὺς γυμνοσοφιστὰς τῶν Ἰνδιῶν, οἱ ὁποῖοι τηροῦν ἀπόλυτον ἀκινησίαν ὄχι μόνον ἐπὶ ἓν ἔτος ἀλλὰ ἐπὶ εἴκοσι, τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα κάποτε.

— Εἶναι ὅμως μεγάλαι διαστροφαὶ τῆς φύσεως μὰ τὸν Δία, ἀνέκραξεν ὁ Κόττας. Ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη διὰ τὴν δρᾶσιν καὶ ἡ ἀκινησία εἶναι ἀσυγχώρητον ἔγκλημα ἀφοῦ ζημιώνει τὸ Κράτος. Πιθανῶς πρέπει νὰ ἀνάγεται εἰς ἀσιατικὰς λατρείας ἡ ὀλεθρία αὐτὴ συνήθεια. Ὅταν ἤμην κυβερνήτης τῆς Συρίας, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὑψοῦντο φαλλοὶ ἐπὶ τῶν προπυλαίων τῆς πόλεως τῆς Ἥρας. Δύο φορὰς κατ' ἔτος ἕνας ἄνθρωπος ἀνήρχετο ἐπ' αὐτῶν καὶ ἔμενεν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας, ὁ δὲ λαὸς ἦτο πεπεισμένος ὅτι συνωμίλει μετὰ τῶν θεῶν καὶ ἐξησφάλιζε τὴν εὐφορίαν τῆς Συρίας. Ἡ συνήθεια αὕτη μοῦ ἐφάνη ὅλως παράλογος δὲν ἐδοκίμασα ὅμως καὶ νὰ τὴν ἐμποδίσω διότι φρονῶ ὅτι ἕνας δημόσιος λειτουργὸς δὲν πρέπει νὰ καταλύῃ τὰ ἔθιμα τῶν λαῶν ἀλλὰ νὰ ἐξασφαλίζῃ τοὐναντίον τὴν τήρησίν των. Δὲν ἀνήκει εἰς τὰς κυβερνήσεις ἡ ἐπιβολὴ θρησκευμάτων. Τὸ καθῆκον των εἶναι ἡ τήρησις τῆς ὑπαρχούσης λατρείας, ἡ ὁποία καλὴ ἢ κακὴ ἐδημιουργήθη πάντοτε ἀπὸ τὸν χρόνον, τὸ περιβάλλον καὶ τὰς φυλάς. Ἂν ἡ κυβέρνησις πειραθῇ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν λατρείαν, φαίνεται τυραννικὴ τὰς πράξεις, ἐπαναστατοῦσα τὸ πνεῦμα, καθίσταται δὲ ὄντως μισητή. Ὁ μόνος ἄλλως τε τρόπος διὰ νὰ ὑψωθῇ κανεὶς ὑπεράνω τῶν κοινῶν προλήψεων εἶναι νὰ τὰς ἐννοήσῃ καὶ νὰ τὰς ἀνεχθῇ. Εἶμαι τῆς γνώμης, Ἀρισταῖε, νὰ ἀφήσωμεν ἐν εἰρήνῃ τὴν νεφελοκοκκυγίαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ἐγκαταλείψωμεν εἰς τὰς προσβολὰς τῶν πτηνῶν.

Δὲν θὰ γίνω ὑπέρτερός του βιάζων αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐννοῶν τὰς σκέψεις καὶ τὰς πεποιθήσεις του.

Ἔβηξε τότε, ἀνέπνευσε καὶ ἐστήριξε τὴν χεῖρα του ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ γραμματέως.

— Σημείωσε, παιδίον, εἰς τὰς πινακίδας ὅτι εἰς κάποιας χριστιανικὰς αἱρέσεις ὑπάρχει συνήθεια νὰ ἀπάγουν τὰς ἑταίρας καὶ νὰ ζοῦν ἐπὶ τῶν στύλων. Πρόσθεσε εἰσέτι ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη προϋποθέτει τὴν λατρείαν γενετησίων θεοτήτων. Πρέπει ὅμως νὰ ἐρωτήσωμεν τὸν ἴδιον ὡς πρὸς τοῦτο.

Καὶ ὑψώνων τὴν κεφαλὴν καὶ φέρων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὅπως μὴ τυφλωθῇ ἐνεδυνάμωσε τὴν φωνήν.

— Αἴ, Παφνούτιε, ἀπάντησον ἐν ὀνόματι τῆς ξενίας μου. Τί κάμνεις ἐκεῖ ἐπάνω; Διατί ἀνῆλθες; Καὶ διατί παραμένεις;

Ἔχει καμμίαν φαλλικὴν σημασίαν ὁ στῦλος αὐτός;

Ὁ Παφνούτιος ἐνθυμούμενος ὅτι ὁ Κόττας ἦτο εἰδωλολάτρης, δὲν τὸν ἠξίωσεν ἀπαντήσεως. Ἀλλ' ὁ μαθητής του Φλαβιανὸς τὸν ἐπλησίασε καὶ εἶπε.

— Ὁ ἅγιος αὐτὸς ἄνθρωπος ἐξοχώτατε, ἐξαγοράζει τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου καὶ θεραπεύει τὰς ἀσθενείας.

— Μὰ τὸν Δία, τὸν ἀκούεις τί λέγει, Ἀρισταῖε, ἀνέκραξεν ὁ Κόττας. Ὁ νεφελοκοκκυγίας ἐξασκεῖ ὡς σὺ τὴν ἰατρικήν. Τί λέγεις δι' ἕνα τόσον ὑψηλὸν συνάδελφον;

Ὁ Ἀρισταῖος ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

— Πιθανὸν νὰ θεραπεύῃ καλλίτερον ἐμοῦ κάποιας ἀσθενείας, ὅπως παραδείγματος χάριν τὴν ἐπιληψίαν, τὴν ὁποίαν κοινῶς καλοῦμεν θείαν, ἂν καὶ ὅλαι αἱ ἀσθένειαι εἶναι θεῖαι ἀφοῦ ὅλαι ἐκ τῶν θεῶν προέρχονται. Ἡ αἰτία τῆς ἀσθενείας ταύτης ὅμως ἔγκειται εἰς τὴν φαντασίαν κατὰ μέγα μέρος, θὰ ὁμολογήσῃς δέ, Λούκιε, ὅτι ὁ μοναχὸς αὐτὸς ὁ ὑψούμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς θεᾶς, κάμνει πολὺ μεγαλειτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀσθενῶν, ἀπὸ ὅσην θὰ ἔκαμνα ἐγώ, ἐσκυμμένος ἐπὶ τοῦ ἐργαστηρίου μου, ἐπὶ τῶν φιαλιδίων καὶ τῶν ἰγδίων μου. Ὑπάρχουν δυνάμεις, Λούκιε, ἀπείρως ἰσχυρότεραι τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ποῖαι ἠρώτησεν ὁ Κόττας;

— Ἡ ἁγνεία καὶ ἡ παραφροσύνη, ἀπήντησεν ὁ Ἀρισταῖος.

— Σπανίως εἶδα πρᾶγμα περιεργότερον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἀτενίζω τὴν στιγμὴν ταύτην, εὔχομαι δὲ μίαν ἡμέραν ἐπιδέξιος συγγραφεὺς νὰ διηγηθῇ τὴν κτίσιν τῆς Στυλουπόλεως. Δὲν πρέπει ὅμως καὶ τὰ σπανιώτερα τῶν θεμάτων νὰ συγκρατοῦν περισσότερον τοῦ πρέποντος ἕνα σοβαρὸν καὶ ἐργατικὸν ἄνθρωπον. Ἂς μεταβῶμεν πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν διωρύγων.

Χαῖρε, καλὲ Παφνούτιε, ἢ μᾶλλον καλὴν ἀντάμωσιν. Ἐὰν ποτὲ κατέλθῃς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπανέλθῃς εἰς Ἀλεξάνδρειαν, μὴ λείψῃς σὲ παρακαλῶ νὰ γευματίσῃς πάλιν μετ' ἐμοῦ.

Αἱ λέξεις αὗται ἠκούσθησαν ὑπὸ τῶν παρισταμένων, μετεδόθησαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ κοινολογηθεῖσαι ὑπὸ τῶν πιστῶν, ἐπρόσθεσαν ἀσύγκριτον λαμπρότητα εἰς τὴν δόξαν τοῦ Παφνουτίου. Αἱ εὐσεβεῖς φαντασίαι μετεμόρφωσαν καὶ ἐστόλισαν τοὺς λόγους, διηγούμεναι ὅτι ὁ ἅγιος ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ στύλου εἶχε προσηλυτίσει τὸν κυβερνήτην τῆς μοίρας εἰς τὴν πίστιν τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πατέρων τῆς Νικαίας. Εἰς τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ Αὐρηλίου Κόττα ἀπεδόθη συμβολικὴ σημασία. Τὸ γεῦμα εἰς τὸ ὁποῖον ὁ κυβερνήτης εἶχε προσκαλέσει τὸν ἀσκητὴν κατέστη εἶδος μυστικοῦ δείπνου πνευματικῆς μεταλήψεως, οὐρανίας εὐωχίας.

Προσέθετον ἐπίσης ὅτι ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ ἰατρὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς μοίρας εἶχον ἀκολουθήσει αὐτὸν εἰς τὸν προσηλυτισμόν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ θαῦμα ἦτο σημαντικόν, οἱ διάκονοι τῶν

κυριωτέρων τῆς Λυβίας ἐκκλησιῶν συνέγραψαν σχετικὰ συναξάρια. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δύναταί τις νὰ εἴπῃ ἄνευ ὑπερβολῆς ὅτι ὁ κόσμος ὅλος ἐπεθύμησε νὰ ἴδῃ τὸν Παφνούτιον καὶ ὅτι ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν οἱ χριστιανοὶ ἔστρεφον πρὸς αὐτὸν τὰ θαμβωμένα των βλέμματα. Αἱ περιφημότεραι τῶν ἰταλικῶν πόλεων τοῦ ἀπέστειλαν πρεσβευτάς, ὁ δὲ Ρωμαῖος Καῖσαρ, ὁ θεῖος Κώνστας, ὁ ὑποστηρίζων τὴν χριστιανικὴν ὀρθοδοξίαν, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν ἡ ὁποία τοῦ ἐνεχειρίσθη μετὰ μεγάλης τελετῆς. Καὶ μίαν νύκτα, ἐνῷ ἡ πόλις ἡ ἀναφυεῖσα ὑπὸ τοὺς πόδας του ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ δρόσῳ, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν:

— Παφνούτιε, τὰ ἔργα σου σὲ κατέστησαν περίφημον καὶ οἱ λόγοι σου πανίσχυρον. Πρὸς δόξαν του σὲ ἔπλασεν ὁ Θεὸς καὶ σὲ ἐξέλεξεν ὅπως θαυματουργήσῃς, θεραπεύσῃς ἀσθενεῖς, προσηλυτίσῃς εἰδωλολάτρας, διαφωτίσῃς ἁμαρτωλούς, κατασιγάσῃς ἀρειανοὺς καὶ ἐπαναφέρῃς τὴν εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ Παφνούτιος ἀπήντησε:

— Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ φωνὴ ἐπανέλαβε:

— Ἐγέρθητι, Παφνούτιε καὶ ὕπαγε πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἀσεβοῦς Κωνσταντίου ὅστις μακρὰν τοῦ νὰ μιμῆται τὴν σοφίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Κώνσταντος, ὑποστηρίζει τοῦ Ἀρείου καὶ τοῦ Μάρκου τὴν πλάνην. Ὕπαγε. Αἱ σιδηραῖ πύλαι θὰ ἀνοιχθῶσιν ἔμπροσθέν σου, τὰ σανδάλιά σου θὰ ἠχήσουν ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῶν ἀνακτόρων καὶ ἡ φωνή σου θὰ ἀντηχήσῃ ἐπίφοβος πρὸ τοῦ θρόνου τῶν Καισάρων, θὰ μεταβάλῃ τὴν καρδίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου. Θὰ βασιλεύσῃς τότε ἐπὶ τῆς εἰρηνοποιηθείσης καὶ πανισχύρου ἐκκλησίας. Καὶ ὅπως ἡ ψυχὴ ὁδηγεῖ τὸ σῶμα, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἐκκλησία κυβερνᾷ τὴν αὐτοκρατορίαν. Θὰ ὑψωθῇς ὑπεράνω τῶν γερουσιαστῶν, τῶν κομήτων καὶ τῶν πατρικίων, θὰ κατασιγάσῃς τοῦ λαοῦ τὴν πεῖναν καὶ τῶν βαρβάρων τὴν τόλμην. Ὁ γηραιὸς Κόττας ἀναγνωρίζων σὲ τὸν πρῶτον τῶν κυβερνώντων, θὰ ἐπιζητήσῃ ὡς τιμήν του νὰ σοῦ νίψῃ τοὺς πόδας. Ὅταν δὲ ἀποθάνῃς θὰ φέρουν τὸ ράσον σου εἰς τὸν Πατριάρχην τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ὁ λευκανθεὶς ἐν τῇ δόξῃ θὰ τὸ φιλήσῃ ὡς ἅγιον λείψανον.

Ὕπαγε.

Ὁ Παφνούτιος ἀπήντησε:

— Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἀνεγερθεὶς μὲ μεγάλας προσπαθείας ἡτοιμάζετο νὰ κατέλθῃ. Ἀλλὰ μαντεύσασα τὴν σκέψιν του ἡ φωνὴ ἐπανέλαβε:

— Πρὸ πάντων μὴ κατέλθῃς τῆς κλίμακος ταύτης ἐνεργῶν ὡς ἄνθρωπος καὶ παραγνωρίζων τὰ θεῖα δῶρα τὰ ὁποῖα κατέχεις. Ἀναγνώρισον καλλίτερον τὴν ἰσχύν σου, Παφνούτιε, καὶ πτερύγισε, ὡς ἐμπρέπει εἰς ἅγιον, μέγαν ὡς σέ! Πήδησον καὶ οἱ ἄγγελοι εἶναι ἕτοιμοι νὰ σὲ ὑποβαστάσουν. Πήδησον λοιπόν.

Ὁ Παφνούτιος ἀπήντησε:

— Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς.

Καὶ κινῶν τοὺς βραχίονάς του τοὺς ἀνοιγμένους ὡς πτέρυγας μεγάλου ἀσθενοῦς πτηνοῦ ἦτο ἕτοιμος νὰ ριφθῇ, ὅταν αἴφνης φρικτὸς γέλως ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα του.

Τρομαγμένος τότε ἠρώτησε:

— Ποῖος λοιπὸν γελᾷ τοιουτοτρόπως;

— Χά! Χά! ἐσύριξε ἡ φωνή.

Μόλις ἠρχίσαμεν νὰ γνωριζώμεθα· βεβαίως μίαν ἡμέραν θὰ φιλιωθῶμεν καλλίτερα. Ἐγώ, φίλτατέ μου, σὲ ἀνεβίβασα ἐδῶ ἐπάνω καὶ πρέπει νὰ σὲ εὐχαριστήσω διὰ τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν μὲ ἤκουσες. Εἶμαι εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ. Παφνούτιε.

Ὁ Παφνούτιος ἐψιθύρισε μὲ φωνὴν πνιγομένην ἀπὸ τὸν τρόμον.

— Ὀπίσω! Ὀπίσω! Σὲ ἀναγνωρίζω, εἶσαι ἐκεῖνος ὅστις ὕψωσες τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ναοῦ καὶ ἔδειξες εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ βασίλεια τοῦ κόσμου τούτου.

Καὶ ἐπανέπεσεν ἀποκαμωμένος ἐπὶ τοῦ λίθου.

— Πῶς δὲν τὸν ἀνεγνώρισα γρηγορώτερον! ἐσκέπτετο. Ἀθλιώτερος τῶν τυφλῶν ἐκείνων, τῶν κωφῶν καὶ τῶν παραλυτικῶν οἱ ὁποῖοι ἐλπίζουν εἰς ἐμέ, ἀπώλεσα τὴν αἴσθησιν τῶν ὑπερφυσικῶν πραγμάτων καὶ διεστραμμένος περισσότερον τῶν μανιακῶν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τρώγουν τὸ χῶμα καὶ ἐναγκαλίζονται τὰ πτώματα, δὲν ἀναγνωρίζω πλέον τοὺς θορύβους τῆς κολάσεως καὶ τὰς φωνὰς τοῦ οὐρανοῦ. Ἀπώλεσα ἀκόμη καὶ τὸ ἔνστικτον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κάμνει τὸ βρέφος νὰ κλαίῃ ὅταν τὸ ἀποσποῦν ἀπὸ τὸ στῆθος τῆς τροφοῦ καὶ κάμνει τὸν κύνα νὰ ὀσφραίνεται τοῦ κυρίου του τὰ ἴχνη καὶ τὸ φυτὸν νὰ στρέφεται πρὸς τὸν ἥλιον.

Ἕπεται συνέχεια.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΟΙ ΛΑΤΙΝΟΙ

Εἶναι ὀλίγον παράδοξος καὶ ἀπρόοπτος ἡ ὀνομασία αὐτή: οἱ Λατῖνοι εἰς Παρισίους. Δὲν ἐλέχθη πραγματικῶς τοσάκις ὅτι τὸ Παρίσι εἶχε γίνει ἡ τελευταία ἀγαπημένη πατρὶς τῶν μεγαλοφυϊῶν τοῦ Βορρᾶ; Δὲν συνηντήθησαν ἐδῶ καὶ μᾶς περιέβαλον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μὲ τοὺς νεφελώδεις των θρύλους οἱ Ἴψεν, οἱ Βγιόρνσον, οἱ Νίτσε, οἱ Κίπλιν, οἱ Σίγκεβιτς, ἀφ' οὗ προηγήθη αὐτῶν ὅλη ἡ φιλολογικὴ Ρωσσία;

Ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, ἡ Γαλλία, χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν της, ἔκαμε τὸ φιλολογικὸν αὐτὸ ἀνὰ τὸν κόσμον ταξίδι, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ μείνῃ ἀνωφελὲς δι' αὐτήν, παρὰ τὴν γνώμην τῶν ὑπὲρ τῶν πατρίων ἀμυνομένων, διότι πάντοτε ἡ ἐπικοινωνία ἀποβαίνει ἐπωφελὴς καὶ ὑπὸ πνευματικὴν καὶ ὑπὸ πολιτικὴν καὶ ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν· ἀλλ' εἰς τὸ ταξίδι αὐτὸ ἀνὰ τὴν ξένην φιλολογίαν νομίζω ὅτι ἐφάνημεν φρόνιμοι. Ἠρχίσαμεν πράγματι ἀπὸ τοὺς τόπους τοὺς πλέον ἀχαρίστους, τοὺς πλέον ὁμιχλώδεις καὶ τοὺς μᾶλλον ψυχρούς, τοὺς περισσότερον ξένους πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μας. Καὶ ὡσὰν ἀποκαμωμένοι ἀπὸ τοὺς κόπους μας καὶ ἴσως τὴν ἀηδίαν, ἐκρατήσαμεν ὡς ἐπιδόρπιον, τὰ φαιδρότερα καὶ φωτεινότερα τοπία τοῦ φιλολογικοῦ ὁρίζοντος, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔπλασεν, ὄχι μακρὰν ἡμῶν, τὸ λατινικὸν πνεῦμα, τὸ ἐκπορευόμενον — δὲν τὸ λησμονῶ καθόλου γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας περὶ τῶν κατ' εὐθεῖαν κληρονόμων του — ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τῆς δόξης αὐτῆς τοῦ πολιτισμένου κόσμου.

Μία ὁμὰς νέων θαρραλέων καὶ γεμάτων ζωὴν ἐσύστησαν πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ Παρίσι τὸ *Θέατρον τῶν Λατίνων*. Οἱ Λατῖνοι δὲν εἶναι ἐπιχείρησις κερδοσκοπικὴ ὀργανωθεῖσα ὅπως συνήθως τὰ θεατρά μας μὲ τὴν ἰδιαιτέραν των αἴθουσαν καὶ τὰς καθημερινὰς παραστάσεις των. Εἶναι ἐπιχείρησις φιλολογικὴ ὅπως ὑπῆρξε τὸ «Ἐλεύθερον Θέατρον» τοῦ Ἀντουάν, ὅπως εἶναι ἀκόμη τὸ ἐκ διαλειμμάτων λειτουργοῦν θέατρον «τὸ Ἔργον». Τὸ «Ἔργον» ἔχει ὡς κύριον σκοπὸν νὰ μᾶς μυήσῃ εἰς τὸ θέατρον τοῦ Βορρᾶ. Οἱ «Λατῖνοι» συνεπλήρωσαν τὸν κύκλον καὶ μᾶς λέγουν: «Τὸ πρόγραμμά μας ἔγκειται εἰς τὴν ὀνομασίαν μας. Μετὰ τὴν θαυμασίαν προσήλωσιν εἰς τὸν Βορρᾶν καὶ τὰς νύκτας αἵτινες μᾶς ἀπεκάλυψαν τὸν Ἴψεν καὶ τὸν Βγιόρνσον, ἡ γαλλικὴ ψυχὴ ἀνένηψε. Τὸ κοινὸν ἀπαυδῆσαν νὰ ἐνθουσιάζεται διὰ φιλολογίαν ἡ ὁποία ἐχρησίμευσε ἴσως περισσότερον εἰς διατύπωσιν φιλοσοφικῶν σκέψεων παρὰ εἰς τὴν σκηνήν, ἀποβλέπει ἄπληστον εἰς νέας συγκινήσεις. Αἱ ὑπερβολαί — τὰς ὁποίας ἀποσιωπῶμεν, — ἐπέφεραν τὴν ἀντίδρασιν. Ἡ τεχνοτροπία τῆς χθὲς καταπίπτει σήμερον. Καὶ ὅμως μία τέχνη ἰσχυρὰ παραμένει ἄγνωστος. Λαμπρά, πλουσία, εἰς γλῶσσαν καθαρὰν καὶ ἀκριβῆ, ἡ τέχνη αὕτη εἶναι αἰωνία, ὄχι διότι παρήγαγε πᾶν εἶδος δραματικὸν ἀλλὰ διότι πηγάζει ἀπ' αὐτῆς τῆς πηγῆς τῆς Ζωῆς Χαριτωμένη καὶ ρωμαλέα, συγκεντρώνει τὰ στοιχεῖα τοῦ δράματος τὰ σκορπισμένα εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἅπτεται τῆς συγκρούσεως τῶν ἀτομικῶν παθῶν καὶ τῶν κανονικῶν παραφορῶν, ἐκθέτει τὸ γελοῖον τοῦ χαρακτῆρος, καταδεικνύει τὴν ἀγωνίαν τῆς ψυχῆς. Τέχνη φιλοσκώμμων, ἡρωϊκή, εὐτράπελος ἢ σατυρική, τὴν ὁποίαν θ' ἀποκαλύψωμεν εἰς τὸ σύγχρονον κοινόν. Θὰ τὴν ἀναζητήσωμεν εἰς τὸ ἰταλικὸν πνεῦμα, τὸ ἀρχαῖον καὶ νέον, τόσον γόνιμον εἰς ἀριστουργήματα, εἰς τὴν θερμὴν ἱσπανικὴν ζωήν, εἰς τὴν σπινθηρίζουσαν φαντασίαν τῆς Πορτογαλλίας, εἰς τὴν φιλοπαίγμονα καὶ προπετῆ ἔμπνευσιν τῆς Γαλλίας τοῦ 16ου καὶ 18ου αἰῶνος».

Τίποτε εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦτο δὲν ὑπάρχει τὸ πολεμικὸν πρὸς τὰς φιλολογίας τοῦ Βορρᾶ. Πρόκειται ἁπλῶς νὰ δοθῇ θέσις εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς Μεσημβρίας, ἥτις ἐκτὸς

τῶν ἄλλων προσόντων, ἔχει τὸ πλεονέκτημα τὸ ἀναμφισβήτητον, ὅτι εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μας. Οἱ Λατῖνοι δὲν ἔρχονται ὡπλισμένοι ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ νὰ ἐκδιώξουν ἐκείνους τοὺς ὁποίους οἱ ἀποκλειστικοί μας πάτριοι χαρακτηρίζουν ὡς παρεισάκτους· προτίθενται ἁπλούστατα νὰ μᾶς μυήσουν εἰς τὰ ἀριστουργήματα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται τόσον πλησίον μας καὶ ὅμως εἶναι ἄγνωστα, διὰ νὰ μᾶς φαιδρύνουν καὶ φωτίσουν μὲ ὅλον τὸν ἥλιον καὶ ὅλην τὴν χαρὰν ποῦ ἐγκλείουν.

Ὁ κ. Van Bever, ὁ φιλολογικὸς διευθυντὴς τῆς νέας ἐπιχειρήσεως, δὲν φαίνεται διὰ τοῦ ὀνόματός του προωρισμένος νὰ προεδρεύσῃ εἰς τὰς τύχας ἔργου λατινικοῦ· ἀλλ' αὐτὸ εἶναι ἀσήμαντος λεπτομέρεια. Ἡ φλαμανδικὴ καταγωγή του δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ ἐκλέξῃ ὡς πατρίδα πνευματικὴν τὴν Μεσημβρίαν, καθόσον μᾶλλον ἡ Μεσημβρία διὰ τοῦ Charles Quint ἐξετάθη μέχρι τῆς Φλάνδρας καὶ τὸ ἱσπανικὸν αἷμα ἀφῆκε βεβαίως μίαν σταγόνα εἰς τὰς φλέβας τῶν κατοίκων της. Ἐκ περισσοῦ ὁ κ. Van Bever εἶνε γέννημα τῶν Παρισίων καὶ διὰ τοῦ ζωηροῦ, θερμοῦ καὶ φύσει φαιδροῦ χαρακτῆρος του, εἶναι τέλειος τύπος μεσημβρινός. Γραμματεὺς τοῦ «Mercure de France» ὁ κ. Van Bever εἶναι προικισμένος μὲ ὑψίστην καλαισθησίαν καὶ ἀναγνωρίζεται παρ' ὅλων ὅσοι τὸν γνωρίζουν, ὡς κάτοχος μεγάλης παιδείας καὶ ὡς ἀγαπῶν μετ' ἐπιγνώσεως τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ πρόγραμμα τοῦ θεάτρου του. Ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς τῆς «Αὐγῆς» περιοδικοῦ εἰς τὸ ὁποῖον συνειργάσθησαν οἱ καλλίτεροι τῶν νέων μας συγγραφέων. Ἐξέδωκε μὲ τὸν κ. Léautaud, τοὺς «Ποιητὰς τῆς σήμερον», ἐξαίρετον ἀνθολογίαν τῆς νεωτάτης μας ποιήσεως, τῆς ὁποίας ἡ ἐμφάνισις ἐπροκάλεσε ζωηρὰς λογομαχίας εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον.

Ἡ πρώτη παράστασις τῶν Λατίνων ἐδόθη εἰς τὸ Νέον Θέατρον. Παρεστάθησαν τὸ δημοτικώτατον ἐν Ἰταλίᾳ δρᾶμα «Ἀλληλούϊα» τοῦ Μάρκου Πράγα καὶ τὸ δίπρακτον γαλλικὸν «ὁ Μῖμος τοῦ Μπριντουὰ» τῶν Laurent Tailhade καὶ Ραοὺλ Ράλφ.

Τὸ «Ἀλληλούϊα» ἔγεινε δεκτὸν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἐνθουσιωδῶς. Τὸ δρᾶμα αὐτὸ ἔχει πολλὴν τέχνην καὶ μεγάλην δραματικὴν δύναμιν. Δὲν εἶναι ἔργον μεγάλης συλλήψεως, ἀνυψῶνον τὴν ψυχὴν εἰς τὰς σφαίρας τοῦ ἰδεώδους· ἀλλ' ἐκ τοῦ κοινοῦ περιβάλλοντος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκτυλίσσεται, ἤντλησεν ὁ συγγραφεὺς ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ δυνάμενα νὰ προκαλέσουν ἰσχυρὰς συγκινήσεις Πρὸ τριῶν ἐτῶν εἴδαμεν τὸν Νοβέλλην παριστάνοντα εἰς τὸ Παρίσι τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ Μάρκου Πράγα· καὶ τὸ εἶχε διερμηνεύσει μὲ τὴν θουρυβώδη ἰταλικὴν τέχνην ἥτις ἀποτελεῖ τὸν χαρακτῆρα του. Εἰς τὴν παράστασιν τῶν Λατίνων ὁ Bour, ὁ ὑποκριθεὶς τὸν ἴδιον ρόλον, ἔπαιξε πολὺ διαφορετικά, ἀλλ' ἡ ὑπόκρισίς του, ἐγκρατὴς καὶ μεμετρημένη, ἔσχεν ἐν τούτοις τὴν δύναμιν νὰ συναρπάσῃ τὸ κοινόν.

Ὁ Μῖμος τοῦ Μπριντουά, ὅλως διάφορον εἶδος, ἤρεσεν ἐπίσης πολύ. Ἐδῶ βασιλεύει ὁ γαλατικὸς γέλως, μέσα εἰς ἓν περιβάλλον τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνθυμίζει τὸν Frère des Entommeures καὶ τὸν Πανοῦργον. τοὺς αἰωνίους ἥρωας τοῦ μεγάλου μας Rabelais. Τίποτε δὲν ἐξισοῦται μὲ τὸ ὑγιὲς καὶ εὐάρεστον σκῶμμα εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτήν, γεμάτην ἀπὸ θερμότητα καὶ χρῶμα, τῆς ὁποίας ὁ ἀριστοτέχνης ἐκεῖνος κατεῖχε τὸ μυστήριον, καὶ τὸ ὁποῖον ἀπέδωσαν τόσον ἐπιτυχῶς οἱ δύο συγγραφεῖς. Ὁ ἕνας, ὁ Laurent Tailhade — ὁ ἀποτίων ἤδη εἰς τὰς πολιτικὰς φυλακὰς τὰς ὑπερβολὰς τῆς γραφίδος του ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας — ἐσκόρπισεν εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ὅλον τὸν θησαυρὸν τῆς γλαφυρᾶς λατινικῆς μούσης του, ὁ ἄλλος ὁ Ραοὺλ Ράλφ, προσέδωκε τὴν χάριν καὶ τὴν ἀγροῖκον εὐγένειαν τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ βάθος τοῦ χαρακτῆρος του

Παρὰ τὴν γνώμην κριτικῶν τινῶν, ἥτις δὲν ἔχει καμμίαν σοβαρότητα, ἡ ἔναρξις τῶν Λατίνων δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι καλλιτέρα καὶ ἤδη κατέκτησαν τὴν συμπάθειαν τοῦ κοινοῦ.

Προσεχῶς θὰ παρασταθῇ νεώτατον ἔργον τοῦ Περὲζ Γάλδας, ὁ «Πάππος», ἀνέκδοτον ἔτι καὶ εἰς τὴν πατρίδα του αὐτήν, θ' ἀποτελέσῃ δὲ ἀληθινὸν γεγονός. Καὶ θ' ἀκολουθήσουν ἄλλα ἔργα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ, τοῦ ἱσπανικοῦ καὶ τοῦ πορτογαλλικοῦ θεάτρου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ «Μανδραγόρας» τοῦ Μακιαβέλη, ἡ ἀρχαιοτέρα ἰταλικὴ κωμῳδία, πολὺ τολμηρά, ὅπου ὁ συγγραφεὺς παρουσιάζει ἓν εἶδος Κασσάνδρας, μίαν μητέρα εὔκαμπτον καὶ ἕνα μοναχὸν διαφθορέα, καὶ ἡ ὁποία θὰ δοθῇ χωρὶς ἀποκοπάς, παρὰ τὰς παρατόλμους σκηνάς της, μὲ σκηνοθεσίαν ἀπαράλλακτον ὅπως ὅτε ἐπαίχθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πάπα Λέοντος Χ, ἐνώπιον θεατῶν ἀπαρτιζομένων ἐκ καρδιναλίων καὶ αὐλικῶν. Θὰ ἴδωμεν ἐπίσης τὴν «Καλάνδραν» τοῦ καρδιναλίου Βιβιένα, διάφορα ἔργα τοῦ Καλδερὸν καὶ τοῦ Λόπε δὲ Βέγα καὶ ἄλλα νεώτερα: τὸν «Δὸν Πέτρον Καροῦσον» τοῦ Ροβέρτου Μπράκο, θαυμάσιον ἔργον ἀληθείας, ὅπου συγκεντρώνεται θλιβερὸν δραματικὸν ἐνδιαφέρον· τὸν «Βασιλέα τῆς Νιρβανίας» τοῦ Ριχάρδου Καράφα, τοῦ ὁποίου ἡ παράστασις ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς λογοκρισίας καὶ ὅπου ὁ συγγραφεὺς καταδεικνύει τὴν ταπεινωτικὴν ἐπιρροὴν τῶν φιλολογιῶν τοῦ Βορρᾶ. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Νιρβανίας εἶνε βασιλεὺς νιτσεϊκός. Εἶνε δρᾶμα κατά τινων σοσιαλιστικῶν θεωριῶν, δρᾶμα πνευματικῆς ἀριστοκρατίας, προωρισμένον νὰ κινήσῃ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον.

Ἂς εὐχηθῶμεν αἱ ὡραῖαι αὐταὶ ὑποσχέσεις νὰ πραγματοποιηθοῦν, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ κ. Bever: «Ἰδοὺ ἡ αἰωνία πηγὴ ἐμπνεύσεως, ἡ προερχομένη ἐκ Ρώμης καὶ ἐξ Ἀθηνῶν. Ποιηταί, δραματικοὶ συγγραφεῖς. σᾶς προσκαλοῦμεν εἰς πανδαισίαν».

ED. SANSOT-ORLAND

Παρίσι

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ. — Τώρα ποῦ ἐκτελοῦμεν τὴν κάθαρσιν τῆς σαρακοστῆς, ἠμπορεῖτε νὰ μοῦ κάμετε τὸν ἀποκρηάτικον ἀπολογισμόν σας;

— Δὲν εἶνε δύσκολον, κυρία. Μία κεφαλὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ ἀγρυπνίαι ἀφῆκαν ἕνα κομμάτι σιδήρου, ὀλίγη ποδάγρα, μερικοὶ πόνοι διατρέχοντες τὸ στῆθος ὡς ταινίαι μεγαλοσταύρου, δύο μάτια ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ ὀφθαλμίατρος προσπαθεῖ νὰ βγάλῃ τὰ εἰσχωρήσαντα κομμάτια κομφετί, μερικαὶ ἀθλιότητες ἀκόμη καὶ ἰδοὺ ὁ ἀπολογισμὸς τὸν ὁποῖον ζητεῖτε. Αὐτὰ μοῦ ἔμειναν ἀπὸ τὰς Ἀπόκρεω.

— Τὰς Ἀπόκρεως νὰ λέγετε κατὰ τὸν ἀττικὸν τύπον.

— Θεέ μου, ἔχετε δίκαιον. Βλέπετε δὲν εἶνε τὰ κομφετὶ τὸ μόνον βάσανον. Εἶνε καὶ αὐτὸ τὸ σῖγμα. Βέβαια τὸ ὄνομα κλίνεται. Αἱ Ἀπόκρεω τῶν Ἀπόκρεων, τὰς Ἀπόκρεως... λοιπὸν τί ἐλέγαμεν;

— Σᾶς ἠρώτησα πῶς ἐπεράσατε αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ἀλλὰ μοῦ ἐδώσατε ἀπάντησιν ἀνεπαρκῆ. Θὰ ἤθελα νὰ ἀκούσω μερικὰς λεπτομερείας ἀπὸ τὸ γλέντι σας. Κάμνω συλλογὴν ἐντυπώσεων, ἀλλ' ἔχω ἀπελπισθῆ διότι ὅλοι μοῦ διηγοῦνται τὰ ἴδια, ὡσὰν νὰ ἤκουσαν ὅλαι αἱ Ἀθῆναι τὸν ἴδιον μασκαρᾶν.

— Πιστεύσατε, κυρία μου, ὅτι ὁ ἴδιος ἦτο. Πιστεύσατε ὅτι ἕνας καὶ μόνον μασκαρᾶς ἐπείραξεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Διότι πῶς ἔτυχεν ὅλοι νὰ λέγουν τὰ ἴδια πράγματα, νὰ ἀρχίζουν δηλαδὴ ἀπὸ τὸ «καλησπέρα σας. κύριε Δημητράκη» καὶ νὰ τελειώνουν εἰς τὸ καληνύχτα σας, κύριε Δημητράκη; Μὲ ἐννοεῖτε βεβαίως. Ἐὰν 50,000 κάτοικοι τῆς πρωτευούσης ἐφόρεσαν δόμινον, αἱ πενῆντα αὐταὶ χιλιάδες μόλις κατώρθωσαν νὰ ἀποτελέσουν ἕνα ἄνθρωπον, καὶ αὐτὸν ἀηδῆ. Ὅλοι ἠσθάνθησαν τὸ καθῆκον νὰ γίνουν ἔξυπνοι μὲ δέκα δραχμὰς τὰς ὁποίας ἔδωσαν δι' ἐνοίκιον ἢ διὰ ραπτικὰ τῆς στολῆς των. Καὶ δὲν εἶνε δύσκολον πρᾶγμα νὰ διορισθῇ κανεὶς ἔξυπνος, ὅπως θὰ διωρίζετο καὶ τελωνοσταθμάρχης. Ἐδῶ εἰς τὸν τόπον μας ἄλλως τε ἡ λέξις πνεῦμα ἔχει πάθει τὸν τάραχόν της. Πνεῦμα εἶνε καὶ ὁ Τολστόη, πνεῦμα εἶνε καὶ ὁ μικρὸς Τοτὸς διότι τραβᾷ τὰ γένεια τοῦ θείου του ὁ διαβολάκος, πνεῦμα εἶνε καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γίνεται μασκαρᾶς καὶ σᾶς λέγει μὲ φωνὴν λεπτὴν ὡς βελόνην: «Καλησπέρα σας κύριε Δημητράκη.»

— Ὑπεφέρατε πολὺ ἀπὸ τοὺς μασκαράδες;

— Ὑπέφερα πολὺ ὅταν ἔγεινα μασκαρᾶς. Δὲν κατώρθωσα νὰ πειράξω κανένα ἄνθρωπον, νὰ βγάλω ἔστω καὶ μίαν λέξιν ἡ ὁποία νὰ δικαιολογῇ τὰ ροῦχα μου. Ὅπου ἐπῆγα, ἀνεκηρύχθην ὁμοφώνως ἠλίθιος. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐθριάμβευσε γύρω μου πλῆθος προσωπίδων αἱ ὁποῖαι διὰ τῆς ὑγρᾶς ὀπῆς τοῦ στόματος ἔβγαζαν ἐξυπνάδες. Νομίζω ὅμως ὅτι εἰς τὸ τέλος ἀνεκηρύχθην ὡς ὁ ἐξυπνότερος ἐγώ, ὁ

ὁποῖος εἶχον εἴπει τὰς ὀλιγωτέρας ἀνοησίας, δηλαδὴ καμμίαν.

— Κατὰ τὰς ἰδέας ποῦ ἔχετε, φαίνεται ὅτι δὲν διεσκεδάσατε καθόλου. Ποῦ ὀφείλονται λοιπὸν αἱ ἡμικρανίαι καὶ οἱ πόνοι τοῦ στήθους, ποῦ μοῦ εἴπατε παραπάνω;

— Εἰς τὸ ὅτι διεσκέδασα. Ἀλλὰ ὄχι ἐγώ.

— Ποῖος λοιπὸν διεσκέδασε;

— Τὸ ἄλλο μου ἐγώ. Ὁ χαμηλὸς ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος εἶνε μέσα μου, προωρισμένος διὰ νὰ πίνῃ καὶ νὰ γελᾷ καὶ νὰ χορεύῃ ὅταν ὁ ἄλλος ἀναπαύεται. Ὅταν ἦλθεν ἡ Ἀποκρηά, ὁ ἕνας ἐκ τῶν δύο μου ἀνθρώπων ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἐνδότερα καὶ ἔμεινε κυρίαρχος τῶν αἰσθήσεών μου ὁ ἄλλος. Νὰ σᾶς παρουσιάσω, ἄν μοῦ ἐπιτρέπετε, τὸν κύριον ἑαυτόν μου ὑπ' ἀριθ. 2. Εἶνε φαιδρὸς καὶ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, πρόθυμος δοῦλος ὅλων τῶν ἐθίμων, ὑπακούων ταπεινῶς εἰς τὰ προσκλητήρια, καταπίνων τσάϊ καὶ συζητῶν διὰ τὸν καιρόν. Χορεύει εἰς κάθε ἀναπηδητικὸν ἦχον, ὁ ὁποῖος θὰ ὁρμήσῃ εἰς τὴν αἴθουσαν ἀπὸ τὸ κλειδοκύμβαλον τῆς γωνίας. Γνωρίζει νὰ κάμνῃ κομπλιμέντα εἰς τὰς κυρίας, νὰ παραχωρῇ τὸ κάθισμά του εἰς πᾶσαν φοῦσταν, καὶ νὰ ζητῇ συγγνώμην ὅταν τῆς πατήσῃ τὴν οὐράν. Χειρίζεται λαμπρὰ τὴν κοινοτοπίαν. Ὁμιλεῖ διὰ τὴν μονομαχίαν τῆς ἡμέρας, διὰ τὸ φουστάνι τῆς Ρεζὰν ἢ τῆς Ζὰν-Ἄδιγκ, διὰ τὸν χορὸν τῆς κυρίας Πιπιρίκου, διὰ τὸν ἔρωτα, καὶ διὰ τὰ πελισιέ. Ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι θὰ χάσῃ τὴν κοινὴν ἐκτίμησιν, ἂν δὲν χορεύῃ τὴν Βεγκέρκαν, τὴν χορεύει καὶ αὐτήν. Ἐπειδὴ ἐπληροφορήθη ὅτι αἱ συναυλίαι ἐν Ἀθήναις εἶχαν πολλὴν σχέσιν μὲ τὴν τουαλέταν, φορεῖ τὸ φράκον του καὶ πηγαίνει νὰ ἀκούσῃ τὸ Λυκόφως τῶν Θεῶν τοῦ Βάγνερ. Νομίζω ὅτι κάμνει καὶ ἐπισκέψεις. Ἴσως σιδερώνει καὶ τὸ μουστάκι του. Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἡμιθέους τῆς κοινοτοπίας τῶν σαλονιῶν. Πρὸς τὰ ντεμουαζελίδια - δὲν μεταφράζεται ἡ λέξις — κάμνει ἀρκετὰς περιποιήσεις, ὁμιλεῖ συμφώνως μὲ τὸ πνεῦμα των καὶ μὲ τὰ ἰδανικά των, δέχεται τὰ πειράγματά των χάριν ἁβρότητος, ἔπεισε δὲ καὶ μερικὰ ἐξ αὐτῶν ὅτι εἶνε εὐφυέστατα πλάσματα, ὅτι εἶνε ὡραῖα καὶ ὅτι ἀδικοῦνται διότι δὲν κάμνουν κλασικὴν σπουδὴν εἰς τὸ πιάνο τὸ ὁποῖον κοπανίζουν. Θέλετε καὶ τὸ ὄνομά του; Ἔχει καὶ ὄνομα ὁ δεύτερος ἑαυτός μου. Διότι βεβαίως δὲν ἔχει τὸ ἰδικόν μου ὄνομα. Αὐτὸς πρέπει νὰ ὀνομάζεται κύριος Δημητράκης ἢ κύριος Γεωργάκης ἢ κύριος Μπιμπῆς, λόγου χάριν. Ἀλλὰ βεβαιωθῆτε ὅτι μοῦ εἶνε πολύτιμος. Χωρὶς αὐτὸν θὰ ἦτον ἀδύνατον νὰ ζήσῃ ὁ ἄλλος ἑαυτός μου. Μὲ αὐτὸν ἐτρελλάθην τώρα τὰς Ἀπόκρεω, μὲ τὰς χεῖρας του ἔρριψα κομφετί, μὲ τὰ πόδια του ἐχόρευσα τὸ πα-ντ-Ἐσπάν αὐτὸ τὸ δαιμόνιον τὸ ὁποῖον ἐτρέλλανε τὴν ὑφήλιον, μὲ τὸ μυαλό του ἐσκέφθην, μὲ τὴν μυστικὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ τοῦ κυρίου ὑπῆρξα ὡς ἀποκρηάτικος ἥρως καὶ χάρις εἰς αὐτὸν δὲν ἐξέπνευσα ἀπὸ τὴν ἀηδίαν. Δὲν εἶνε πολὺ παράδοξον νὰ εἶνε κανεὶς διπλοῦς ἄνθρωπος. Ἐνθυμεῖσθε δὰ τὸν δόκτορα Τζέκυλ. Τὴν θεωρῶ ἀπαραίτητον μάλιστα αὐτὴν τὴν διαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς δύο ἡμίση, ἢ μᾶλλον εἰς δύο ὁλοκλήρους ἀνθρώπους. Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς μονούς.

— Καὶ τί ἀπέγεινε;

— Ὁ δεύτερος ἑαυτός μου; Ἐξηφανίσθη, κυρία μου, τὸ πρωῒ τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας, ὕστερον ἀπὸ μίαν ὁλονυκτίαν τρέλλαν, ὅταν ἐμαραίνοντο τὰ ἀτλάζια τῶν δομίνων καὶ ἡ παραφροσύνη ἐγίνετο νύστα καὶ ἔσβυνον οἱ ὀφθαλμοί...

— Θὰ τὸν ἀναζητήσετε ἐκ νέου;

— Πάντοτε! Σᾶς εἶπα ὅτι μοῦ εἶνε ἀπαραίτητος. Μεθαύριον πάλιν θὰ μὲ προσκαλέσουν νὰ πίω τσάϊ, θὰ μὲ ὑποχρεώσουν νὰ εἴπω κοινοτοπίας διὰ νὰ ἀπαντήσω εἰς τὰς κοινοτοπίας, θὰ μοῦ ἐπιβάλουν νὰ γίνω ἀνθρωπάκος, ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνω, θὰ φωνάξω πάλιν εἰς τὸν σωτῆρα μου.

— Ἔλα γρήγορα!

Καὶ θὰ τὸν φορέσω. Ὅταν γίνῃ περιττὸς θὰ τὸν ἐκδυθῶ. Ἔπειτα πάλιν θὰ τὸν φορέσω ἢ ὄχι κατὰ τὰς περιστάσεις. Εἶνε κάτι τι, βλέπετε, μεταξὺ ρούχου καὶ ἀνθρώπου. Εἶνε τὸ ἥμισύ μου, εἶμαι ἐγώ, χωρὶς νὰ εἶμαι ἐγὼ βέβαια.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

Δύο σιλουετάι

Ὁ ἀσφαλέστερος καὶ πλέον βολικὸς τρόπος νὰ ντιλαμβάνεται, νὰ ἐκτιμᾷ καὶ νὰ γαπᾷ ἀκόμη κανεὶς ἕνα ἄνθρωπον, εἶνε ὁ τρόπος τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς διανομῆς τῆς προσωπικότητός του. Καὶ εἶνε τόσον πλουσία καὶ τόσον πολυμερὴς σύνθεσις, αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν προσωπικότητα, ὥστε εἰς ἕνα καὶ τὸν ἴδιον ἄνθρωπον ἔχει κανεὶς νὰ ἐκλέξῃ τὸν ἄνθρωπόν του. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους περικλείει μέσα του - τίς οἶδε πόσους! — ὁ ποιητὴς τῆς «Αὐτοκρατορίσσης τῆς Βαυαρίας» καὶ ὁ ἱδρυτὴς τῆς *Νέας Σκηνῆς*, δύο ἄνθρωποι μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς ξεχωρίζουν τόσον διακεκριμένοι καὶ αὐθυπόστατοι ὥστε θὰ μοῦ ἦτο ἀδύνατον εἰς τὴν στήλην αὐτὴν τὴν ὁποίαν καλύπτει τὸ ὄνομά του νὰ συγχωνεύσω τὰς δύο του *σιλουέτας*. Τόσον αἱ γραμμαὶ τῆς μιᾶς δὲν συμπίπτουν μὲ τὰς γραμμὰς τῆς ἄλλης. Καὶ ἐφαρμόζω τὴν μέθοδόν μου.

Σιλουέτα πρώτη. — Ἀπὸ τὰ πλάσματα τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν μερικαὶ σοφαὶ δυνάμεις τῆς φύσεως διὰ κάποιαν ἀπολογίαν. Ἕνας μικρός, ἀσθενικοῦ παιδίου, ὀργανισμός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἐσωτερικὸν φῶς ἐπιθέτει τὴν σφραγίδα τῆς ὡραιότητος, ἐναντίον τῆς φυσικῆς ἀντινομίας. Ἡ ἀπολογία τῆς ψυχῆς νικώσης τὴν ἀδρὰν ὕλην. Ποιητὴς ἀπὸ τοὺς φέροντας τὸ ἐμβλημα τῆς ποιήσεως ὡς βαθμὸν πνευματικῆς ἱερωσύνης. Μία ἁρμονία θελκτικὴ ἑπομένως μεταξὺ ποιητοῦ καὶ ἀνθρώπου εἰς τὴν χειρονομίαν, τὴν στάσιν τὸ βλέμμα, τὴν λέξιν, τὸν τόνον τῆς φωνῆς - τῆς φωνῆς τῆς ἐπαξίως ἀνθρωπίνης καὶ σοφῆς, τὴν ὁποίαν ἠγάπα ἡ Αὐτοκρατόρισσα, τῆς φωνῆς ἡ ὁποία δὲν ἐπτόει τὰς σκέψεις. - Γόης τῶν ὡραίων λόγων ὅλαι του αἱ λέξεις ἁγνιαί, καθαραί, ἄμωμοι, ἀπὸ τὸ λεξικὸν τῆς ποιητικῆς ἱερωσύνης. Πρὸ τοῦ Χρηστομάνου τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν μοῦ ἔκαμε, ἐδῶ εἰς μίαν κρυσταλλίνην ἀθηναϊκὴν νύκτα, ὁ Δ' Αννούτζιο, ὁ ἄσωτος αὐτὸς τῶν ὡραιοτήτων. Τὴν ἁρμονίαν αὐτὴν μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ποιητοῦ, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἄλλη ζωὴ ἀπὸ τὴν ποιητικήν, ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους θαυμάζει. Δι' ἕνα ποιητήν, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε τελευταίως, μοῦ ἔλεγε: «Περίεργον! Εἶνε τόσαι ἡμέραι ποῦ τὸν ἐγνωρίσαμεν καὶ δὲν μᾶς εἶπε ἀκόμη μίαν ὡραίαν λέξιν!..» Φίλος τῆς ἐρημίας καὶ τῆς σιωπῆς, ὅπως ἡ «μεγάλη ἐράστρια τῆς μοναξίας.» Ὠνειροπόλει τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐπανόδου του εἰς τὴν Ἑλλάδα - ἐσχεδίαζε μᾶλλον — ἕνα ἐρημητήριον εἰς μίαν ἐρημόνησον τοῦ Αἰγαίου: «Θέλω νὰ μοῦ ἀνήκῃ τὸ κῦμα ποῦ θὰ φιλῇ τὰς ἀκτάς του καὶ τὸ κομμάτι τοῦ οὐρανοῦ ποῦ θὰ μὲ σκεπάζῃ. Ἐραστὴς τῆς ἀριστοκρατίας εἰς τὴν τέχνην καὶ περιφρονητὴς τῶν τυφλῶν ὄχλων. Ὀνειροπόλος μιᾶς ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως, ἐμψυχώσας μίαν πρωΐαν τὴν κόγχην τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου, μὲ τοὺς ὡραιοτέρους λόγους, οἱ ὁποῖοι ἐδόνησαν τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον ἀέρα ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς ἑλληνικῆς τραγῳδίας. Τὴν «Νέαν Σκηνὴν» ἐφαντάσθη μίαν σκηνὴν ἀριστοκράτιδα, μ αν σκηνὴν αἰθούσης διὰ τοὺς ὀλίγους, προσηλυτίζουσαν βαθμηδὸν τὰς ἐκλεκτὰς φύσεις εἰς τὴν ἄμωμον θρησκείαν τῆς ὡραιότητος, μίαν σκηνὴν πνευματικήν, ἁπλῆν, κλασικήν, περιφρονήτριαν τῶν διακόσμων καὶ τῆς σκηνοθεσίας, παντὸς ὅ,τι ἀπατᾷ καὶ θαμβώνει ἢ ἐπισκιάζει τὴν ψυχὴν τῶν ἔργων. Εἰς μίαν ἀκτὴν τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου τὸ ὄνειρον αὐτὸ ἐξεκολάφθη καὶ ἐπτεροφύησε ὑπὲρ τὸ μαλακὸν κῦμα καὶ μία σελὶς ἑνὸς ὡραίου λευκώματος— πῶς τὸ ἐνθυμοῦμαι τὸ λεύκωμα αὐτὸ μὲ τὸ ἐκ μαροκίνου περικάλυμμα! — ἐσφραγίσθη — in memoriam— ἀπὸ τρεῖς ὑπογραφάς. Καὶ ἔπειτα ἐπηκολούθησε σιωπή, μία σιωπή, ὡς ἱεροτελεστίας ἐσωτερικῆς καὶ ἐνῷ ἐβαδίζαμεν εἰς τὴν ἐρημικὴν παραλίαν, ὁ ποιητὴς μὲ τὸ βραδὺ καὶ ρυθμικὸν βῆμα, τὸ συρόμενον ὡς ὄπισθεν πενθίμου λιτανείας, μοῦ ἐφαίνετο ὡς ἐν πλάσμα συμπαγὲν ἀπὸ τὴν θλιβερὰν καὶ ὡραίαν σκιάν, τὴν ὁποίαν ἄπλωνε ἐπὶ τῶν ἐρημικῶν τρίβων ἡ διάβασις τῆς Αὐτοκρατορίσσης, τῆς ὁποίας τὸ σῶμα ὑψοῦτο πρὸς τὸν οὐρανὸν μὲ τὸ πένθος τῶν ἐνταφίων κυπαρίσσων.

Σιλουέτα δευτέρα. — Ἄνθρωπος — μηχανή. Σύστημα ὀδοντοτῶν τροχῶν, κινουμένων ἀπὸ μυστηριώδεις καὶ ἰσχυρὰς δυνάμεις. Ἀπὸ τὴν ἐρημίαν τῶν ἀποκόσμων, εἰς τοὺς διαγκωνισμούς, τὰς προστριβάς, τὴν ἀναθυμίασιν τῆς ἀγορᾶς. Ὁ ὀνειροπόλος τῆς ἐρημονήσου τοῦ Αἰγαίου, εὑρίσκεται περικυκλωμένος ἕνα ἀπόγευμα εἰς τὸ Ζάπειον ἀπὸ τὸ πλέον ἀσύμφυλον κρᾶμα τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ ἀνθρώπους προσβλέποντας ἀλλήλους μὲ ἀπορίαν, μὴ ἀναγνωριζομένους μεταξύ των, καὶ ἀπαγγέλλει μὲ τὴν ἰδίαν ὡραίαν φωνήν, τὴν ὁποίαν ἠγάτησεν ἡ Αὐτοκρατόρισσα, ἀπαγγέλλει ἐπὶ δύο ὥρας ἕνα καταστατικὸν ἀνωνύμου μετοχικῆς ἑταιρίας, συντεταγμένον ἀπὸ δικηγόρον, τὸ ὁποῖον θὰ ἔφερε πλῆξιν καὶ εἰς... νομικὸν φροντιστήριον ἀκόμη. Μοιράζει ὑπουργήματα καὶ μετοχάς, δημιουργεῖ τιτλοφόρους τῆς «Νέας Σκηνῆς» ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, παραγγέλλει δράματα ἐπὶ ὑποθέσεων τὰς ὁποίας προσφέρει ὁ ἴδιος εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖ-

κας, οἱ ὁποῖοι δὲν ὠνειρεύθησαν ποτὲ δόξαν δραματικῶν συγγραφέων – κάποτε μετημφιεσμένη εἰρωνεία ἄρα γε; —καὶ ἀκόρεστος ἐπιζητεῖ νέας γνωριμίας καὶ σφίγγει χεῖρας ὅπως δὲν ἔσφιξε κανεὶς ἴσως ὑποψήφιος βουλευτής. Τὴν ἐπαύριον ἀπολύει δι' οὐκαζιὼν τὰ δύο τρίτα τῶν τιτλοφόρων καὶ γελῶν ὁ ἴδιος λέγει ὅτι μετὰ τὸν Μούμιον εἶνε ὁ πρῶτος αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δυσαρεστεῖται μὲ τὰ ἐννέα δέκατα τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ἐξέλεξεν ὁ ἴδιος καὶ ἀκούει εἰς τὰς ἐφημερίδας τὰς ὠμοτέρας καὶ ἀναξιοτέρας ὕβρεις καὶ εἰρωνείας, αἱ ὁποῖαι ἐτυπώθησαν ποτέ. Καὶ προχωρεῖ πάντοτε ἐν μέσῳ πανδαιμονίου, ἐν μέσῳ παραιτήσεων τῶν ἑταίρων, ἐν μέσῳ κατακραυγῶν τῶν χθεσινῶν θαυμαστῶν, ἐν μέσῳ μετόχων ζητούντων ὀπίσω τὰ χρήματά των, φορτωνόμενος ὅλα τὰ βάρη τῆς «Νέας Σκηνῆς», χωρὶς συνεργάτας, ἀναφωνῶν μὲ ὕφος μάρτυρος, μὲ τὴν ἰδίαν ὠραίαν φωνήν, ἡ ὁποία ἔθελξε τὴν Αὐτοκρατόρισσαν, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψωμένους πρὸς τὸν οὐρανόν, ὡς ὁ Ἐσταυρωμένος: "Ἔμεινα μόνος, μόνος· ὅλοι μ' ἐγκατέλιπαν.. „ κᾶτι πικρόν, ὡς "Ηλί, Ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί„. Καὶ προχωρεῖ ἄξιος θαυμασμοῦ. Ἡ "Νέα Σκηνὴ„ ἂν δὲν ἔγινεν ὅ,τι ὠνειροπολήθη εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου καὶ εἰς τὴν κόγχην τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου, ἐσημείωσε μίαν ἐποχὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Θέατρον, ὀφειλομένην κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὴν ἀνωτέραν καλαισθησίαν τοῦ ἱδρυτοῦ της καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὴν τύχην ἡ ὁποία ἔφερεν ἐμπρός της ὀλίγας ἐξαιρετικὰς ἰδιοφυΐας, διὰ τὰς ὁποίας χαμογελᾷ τὸ μέλλον.

Κοινὰ χαρακτηριστικά. — Ὁ σοφώτερος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας λογίους καὶ ὁ γλωσσομαθέστερος. Ἡ γαλλικὴ καὶ ἰταλικὴ μετάφρασις τῆς "Αὐτοκρατορίσσης τῆς Βαυαρίας„ τῆς ὁποίας τὸ πρωτότυπον ἐγράφη εἰς τὴν γερμανικήν, ἔγιναν σχεδὸν ἀπὸ τὸν ἴδιον, τόσον μετέβαλε τὰ κείμενα τῶν μεταφραστῶν του. Γράφει ἑλληνικὰ ποιήματα μὲ στίχον ἐλεύθερον, ἰδικῆς του μορφῆς, τῆς ὁποίας δείγματα ἔδωκεν εἰς τὰ «Ορφικὰ Ποιήματα». Ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἶνε ὑπὲρ τῆς ἐλευθέρως διαμορφουμένης γλώσσης, σεβόμενος ὅλας τὰς ἐπιδράσεις καὶ φρονῶν ὅτι τὰ νεκρὰ στοιχεῖα θὰ φύγουν μόνα των. «Εἶνε περιττὸν νὰ βγάζῃ κανεὶς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αἱ ὁποῖαι θὰ πέσουν μόναι των εἰς τὸ κτένισμα» μοῦ ἔλεγε μίαν ἡμέραν ἐγκωπαδής. "Οταν λέγῃ ἡμεῖς» ἐννοεῖ πάντοτε «ἐγώ». Εἰς τὰς ἔχθρας του ἀμείλικτος. Ἀπὸ ἕνα ἐκ τῶν θερμοτέρων συνεργατῶν του ἐζήτησε νὰ τοῦ ἀποδώσῃ τὸ βιβλίον του, τὸ ὁποῖον τοῦ εἶχε προσφέρει μὲ ἰδιόγραφον ἀφιέρωσιν. «Δὲν συνειθίζω νὰ χαρίζω τὰ ἔργα μου παρὰ μόνον εἰς ὅσους ἐκτιμῶ καὶ ἀγαπῶ». Εἰς τὸ σύνολον γόης. Ὅταν δὲν τὸν μισῇ κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ παρὰ νὰ τὸν λατρεύῃ.

Παῦλος Νιρβάνας.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὸ κατωτέρω τραγοῦδι τῆς Ρόδου μᾶς ἐστάλη εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἰατροῦ κ. Παύλου Γνευτοῦ μὲ τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν:

Κύριε,

Τὸ δημοτικὸν ἀνέκδοτον ᾆσμα τὸ ὁποῖον μοῦ ζητεῖτε, πληροφορηθέντες ὅτι εὑρίσκεται 'ς τὴν κατοχήν μου, σᾶς τὸ στέλλω εὐχαρίστως πρὸς δημοσίευσιν.

Πρὸ τριῶν περίπου ἐτῶν μοῦ τὸ ἔδωκεν ὁ πολύκλαυστος ἀρμένιος λόγιος καὶ φιλέλλην Τιγράν Γεργάτ.

Ἦτο, καθὼς μοῦ εἶπε, δεκατεσσάρων ἐτῶν παιδί ὅταν τὸ ἤκουσε νὰ τὸ λέγῃ μία γυνὴ ἐκ Ρόδου τὴν ὁποίαν εἶχαν ἐν Σμύρνῃ 'ς τὴν ὑπηρεσίαν των, καὶ τόσην τοῦ εἶχε κάμει ἐντύπωσιν, ὥστε τὸ ἀντέγραψε μὲ λατινικοὺς μάλιστα χαρακτῆρας καὶ τὸ ἐφύλαττεν ὡς κειμήλιον.

Γνευτὸς

Η ΛΙΓΕΡΗ

Μιὰ λιγερὴ καυχήστηκε πῶς Χάρο δὲν φοβᾶται
Γιατ' εἶν' τὰ σπήτια της ψηλὰ κι' ἄντρας της παλληκάρι
Κ' ἔχει καὶ δώδεκα ἀδερφοὺς τοὺς καστροπολεμῆτες
Π ὅλα τὰ κάστρα πολεμοῦν κ' ἡ χῶρες παραδίνουν.
Κι' ὁ Χάροντας σὰν τ' ἄκουσε πολὺ τοῦ βαρυφάνη
Μαῦρο πουλὶ ἐγίνηκε τὸν Πύργο τριγυρίζει.
Τὴ νύχτα τὰ μεσάνυχτα τὴν κόρη σαϊτεύει.
Ἐμπαινοβγαῖναν οἱ γιατροὶ καὶ τὴν ἀποφασίσαν.
Μπαινόβγαινε κ' ἡ μάνα της κ' ἐτράβαε τὰ μαλλιά της.
«Μάνα, σὰν ἔρτῃ ὁ Κωσταντῆς μὴν πᾶς νὰ τὸν πικράνῃς.
Στρῶσε του τάβλα νὰ γευτῇ καὶ τάβλα νὰ δειπνήσῃ.
Δός του τὰ δαχτυλίδια μου δός του τὸν ἀραβῶνα.
Πές του νὰ πάῃ νὰ παντρευτῇ νὰ πάρῃ ἄλλη γυναῖκα
Ὡσὰν κ' ἐγὼ παντρεύομαι παίρνω τὸν Χάρο ἄντρα.
Κὶ ὁ Κωσταντῆς ἐμπρόβαλε σὰν "Ηλιος ἀπ τὸν κάμπο.
Ἐμπρὸς πηγαῖναν τὰ βιολιὰ καὶ πίσω τὰ παιχνίδια.
«Σωπᾶστε λύρα καὶ βιολιὰ σωπᾶστε τὰ παιχνίδια
Στοῦ πεθεροῦ μου τὴν αὐλὴ θωρῶ σταυρὸ καὶ στέκει».
Λίνει βιτσιὰ τὸν μαῦρο του 's τὴν ἐκκλησιὰ πηγαίνει.
«Γιὰ πές μου ἐσὺ θαφτειάρῃ μου γιὰ ποιὸν σκάβεις τὸ μνῆμα;
Ὁ πεθερός ἐπέθανε ἢ ἡ πεθερά μου ἐχάθη;
"Η ἀπ τὰ γυναικαδέρφια μου κανένα θὰ ταφειάσουν;
«Οὔτε ὁ πεθερός σου ἐπέθανε οὔτ ἡ πεθερά σου ἐχάθη
Οὔτε ἀπ τὰ γυναικαδέρφια σου κανένα θὰ ταφειάσουν.
Μόν εἶν' ἡ Χρυσομηλήτσα σου, ἐκείνην θὰ ταφειάσουν.»
«Ἂν εἶν' ἡ Χρυσομηλήτσα μου σκάψε το πιὸ μεγάλο
Καὶ πιὸ μακρὺ καὶ πιὸ πλατὺ νὰ παίρνῃ δύο νομάτους.
Καὶ 's τὸ δεξί του τὸ πλευρὸ ν' ἀνοίξῃς παραθύρι.
Δροσιὰ νὰ μπαίνῃ τὴν αὐγὴ κ' ἥλιος τὸ μεσημέρι,
Τὴ νύχτα τὰ μεσάνυχτα ἀστρο μὲ τὸ φεγγάρι.»
Πάνω 's τοῦ νηοῦ τὴν κεφαλὴ φυτρώνει καλαμιῶνας.
Πάνω 's τῆς νηᾶς τὴν κεφαλὴ φυτρώνει κυπαρίσι.
Ὁ καλαμιῶνας ἔσκυβε φιλᾷ τὸ κυπαρίσι.
Κι ὁ βασιληὰς ἐπέρασε κ' ἐθάμαξε μὲ δαῦτα.
Γιὰ δές τα τὰ βαρειόμοιρα καὶ τὰ κακογραμμένα
Ποῦ δὲν φιλιόνται ζωντανὰ φιλιόνται πεθαμμένα».

Τοῦ ᾄσματος τούτου ὑπάρχουν παρὰ τῷ Passow ἐξ παραλλαγαὶ ἀριθ. 413-418. Ὑπὸ τοῦ Κανελλάκη ἐδημοσιεύθησαν δύο Χιακαί. Αἱ πλεῖσται δὲ συλλογαὶ δημοτικῶν ᾀσμάτων περιέχουν ἀνὰ μίαν τοὐλάχιστον. Ἀλλ' ἡ ἄνω παραλλαγὴ τῆς Ρόδου εἶναι ἐνδιαφέρουσα, διότι περιέχει τινὰς ὡραίους στίχους, ἐλλείποντας ἐκ τῶν ἄλλων παραλλαγῶν.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. Ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 30 Ἰανουαρίου ὁ ἑταῖρος τῆς Σχολῆς κ. Φόλλγκραφ ὡμίλησε περὶ Πολυβίου καὶ Τίτου Λιβίου. Ἐξήγησε πῶς οἱ δύο οὗτοι ἱστορικοί, οἵτινες εἶνε ἡ κυριωτάτη πηγὴ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας κατὰ τὸν γ καὶ β' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀφηγηθῶσι τὰ

ἑλληνικὰ πράγματα μετὰ πλήρους ἀμεροληψίας. Ἀμφότεροι, ὅ τε Πολύβιος, ὁ πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας συνδεθεὶς Ἀχαιός, καὶ ὁ Τίτος Λίβιος, ὁ αὐτοκρατορικὸς ἱστορικός, ἔγραφον κατ' ἀνάγκην τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἀπόψεως ρωμαϊκῆς. Ἀλλ' ὅμως ὁ μὲν Πολύβιος οὐδαμοῦ φαίνεται, παρὰ τὴν μεροληπτικότητά του, ὅτι προέβη ἐν γνώσει μέχρι νοθεύσεως ἱστορικοῦ τινος γεγονότος, τοὐναντίον δὲ ὁ Λίβιος εἰς τὰ ἐκ τοῦ Πολυβίου ἠντλημένα ἢ μᾶλλον μεταφρασμένα τῆς ἱστορίας του μέρη δεικνύει τάσιν εἰς παραμόρφωσιν τῶν γεγονότων τῶν ἀμαυρούντων πως τὴν δόξαν τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ. Ὁ κ. Φόλλγκραφ, συγκρίνων δύο ἀφηγήσεις τῶν ἱστορικῶν τούτων, τὴν παρὰ Πολυβίῳ XIII 30 καὶ 3?, καὶ τὴν παρὰ Τίτῳ Λιβίῳ XXXVIII 9 καὶ 11, ἐξήτησε ν' ἀποδείξῃ ἐν μιᾷ περιπτώσει ὅτι ὁ Λίβιος ἐτροποποίησε μάλιστα σημαντικῶς, ὑπεραπολογούμενος τῶν Ρωμαίων, τὴν τοῦ Πολυβίου ἀφήγησιν, μεταβαλὼν τὴν χρονολογίαν ἐπισήμου ἐγγράφου τοῦ κειμένου αὐτοῦ. Ὁ Λίβιος ἐπιζητῶν καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἀλλαχοῦ, νὰ μετριάσῃ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ὑπερβολικῆς αὐστηρότητος καὶ σκληρότητος, μεθ' ἧς ἡ σύγκλητος προσηνέχθη πρὸς τοὺς νικηθέντας Αἰτωλούς, κατέφυγεν εἰς τὸ τέχνασμα τοῦτο, ἵνα φανῇ ἄρεστὸς εἰς τοὺς λίαν φιλέλληνας Ρωμαίους τῆς ἐποχῆς του. Ὁ ῥήτωρ τελευτῶν τὴν ὁμιλίαν του διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἀδίκου κρίσεως τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν καὶ ἰδίως τοῦ Μόμσεν, οἵτινες ἐμπνεόμενοι ἐκ τοῦ Πολυβίου καὶ Τίτου Λιβίου κατέκριναν τοὺς Αἰτωλοὺς τοὺς μετὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας πολεμήσαντας κατὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ σκληρῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ κ. Ὠμόλλ ὡμίλησε περὶ τῆς θόλου τῶν Δελφῶν. Αἱ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν θέσιν Μαρμαργιὰ ἀπεκάλυψαν πλὴν ἄλλων κτιρίων καὶ τὰ ἐρείπια ναοῦ κυκλοτεροῦς, οὗ ἡ ὕψαρξις ἦτο ἀπὸ πολλοῦ γνωστή. Τὰ λείψανα τῶν κιόνων καὶ τοῦ θριγκοῦ ἐπιτρέπουσι νὰ ὑπολογισθῶσι τό τε ὕψος τοῦ οἰκοδομήματος καὶ αἱ διαστάσεις τῶν μερῶν του. Ἐκ τῶν συγγραφέων οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ τῆς ἡλικίας τῆς θόλου τῶν Δελφῶν· ἀλλ' ὁ κ. Ὠμόλλ κατέδειξεν ἐν παραβολῇ πρὸς τοὺς κυκλοτερεῖς ναοὺς τῆς Ἐπιδαύρου καὶ Ὀλυμπίας, ὅτι τῶν Δελφῶν ἡ θόλος εἶνε ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν τριῶν. Ἡ κτίσις αὐτῆς ἀνάγεται πιθανῶς εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ πέμπτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ τεχνοτροπία τῶν γλυπτῶν λειψάνων τῶν ἐκ τῶν μετοπῶν τοῦ ναοῦ. Ὁ ῥήτωρ πιστεύει ὅτι τὰ διάφορα κείμενα τὰ σχετιζόμενα πρὸς τοὺς ναοὺς τῆς Μαρμαργιᾶς δὲν συντελοῦσιν εἰς ἐξακρίβωσιν τοῦ προορισμοῦ τοῦ κτιρίου οὔτε τοῦ ὀνόματος τῆς θεότητος, εἰς ἣν ἦτο ἀφιερωμένον. Ὥστε ἀνάγκη εἶνε νὰ καταλήξομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν τῶν ἐρειπίων, μήπως ταῦτα δύνανται νὰ πληροφορήσωσιν ἡμᾶς περὶ τούτου. Ὑποθέτει λοιπὸν ὁ κ. Ὠμόλλ, ἂν καὶ μετὰ πλήρους βεβαιότητος δὲν θέλει ν' ἀποφανθῇ, ὅτι ὁ μέγας κυκλοτερὴς λίθος ὁ ἐν Μαρμαργιᾷ ἀνευρεθείς, ὅστις δύναται νὰ εἶνε στόμιον φρέατος, εὑρέθη ἀκριβῶς κείμενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ. Ἄρα ἡ θόλος ἐστέγαζε μίαν κρήνην. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη θὰ ἐπαληθεύσῃ ὅταν εὑρεθῇ τὸ ὑδραγωγεῖον, δι' οὗ διοχετεύετο τὸ ὕδωρ εἰς τὴν Μαργαριάν. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι καὶ τῆς Ἐπιδαύρου ἡ θόλος, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Λεσσά, περιεῖχεν ὕδωρ.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 6 Φεβρουαρίου ὡμίλησαν ὁ κ. φὸν Πρὸττ καὶ ὁ κ. Σράδερ. Ὁ πρῶτος ἀνέφερεν ἐπιγράμματά τινα ἐπιτύμβια ἐξ Ἀκαρνανίας καὶ ἐν ἐξ Ἀθηνῶν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο „ἠκρωτηριασμένον ὄν, συνεπλήρωσε κάλλιστα ὁ λαλῶν. Ἀξιοσημείωτος εἶνε ἐν αὐτῷ ἡ φράσις: σάρκας μὲν πυρὸς ὄμματ' ἀφεῖλετο, ὅπου πυρὸς ὄμματα σημαίνει αἱ φλόγες, πρὸς ἣν ἀνταποκρίνεται ἡ φράσις: ὀστέα δ' ἀνθεμόεις χῶρος ἀμφέχεται. Ἐν ἄλλῳ ἐπιγράμματι δημοσιευθέντι πρὸ χρόνων ἐν ταῖς Ἀνακοινώσεσι τοῦ ἰνστιτούτου καὶ παρειλημμένῳ ἐκ τούτων εἰς τὴν συλλογὴν Λιττεμβέργερ ἀνεγνώσθη ἐν τέλει τοῦ πρώτου στίχου: ἐπιχθονίοιο θεοῖο. Ὁ λαλῶν ἀπεκάλυψεν ὅτι ἡ ἀνάγνωσις αὕτη προῆλθεν ἐξ ἀστείας παρεννοήσεως τῶν διὰ τὰς ἐλλειπούσας τελευταίας λέξεις τοῦ στίχου τεθέντων ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐκδότου Λόλιγγ σημείων τοῦ μέτρου – ∪ ∪ – – –. Καὶ εἶνε σαφὲς ὅτι πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ ὁ στίχος οὕτω περίπου· ἐπὶ χθονὶ οὔποτ ὀλεῖται.—Ὁ δὲ κ. Σράδερ, δεύτερος γραμματεὺς τοῦ ἰνστιτούτου, ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν νέαν γνώμην περὶ τῶν ἐκ Πάρου ἀετωμάτων τῶν ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῆς ζωοφόρου τοῦ παλαιοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς. Τὸ λεγόμενον τρισώματον τέρας ἀποτελεῖ τὸ δεξιὸν ἥμισυ τοῦ ἀετώματος, ὁ δὲ καταπαλαίων τὸν Τρίτωνα Ἡρακλῆς τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ, εἰς τὸ μέσον δὲ αὐτοῦ, ὅπου νῦν παρατηρεῖται τεμάχιον ἱματίου, συμπληρώνει ὁ λαλῶν κορμὸν δένδρου, ἐξ οὗ ἀνήρτησεν ὁ Ἡρακλῆς τὸ ἱμάτιον καὶ τὴν φαρέτραν του. Τὸ τρισώματον ἄρα τέρας εἶνε ὁ θεατὴς τῆς πάλης. Ἄλλοτε ὡς γνωστὸν ἐπιστεύετο ὅτι τοῦτο παριστάνει τὸν Τυφῶνα, ὃν καταπαλαίει ὁ Ζεύς, ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ὁποίου ἐτίθετο ἡ ἔχιδνα καὶ ὑπετίθετο παριστάμενος ὁ Κέκροψ, εἰς ὃν ἀπεδίδετο καὶ ἡ τρίτη τοῦ τρισωμάτου τέρατος κεφαλή, ἡ διαφέρουσα κατά τινας λεπτομερείας πολὺ τῶν δύο ἄλλων. Ἡ ἐξήγησις τοῦ κ. Σράδερ εἶνε πολὺ πειστικωτέρα καὶ πιθανωτέρα, ἂν καὶ δύσκολον εἶνε νὰ ὁρισθῇ ποῖος λοιπὸν εἶνε ὁ θεατὴς οὗτος τοῦ ἀγῶνος, ὅστις βεβαίως δὲν εἶνε θαλάσσιός τις δαίμων καὶ φαίνεται αὐτὸ τοῦτο ὡς Τυφών. Περίεργον ἴσως ἤθελε φανῇ ὅτι καὶ τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ἀετώματος τούτου δὲν κατέχει μορφή τις ἀλλὰ τὰ ἀνηρτημένα ὅπλα καὶ τὸ ἱμάτιον τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ δύο ἀπομένοντες ὄφεις τίθενται ὑπὸ τοῦ λαλοῦντος εἰς τὰ δύο ἄκρα ἄλλου ἀετώματος, ὡς οἱ δύο ἱεροὶ τῆς Ἀθηνᾶς ὄφεις, ἐξ οὗ ἐσώθησαν ὁ Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ ὁρῶντι ἐστραμμένος καὶ παρ' αὐτὸν ἡ κατ' ἐνώπιον Ἀθηνᾶ (ἐν τῇ πρώτῃ αἰθούσῃ τοῦ μουσείου ἀριστερόθεν τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸν πρόδομον αὐτοῦ). Εἰς δὲ τὴν ζωοφόρον τοῦ σηκοῦ τοῦ παλαιοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ναοῦ ἀναγνωρίζει ἀνήκοντα ἀνάγλυφά τινα μαρμάρινα, ὧν γνωστὰ εἶνε τὰ ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ μουσείου: μορφὴ ἀναβαίνουσα ἐπὶ ἅρματος, ὁ Ἑρμῆς κτλ. Ἡ ζωοφόρος παρίστανε τὴν τῶν Παναθηναίων πομπήν. Τὸν παλαιὸν τῆς Ἀθηνᾶς ναὸν ἐκόσμησεν ὁ Πεισίστρατος διὰ προσθήκης τῆς περιστάσεως· οἱ σπόνδυλοι τῶν κιόνων αὐτῆς, τὰ ἐπιστύλια κτλ. σώζονται ἀκόμη, ὡς γνωστὸν πρὸ πολλοῦ, εἰς τὸ ὑπὸ τὸ Ἐρέχθειον βόρειον τῆς Ἀκροπόλεως τεῖχος. Ἀφοῦ προσετέθη ἡ μεγαλοπρεπὴς περίστασις, ἀνυψώθη καὶ ὁ σηκός, προστεθείσης εἰς αὐτὸν τῆς ζωοφόρου καὶ ἀντικατασταθέντων τῶν πρώην κιόνων τοῦ μετώπου διὰ νέων ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ἐξ ὧν ὁ κ. Δαϊρπφελδ θεωρεῖ προερχόμενον ἰωνικόν τι κιονόκρανον. Ἀφοῦ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Περσῶν πυρπόλησιν καὶ βαρβαρικὴν καταστροφὴν τῶν ἱερῶν τῆς Ἀκροπόλεως τὸ 480 καὶ 479 οἱ Ἀθηναῖοι καθήρεσαν ὅλως διόλου τὴν περίστασιν τοῦ ναοῦ, ἐπεσκευάσθη προχείρως ὁ σηκός, ὅστις καθὼς πιστεύει ὁ κ. Δαϊρπφελδ ἐσώζετο καὶ ἐπὶ Παυσανίου μετὰ τοῦ περιφήμου ὀπισθοδόμου, ὅπου ἐφυλάττετο τὸ συμμαχικὸν ταμεῖον ἐν τῇ ἀκμῇ τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ζωοφόρος λοιπὸν ἔμεινε κατὰ χάριν ἐπὶ αἰῶνας ἔτι μακροῦς, διὰ τοῦτο δὲ τὰ σωζόμενα τεμάχια αὐτὴν δεικνύουσι τὴν μακρὰν ἐκ τοῦ χρόνου φθορὰν ἕνεκα τῶν ἀτμοσφαι-

ρικῶν ἐπιδράσεων. Ὄντως τοιαῦτα τεμάχια οὐδαμοῦ ἀνευρέθησαν ἐν τῷ στρώματι ἐκείνῳ τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη ὅτε ἀμέσως μετὰ τὸ 479 οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχισαν τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἱερῶν καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἔμειναν μέχρι τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν κεκρυμμένα τὰ συγκεντρωμένα νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως γλυπτὰ ἔργα καὶ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τῶν πρὸ τοῦ 480 χρόνων!

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΛΩΡΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ. Εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἐκπαιδεύεται ἀπὸ τριῶν περίπου μηνῶν ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ διευθυντοῦ κ. Νάζου ὁ ἑπταετὴς Λώρης Μαργαρίτης.

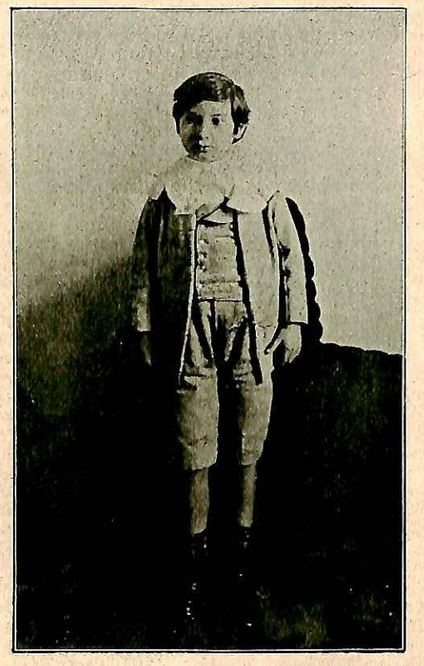

Κάτι μεγαλοφυὲς φαίνεται ὅτι ἐνοικεῖ εἰς τὴν ἁπαλὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. Μὲ τὰ πρῶτα μουσικὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἀπὸ τὴν μητέρα του, ὀλίγον πρὸ τῆς εἰς τὸ Ὠδεῖον φοιτήσεως, ἤρχισε τὸ ἤρεμον καὶ κανονικὸν ρυάκι νὰ ξεχειλίζῃ μὲ τοῦ χειμάρρου τὴν δύναμιν. Ἤρχισε νὰ συνθέτῃ. Τὰ μικρά του δάκτυλα, ἐμπνευσμένα τρέχουν ἐπάνω εἰς τὰ πλῆκτρα τοῦ πιάνου, ἀποδίδοντα ὡρισμένα συναισθήματα. Ἐδῶ ἕνα πένθιμον ἐμβατήριον, ἐκεῖ ἡ Τρικυμία. Ἔχει ἤδη ἑπτὰ συνθέσεις του. Τὸ αἴσθημα τοῦ ρυθμοῦ, τῆς μελῳδίας καὶ τῆς ἁρμονίας εἶναι ἔμφυτα εἰς τὸν μικρὸν μουσικόν.

Τὸν ἠκούσαμεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν παίζοντα εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον τὰς δύο αὐτὰς συνθέσεις του. Τὰ μάτια του, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, προσηλωμένα εἰς τὸ κενόν, ἐκοινωνοῦσαν τὴν στιγμὴν ἐκείνην μὲ κάτι μακρυνόν, ἀπόκοσμον, ποῦ ἐχύνετο ἰδεωδῶς ὡραῖον ἐπάνω εἰς τὴν μορφήν του. — Φυσιογνωμία γλυκυτάτη, μὲ τὴν φυσικὴν τῆς ἡλικίας του ἀφέλειαν. Ὡσὰν νὰ σκέπτεται, νὰ ἀπασχολῆται πάντοτε ἀπὸ κάτι, ξένος σχεδὸν πρὸς τοὺς γύρω ἀνθρώπους καὶ τὰ παιχνίδια τῶν ὁμηλίκων του, ἀκουμβᾷ ἐνίοτε τὸ γραφικόν του κεφάλι ἐπάνω εἰς τὸ χέρι, εἰς κόσμους ἀγνώστους πλανώμενος. Καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ ἡ ἤρεμος, ἡ βηματίζουσα οὕτως εἰπεῖν, ἡ θέλγουσα μὲ τὴν παιδικὴν χάριν, ξεσπᾷ ἔξαφνα εἰς σθένος ἔκτακτον, καὶ τὰ βήματα ἐκεῖνα τὰ σιγανὰ γίνονται ἅλματα γεμᾶτα ρώμην, δύναμιν, ψυχήν. Καὶ ἡ ζωὴ ἐκείνη ἀνδρουμένη ἐπιβάλλει τὸν θαυμασμόν.

Τίς οἶδε ἄν, μὲ τὸ παιδάκι αὐτό, ἀνατέλλῃ μία δόξα διὰ τὴν Ἑλλάδα· ἂν εἰς τὸ λεπτοφυὲς σῶμα του ἔχῃ σκηνώσει μία μεγάλη ψυχὴ μετὰ μακρὰν περιπλάνησιν, διὰ νὰ φωτίσῃ τὴν ζωήν του μὲ τὴν θεϊκὴν λάμψιν της.

ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙΝΟΝ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ παρεστάθη τελευταίως ὁ Siegfried. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἡ Ἐπιθεώρησις τοῦ Νέου Αἰῶνος δημοσιεύει ὡραῖον χαρακτηρισμὸν τοῦ ἥρωος τοῦ Βάγνερ ὑπὸ τοῦ κριτικοῦ μουσικοῦ Λαλό: Ὁ Σήγφρηδ εἶναι ἡ χαρά, ἡ νεότης καὶ ἡ ἰσχύς. Εἶναι, ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ Βάγνερ γράφει, ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ σφρίγος, εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ζωῆς, ἀκμὴν πλήρη καὶ εὐτυχῆ, ἀτρόμητος, χωρὶς φθόνον, ἀκολουθῶν εἰς ὅλα τὴν φωνὴν τῆς καρδίας του, γεμᾶτος ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀγάτην, περιφρονῶν τὴν βίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἐλεύθερος παντὸς δεσμοῦ, ἔχων ὁδηγὸν τῶν πράξεών του, μόνον τὴν δύναμιν τὴν πηγάζουσαν ἐκ τῆς ζωῆς.

Ὁ Σήγφρηδ δὲν εἶναι ἴσως δρᾶμα· εἶναι φανταισμαγορία, ἡ φαντασμαγορία τῆς χαρᾶς. Ὁ Σήγφρηδ, λέγει ὁ Λαλό, ζῇ ἐν εὐτυχεῖ κοινωνίᾳ μὲ τὸν κόσμον. Ἔχει κατοικίαν τὰ δάση καὶ συντρόφους τῶν δασῶν τοὺς κατοίκους. Ἀπολαμβάνει βαθέως τὴν γλυκύτητα τοῦ ἀέρος, τὸν ψίθυρον τῶν δένδρων, τὸν ἄνεμον. Ἀπολαμβάνει ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν σφριγῶσαν του νεότητα καὶ τὰς δυνάμεις του τὰς νέας. Ἡ ζωή του, ἀληθινή, εἶναι ὅλη ὁρμή. Φέρεται πρὸς τὴν πάλην καὶ τὸν ἔρωτα διότι ἡ δρᾶσις καὶ ἡ ἀγάπη ἀποτελοῦν τὸν νόμον τῆς νεότητος. Ἀδιαφορεῖ πρὸς τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸν πλοῦτον. Κατακτᾷ τὸν φοβερὸν δακτύλιον ὅστις δίδει τὴν κυριαρχίαν τοῦ κόσμου, χωρὶς ποτὲ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀξίαν του· ἀλλὰ καὶ ἂν τὴν ἐγνώριζε, θὰ τὴν περιεφρόνει. Δὲν διστάζει οὔτε φοβεῖται· ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ μόνον, σύμφωνον μὲ τὰς ὁρμὰς τῆς καρδίας του, προτιμῶν τὸν θάνατον ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀγνῆς αὐτῆς ἐλευθερίας. Οὔτε ἡ Μοῖρα, οὔτε οἱ Θεοὶ ἰσχύουν ἐπὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, τῆς ὁπλισμένης μὲ εὐφρόσυνον ἠρεμίαν.

Πρὸ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ, ποῦ εἶναι αὐτὴ ἡ χαρά, νικᾶται ἡ Βροῦνχιλδ ἡ ἀτίθασσος, καὶ μὲ τὰ ἴδια λόγια τείζει τὸν ἀγατημένον της: «Ὦ φέγγος, ποῦ ἐξυπνᾷς τὴν ζωήν, τοῦ κόσμου χαρά, πάντοτε σὲ ἠγάπησα. Σὲ ἠγάπησα πρὶν ἀκόμη γεννηθῇς.» Γίνεται κοινωνὸς τῆς φαιδρότητος τοῦ Σήγφρηδ. Λησμονεῖ πᾶν ὅ,τι δὲν εἶναι αὐτός, τὸν κόσμον, τοὺς θεούς, τῆς εἱμαρμένης τὸ ἀμείλικτον, καὶ μὲ μίαν κραυγὴν ἡδονῆς καὶ ἐλευθερίας, καταλείπεται ὁλοψύχως, καὶ αὐτή, εἰς τῆς ζωῆς τὴν θριαμβευτικὴν χαράν»

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Ἐκ τοῦ «Νέου Ἄστεως».—Ἀνταπόκρισις ἐκ Παρισίων.

Βυθισμένος εἰς μίαν γωνίαν τοῦ Πανθέου ὀνειροπολῶ, ἐνῷ τὰ βλέμματά μου ὑποδέχονται ἀδιαφόρως τοὺς εἰσερχομένους. Ἰδοὺ τὸ διπλωματικὸν σῶμα, οἱ ὑπουργοί, αἱ Ἀκαδημίαι, οἱ καθηγηταὶ τῶν διαφόπων σχολῶν, αἱ ἐπιτροπαὶ τῶν ἐπαρχιῶν, οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν ξένων ἐθνῶν ἀπὸ τὰ διάφορα φιλολογικὰ καὶ μὴ κέντρα. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ δὲν ταράσσουν τὸ ὀνειρόν μου, τὸ ὁποῖον πλανᾶται μέσα εἰς τὸ ποιητικὸν δάσος τοῦ Οὐγκῶ.

Αἴφνης τὴν νάρκην μου τὴν ἀφυπνίζει εἴς ἰσχυρὸς ψίθυρος:

— Les Etudiants Hellènes. Οἱ Ἕλληνες φοιτηταί.

Δὲν γνωρίζω διατί τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἕνα ρεῦγος ἐνθουσιασμοῦ διῆλθε τὸ σῶμα μου. Ἑπτὰ εὐσταλεῖς κύριοι μὲ τὴν κυανόλευκον ἐν τῷ μέσῳ διασχίζουν τὸ Πάνθεον καὶ καταλαμβάνουν τὴν ὡρισμένην αὐτοῖς θέσιν. Εἶνε ἡ μόνη σημαία ἥτις στολίζει τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Πανθέου Τὰ βλέμματά μου λαίμαργα τὴν ἐναγκαλίζονται μὲ μίαν ψυχικὴν ὑπερηφάνειαν, διότι τὰ σήματά της μοῦ ὑπενθυμίζουν τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ μας καὶ τὴν λευκότητα τῆς ἀττικῆς γῆς.

. . . . . .

Οἱ ἐπίτροποι κάθηνται καὶ τὰ βλέμματα ἐξακολουθοῦν νὰ περιβάλλουν τὸ ἑλληνικὸν λάβαρον, τὸ ὁποῖον κατὰ ὅλως μοιραίαν σύμπτωσιν στηλοῦται παρὰ τὴν ἐξέδραν τῆς οἰκογενείας τοῦ ποιητοῦ καὶ τὰ κυανόλευκα σήματά του ὑψούμενα ἐγγίζουν τὴν θελκτικὴν κεφαλὴν μὲ τὴν πλουσίαν ξανθὴν κόμμωσιν τῆς κ. Ἰωάννας-Οὐγκῶ-Σαρκῶ. Τὸ αἰσθάνεται ἡ ὑμνηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πάππου της κυρία, ὅτι ἡ Ἑλλὰς τὴν θωπεύει, ὅτι ἡ σημαία ἐκείνη ἐγκλείει μίαν ἀκτῖνα τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου ἡλίου καὶ δακρύουσα ἀφίνει τὰ χείλη της νὰ ἐπιψαύσουν τὸ κυανόλευκον ὕφασμα, ἐνῷ ἀπὸ τὸ βάθος μιᾶς ἄλλης ἐξέδρας ὁ κ. Γριμανόλι, νομάρχης Μασσαλίας, βαθυφωνεῖ:

— *Εὖγε εἰς τοὺς Ἕλληνας!*

. . . . . .

Τὸ «Ἆσμα τοῦ μισεμμοῦ» τοῦ Μεχιοὺλ κλείει τὴν ἑορτὴν καὶ ὁ κ. Λουμπὲ ἐγείρεται. Οἱ παρευρισκόμενοι παρέρχονται πρὸ τῆς οἰκογενείας συγχαίροντες αὐτήν, καὶ μετ' αὐτῶν ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν παρερχομένη ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τῆς κ. Ἰωάννας-Οὐγκῶ-Σαρκῶ, ἥτις εὐχαριστοῦσα λέγει εἰς τὸν κ. Λυμπερόπουλον:

— *Ὁ πάππος μου ἠγάπα τὴν Ἑλλάδα περιπαθῶς* Mon grand père aimait la Grèce passionément.

. . . . . .

Λόγος τοῦ ὑπουργοῦ Λέγκ. — Ὁ Λὲγκ ἤρχισεν ἐξαίρων τὸν ποιητήν, ὅστις «ἐνέδυσε τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν μὲ ἔνδυμα ἀπαραμίλλου λαμπρότητος» καὶ τὸν πολίτην, «ὅστις παρέσχεν ἐν ἐκ τῶν θαυμαστοτέρων ὑποδειγμάτων πολιτικῆς ἀρετῆς, τὰ ὁποῖα ἐγνώρισε ποτὲ ἡ ἀνθρωπότης». Οὐδεὶς ἐξηκολούθησεν, εἶνε μᾶλλον ἄξιος τοῦ Βίκτορος Οὐγκῶ, τῶν τιμῶν τῶν ἀπονεμομένων εἰς αὐτὸν σήμερον. Ὡς ποιητοῦ, τὸ στάδιόν του ὑπῆρξε στάδιον διαρκοῦς θερισμοῦ δαφνῶν. Ὡς πολίτου, ἡ ζωή του ὑπῆρξεν ἀγὼν ἀδιάλειπτος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου. Τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶνε ἀπειρομέγεθες, περιλαμβάνον πᾶσαν μορφὴν τοῦ λόγου, πολυποίκιλον καὶ ἰσχυρόν, ὡς αὐτὴ ἡ δημιουργία. Ἔδωκε φωνὴν εἰς τοὺς ἐνθουσιασμούς, τὰς ἐξεγέρσεις καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς πατρίδος. Εἰς τὰ βιβλία του ἡ ἀνθρωπότης κλαίει καὶ ψάλλει, ἐνῷ ἡ φύσις κατοπτρίζεται ἐντὸς αὐτῶν ὡς ἐπὶ λίμνης ἀκυμάντου. Μάγος, χρυσᾶ λαλῶν ἔπη, δίδει εἰς τὰς λέξεις, εἰς τοὺς στίχους ρυθμούς, ἤχους καὶ λάμψιν ἄγνωστον μέχρι τοῦδε. Εἶνε ἐπικὸς ὡς ὁ Ὅμηρος καὶ τραγικὸς ὡς ὁ Αἰσχύλος. Ἔχει τὴν ἁρμονίαν τοῦ Πινδάρου, τὴν δροσερότητα τοῦ Θεοκρίτου καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰουβενάλη. Ἀλλ' ἔχει συγχρόνως τὴν τρυφερότητα καὶ τὴν φαντασίαν τῶν Κελτῶν ἐκείνων βάρδων, οἱ ὁποῖοι κατέλιπον τὰς θαυμαστὰς διηγήσεις, ποῦ ἐνανούρισαν τὸ ὄνειρόν του τῆς δόξης καὶ τοῦ ἔρωτος. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, διανύσας μόλις τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς του, εἶχεν ἤδη κατακτήσει τὸν κόσμον ὅλον. Ἐνόμιζέ τις, ὅτι δὲν ἠδύνατο ν' ἀρθῇ ὑψηλότερα. Ἀλλ' ὡς ὁ πληγωθεὶς ἀετός, ὑψώθη ἀκόμη δι' ἄλλου πτερυγισμοῦ. Ἡ ὀδύνη, ἡ μόνωσις καὶ ἡ ἐξορία ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὸν τὰ περικαλλέστατα τῶν ἀσμάτων του».

Ὁ Λὲγκ κατόπιν ἐχάραξε τὴν εἰκόνα τοῦ Οὐγκὼ ἐνθυμηθεὶς τὴν περίφημον ἀποστροφήν του, ὅταν ὁ Ναπολέων ὁ Γ' τοῦ προσέφερε τὴν εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπάνοδον: Θὰ ἐπανέλθω, ὅταν ἐπανέλθῃ καὶ ἡ ἐλευθερία.

«Ἐρρωμένως προσκεκολλημένος πρὸς τὰς παραδόσεις καὶ ἐπαναστάτης, ὁ Οὐγκὼ εἶνε συνεπὴς πρὸς ἑαυτόν. Γνωρίζει, ὅτι τὸ παρελθὸν περιλαμβάνει πολλὰς μεγάλα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἓν ἔθνος δὲν δύναται νὰ λησμονήσῃ χωρὶς νὰ ἐκπέσῃ τῆς περιωπῆς του. Γνωρίζει ὅμως ὅτι αἱ νέαι γενεαὶ δὲν ἐπανέρχονται εἰς τὰ βήματα τῶν προκατόχων των καὶ ὅτι ὑπὸ ἀκατανικήτου δυνάμεως ἄγονται πρὸς τὴν πρόοδον. Ζήσας πολλὰ ἔτη, πολλὰ παθὼν καὶ ἐπὶ πολὺ ἀγωνισθείς, ἐνέγραφεν ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ εὐαγγελίου τὰς τέσσαρας αὐτὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι συνοψίζουν δι' αὐτὸν ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν — ἐλευθερία, δικαιοσύνη, ὁμόνοια, ἔλεος. Ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολήν του. Ἡ εἱμαρμένη αὐτοῦ ἀνειλίχθη. Μίαν ἡμέραν τοῦ Μαΐου, κατὰ τὴν δύσιν τοῦ αἰῶνος, τὸν ὁποῖον ἐφώτισε διὰ τῆς μεγαλοφυΐας του, ὁ ἔξοχος ψάλτης ἀπῆλθεν ἠρέμα εἰς τὴν Ἀθανασίαν. Ἡ ὑφήλιος τὸν ἐπένθησεν. Ἡ Γαλλία ἐτέλεσεν εἰς αὐτὸν κηδείαν θριαμβευτικήν. Ἀλλὰ δὲν ἐκηδεύθη ἐν τῷ πενθίμῳ μεγαλείῳ νεκρικῆς πομπῆς· ἀλλ ἐν τῇ αἴγλῃ ἀποθεώσεως ἀληθοῦς ἀνῆλθε τὸ ἱερὸν ὄρος, ἐφ' οὗ κοιμᾶται τὸν αἰώνιον ὕπνον. Ἐξ ὀνόματος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, χαιρετίζω τὴν μνήμην τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ, ὅστις κατέστησε τὴν Σκέψιν μᾶλλον ἐλευθέραν, τὴν Πατρίδα μεγαλεπέραν καὶ τὴν Ἀνθρωπότητα καλλιτέραν».

Ὁ Λὲγκ ὕψωσε τὴν φωνὴν προφέρων τὰς τελευταίας λέξεις, ὁ ἀπέραντος δὲ θόλος τοῦ Πανθέου ἀντήχησεν ἀπὸ χειροκροτήματα εἰς τὸν τελευταῖον χαιρετισμόν.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὴν Τετάρτην 21 Φεβρουαρίου ἐτελέσθη εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῶν ἀνακτόρων ἡ βάπτισις τοῦ βασιλόπαιδος Παύλου, υἱοῦ τῆς Α. Υ. τοῦ Διαδόχου, ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Λεβεντοπούλου. Ἀνάδοχος ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα.

Τὰς ὅλως ἀνεκδότους εἰκόνας τοῦ ἄρθρου μας περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Κνωσοῦ ὀφείλομεν εἰς τὴν εὐγενῆ καλωσύνην τοῦ κ. Ἔβανς, ὅστις τόσον προθύμως μᾶς τὰς παρεχώρησε χάριν τῶν „Παναθηναίων".

Ἀπὸ τὰ ταξίδια τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, τὰ ὁποῖα παρακολουθεῖ κάθε Ἕλλην μὲ συγκίνησιν καὶ ἐνδιαφέρον, θὰ δημοσιεύσωμεν διαφόρους ἐντυπώσεις τῶν ἀξιωματικῶν μας, ἀρχίζοντες σήμερον μὲ τὴν περι-

γραφὴν τῶν Ἀντιλλῶν ὑπὸ τοῦ κ. Δρύσκου, γνωστοῦ ἤδη εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας. Ἐξ αὐτῶν προαναγγέλλομεν « Ἀπὸ τὴν γενέθλιον τοῦ Βασιλέως μας ὑπὸ τοῦ κ. Περ. Ρεδιάδου καὶ « Ἀπὸ τὸ Μαυροβούνιον » ὑπὸ τοῦ κ. Παύλου Νιρβάνα.

Αἱ ἀφηγήσεις αὗται γραμμέναι μὲ χάριν καὶ ἀλήθειαν θὰ ἦνε ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ ἐπαγωγοτέρων σελίδων τῶν « Παναθηναίων ».

Ἀπὸ τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἱδρύει δραματικὴν σχολήν. Διὰ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Ὠδείου ὁ Βασιλεὺς δεικνύει μέγιστον ἐνδιαφέρον ὁρίσας μάλιστα ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν. Ἐπίσης ὁ ἐν Λονδίνῳ κ. Μαρῖνος Κοργιαλένιος ὥρισεν ἐτήσιον χορήγημα δρ. 2000. Τὸ δὲ Ὠδεῖον θὰ διαθέτῃ ἐτησίως 15000 δρ. ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Ἀβέρωφ.

Ὁ συνεργάτης μας κ. Ἰ. Πολέμης ἔγραψε νέον δρᾶμα τρίπρακτον, τοῦ ὁποίου ἡ σκηνὴ ὑπόκειται εἰς τὴν χώραν τῶν Ὀνείρων κατὰ τοὺς χρόνους τῶν παραμυθιῶν. Τὸ δρᾶμα εἶνε γραμμένον εἰς στίχους δεκαπεντασυλλάβους ὁμοιοκαταλήκτους.

Ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Μομφεράτου ὑποβάλλεται προσεχῶς νομοσχέδιον πρὸς σύναψιν συμβάσεως μετά τινος ἑταιρίας ἐν Γενούῃ πρὸς ἀνέλκυσιν τῶν παρὰ τὰ Αντικύθηρα ἀρχαιοτήτων. Ἡ ἐν λόγῳ ἑταιρία μόνη δύναται μὲ τὰ τέλεια μηχανήματα τὰ ὁποῖα ἔχει, νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀνέλκυσιν. Οἱ ὅροι της εἶναι βαρεῖς ἀλλὰ πάντως συμφερώτεροι ἀπὸ τὴν καθ' ὅλου ἐγκατάλειψιν τῶν ἀρχαιοτήτων εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης. Ἡ ἑταιρία ἀπαιτεῖ ἢ τὰ ἡμίση τῶν ἀνελκυσθησομένων ἢ τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας των, ἐκτιμωμένων ὑπὸ εἰδικῶν, ἑνὸς Ἕλληνος, ἑνὸς Ἰταλοῦ καὶ ἑνὸς ἀρχαιολόγου τοῦ γαλλικοῦ Ινστιτούτου.

Ὁ Ἕλλην βαθύφωνος κ. Νικολάου ἔρχεται μετὰ τὸ Πάσχα εἰς Ἀθήνας. Εἰς τὴν Μουσικὴν Ἑταιρίαν θὰ δώσῃ δύο συναυλίας.

Αἱ ἐν Αἰγίνῃ παρὰ τὴν Τριπυργίαν ἐνεργούγεναι ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τῆς βαυαρικῆς Κυβερνήσεως ἀπεκάλυψαν θεμέλια κτιρίων μικροῦ συνοικισμοῦ. Ἐπίσης μίαν δεξαμενήν, ἀρχαίαν τινὰ ὁδὸν καὶ ἕνα τάφον. Πρὸς τούτοις ἐκ τῶν λειψάνων τῶν ἐκεῖ πύργων ἀπεκαλύφθη ὅτι ὁ μὲν εἷς ἦτο τετραγωνικός, ὁ ἄλλος ἡμικυκλικὸς καὶ ὁ τρίτος ὅλως κυκλικός. Μεταξὺ τῶν ἄλλων εὑρέθησαν καὶ τεμάχια ἀγγείων, ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι οἱ πύργοι ἐκτίσθησαν κατὰ τὴν Ε' ἑκατονταετηρίδα π. Χ.

Διὰ τῶν πύργων τούτων βεβαιοῦται, ὅτι πράγματι τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐκαλεῖτο Τριπυργία. Εὑρέθη ἐπίσης ἐν τῇ θέσει τῇ καλουμένῃ « Παλαιὰ Χώρα » ὁρόσημον, ἐφ' οὗ ἦσαν κεχαραγμέναι αἱ λέξεις « Horos Tamenus Atheneas ».

Τὸ ἀπὸ ἐτῶν ἐκκρεμὲς ζήτημα τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς - Λαρίσσης λύεται τέλος. Τὸ ἔργον ἀναλαμβάνει ἡ γαλλικὴ ἑταιρία Μπατινιόλ. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα λαμβάνει μέρος διὰ λίρας ἀγγλικὰς 100,000.

Διακεκριμένος ἔμπορος τῆς Πέστης εὑρισκόμενος εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ βλέπων ὅτι τὸ μεγαλείτερον ἐμπορικὸν στοιχεῖον αὐτῆς ἀποτελεῖται ἐξ Ἑλλήνων, ὑποβάλλει αἴτησιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Εμπορίου ὅπως ἡ νεοελληνικὴ εἰσαχθῇ εἰς τὰς ἐμπορικὰς σχολὰς μὲ τὴν σημερινὴν προφοράν.

Ὁ « Ὅμιλος ἐφίππων ἐκδρομῶν » προαγγέλλει διὰ τὴν 28 Ἀπριλίου 1902 ἱππευτικὴν ἑορτὴν ἐν τῷ ποδηλατοδρομίῳ τοῦ Νέου Φαλήρου. Ἰδοὺ τὸ πρόγραμμά του :

α. Ὑπερπήδησις ἐμποδίων ὡρισμένου ὕψους.
β. Ἀγὼν ὑπερπηδήσεως ἐμποδίου εἰς ὕψος.
γ. Ἐπίδειξις ἵππων γεγυμνασμένων.
δ. Jeu de barre.
ε. Διαγωνισμὸς ἀγοραίων ἁμαξῶν καὶ φορταμαξῶν (κάρρων καὶ σουστῶν).

Ἀπέθανεν ἑκατοντούτης σχεδὸν ὁ ἄγγλος ζωγράφος Θωμᾶς Σίδνεϋ Κοῦπερ. Τὸ στάδιόν του ἤρχισε ζωγραφίζων τὰς σκηνογραφίας τοῦ θεάτρου τῆς πατρίδος του. Ἔπειτα διέπρεψεν εἰς τὴν τοπιογραφίαν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Εἶνε γνωστὴ ἡ εἰκών του τὸ « Ποίμνιον » διὰ τῆς ὁποίας ἔλαβε θέσιν μεταξὺ τῶν μεγάλων ζωγράφων τῆς Ἀγγλίας.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΛΕΣΣΙΓΓ ΛΑΟΚΟΩΝ ἢ περὶ τῶν ὁρίων τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς ποιήσεως κατὰ μετάφρασιν Α. Προβελεγγίου [Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ τεῦχος 156]. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902, σχ. 8, σ. 252.

IMPORTATION DE LA DOUANE DU PIRÉE PENDANT L'ANNEE 1901 (Commission Financière Internationale) Athènes, imprimerie P. D. Sakellarios 1902. in 4. p 204.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΑΘΗΝΩΝ τοῦ ἔτους 1901. Ἔτος ὄγδοον. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902. Σχ. 4. σελ. 26.

ΧΕΡΤΣΒΕΡΓ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κατὰ μετάφρασιν Π. Καρολίδου. Τόμος πρῶτος, τεῦχος πρῶτον. [Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ τεῦχος 157]. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902. Σχ. 8, σ. 192.

ΠΟΘΩΝ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ὑπὸ Κ. Σ. Γούναρη (ποιήματα). — Ἀθῆναι 1902. Τυπογραφεῖον Δ. Γ. Εὐστρατίου).

ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ὑπὸ Γεωργίου Κατσελίδου. (Ἀθῆναι, τυπογραφεῖον Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη 1902, σχ. 16, σελ. 352 δρ. 6).

Ὁ κ. Κατσελίδης μᾶς δίδει διὰ τοῦ βιβλίου του πλήρη καὶ σαφῆ γνῶσιν τοῦ νομισματικοῦ ζητήματος τοῦ τόσον ἀπασχολοῦντος τὸν τόπον μας. Τὸ ἔργον του εἶναι ἀπόρροια μελέτης τῆς ἐν Ἑλλάδι οἰκονομικῆς καταστάσεως, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τὸ βιβλίον του ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ κατὰ τὸ Γαλλικόν. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. — (Ἀθῆναι, 1902, τυπογραφεῖον « Ἑστίας » Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη, σχ. 16. σελ. 80 δρ. 0.40).

LIBRAIRIE ATHÉNIENNE D'ABONNEMENT, catalogue. (Imprimerie «Hestia» Meissner et Kargadouris 1902, prix Dr. 1).

Ξένα.

PRAECO LATINUS, Periodicum gentium Latinum, menstruum, ad sermonem Latinum, ut linguam cultorum omnium gentium universam, animis inculcandum. Philadelphia U. S. — Concinnator ac dominus Arcadius Avellanus.

Ἀγγέλλονται

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ. — Ἰωακεὶμ ὁ Γ' ὑπὸ Κ. Σπανούδη. Καλλιτεχνικὸς ἀναμνηστικὸς τόμος ἐξ 20 τυπογρ. φύλλων μὲ 150 εἰκόνας. Ἔκδοσις λαϊκὴ δρ. 5. Πολυτελὴς δρ. 37.

Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου ἐν Ἀθήναις